

VALTAMEDIAN RAKENTAMA KUVA
VASTAANOTTOKESKUKSIIN KOHDISTUNEISTA ISKUISTA

- Laadullinen analyysi sanomalehtiutisoinnista

Iiris Hosia

Pro gradu -tutkielma

Kansalaisyhteiskunnan asiantuntijuuden maisteriohjelma

Sosiologia

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Syksy 2018

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta - Faculty Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos - Department Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Tekijä - Author Iiris Hosia	
Työn nimi - Title Valtamedian rakentama kuva vastaanottokeskuksiin kohdistuneista iskuista – Laadullinen analyysi sanomalehti uutisoinnista	
Oppiaine - Subject Sosiologia	Työn laji -Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Marraskuu / 2018	Sivumäärä – Number of pages 87
<p>Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena on selvittää lehdistön valtaa määrittää syksyllä 2015 vastaanottokeskuksiin kohdistuneiden iskujen uutisoinnin luonnetta sekä tutkia millä tavalla uutisoinnissa tuotetaan toiseutta.</p> <p>Tutkielma kontekstualisoidaan 2000-luvulla ilmiöksi kasvaneeseen maahanmuuttovastaisuuteen. 2000-luvun maahanmuuttovastaista liikehdintää leimaa erityinen jyrkkyys Lähi-Idän maista saapuneita ihmisiä kohtaan. Vuonna 2015 Eurooppa vastaanotti ennätysmäärän turvapaikanhakijoita. Turvapaikanhakijoiden saapuminen herätti voimakkaita vastareaktioita ja sai ihmiset aikaisempaa aktiivisemmin liikkeelle osoittamaan mieltä. Voimakkaiden reaktioiden myötä Suomeen rantautui uusi viharikosilmiö, vastaanottokeskuksiin tehdyt iskut.</p> <p>Tutkielman päätutkimuskysymyksenä on: Miten Helsingin Sanomat, Aamulehti ja Kaleva uutisoivat syksyllä 2015 vastaanottokeskuksiin kohdistuneita iskuja ja mitä uutisointi kertoo median vallasta ja toiseuden rakentumisesta? Neljä yksityiskohtaisempaa kysymystä auttoivat vastaamaan päätutkimuskysymykseeni. Ketkä uutisissa saavat puheenvuoron? Millä tavalla vastaanottokeskuksiin tehtyjen iskujen tekijöitä kuvattiin uutisissa? Minkälaisia motiiveja vastaanottokeskuksiin tehtyjen iskujen taustalta löytyy uutisoinnista? Liitetäänkö vastaanottokeskuksiin tehdyt iskut maahanmuuttovastaisuuteen?</p> <p>Tutkielman teoreettinen osuus liittyy valtamedian valtaan määrittää uutisoinnin luonnetta journalististen valintojen myötä sekä ajatukseen median vallasta rakentaa mediaesityksissä toiseutta esimerkiksi kohdennusten, lähdekäytäntöjen ja toiston kautta. Tutkielman aineisto koostuu 43 uutisesta kolmen kuukauden ajalta syksyllä 2015 (1.10.2015-30.12.2015). Aineisto analysoitiin teemoitellulla ja luokitellulla sisällönanalyysillä.</p> <p>Aineiston sanomalehtimedia määrittäi vastaanottokeskuksiin kohdistuneiden iskujen uutisoinnin luonnetta pukemalla iskujen taustalla olevat motiivit humalaisten päähänpistoiksi, kehystämällä iskujen tekijät humalaisiksi ja vaikenemalla maahanmuuttovastaisuudesta. Uutisoinnissa tuotettiin tulkintaa meistä ja heistä yksinäisen puhujarakenteen kautta sekä vahvistamalla iskujen tekijät osaksi meitä esittämällä heidät neutraalina kyseenalaistamattomana etujoukkona. Lisäksi toiseutta rakennettiin tuottamalla asetelma, jossa turvapaikanhakijat asetettiin uhaksi ja kantäväestö tämän uhan vastustajaksi.</p>	
Asiasanat – Median valta, medioituminen, toiseus, vastaanottokeskuksiin kohdistuneet iskut, maahanmuuttovastaisuus, yhteiskunnallinen liike.	
Jyväskylän yliopisto	
Tutkielma on luettavissa elektronisena Jyväskylän yliopiston JYX-julkaisuarkistosta	

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
2	MAAHANMUUTTOVASTAISUUS	
	YHTEISKUNNALLISENA LIIKEHDINTÄNÄ	5
2.1	Yhteiskunnallinen liike	6
2.2	Maahanmuuttovastainen liikehdintä Suomessa.....	9
2.3	Suomen maahanmuuttovastaiset ryhmittymät.....	15
2.4	Kansallispopulististen puolueiden menestyksestä.....	20
3	TURVAPAIKANHAKIJAT VUONNA 2015.....	27
3.1	Vuoden 2015 ”pakolaiskriisi”	27
3.2	Suomen turvapaikanhakijat 2015 ja vastaanottokeskukset	30
4	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	32
4.1	Median tehtävät yhteiskunnassa	33
4.2	Journalismi todellisuuden rakentajana	33
4.3	Median valta medioituneessa yhteiskunnassa	36
4.4	Median valta määrittää mediaesityksen luonnetta.....	39
4.5	Median, populismin ja radikaalioikeiston hankala suhde	40
4.6	Mitä toiseudella tarkoitetaan?.....	44
4.7	Media toiseuden tuottajana.....	46
5	TUTKIELMAN TOTEUTUS	52
5.1	Tutkielman tavoite ja tutkimuskysymys.....	52
5.2	Tutkielman metodi.....	52

5.3	Aineisto.....	53
5.4	Aineiston käsittely ja tutkielman luotettavuus	55
5.5	Tutkielman eettinen pohdinta	56
6	TULOKSET.....	58
6.1	Yksiääninen puhujarakenne.....	58
6.2	Iskujen tekijät.....	60
6.2.1	Tekijät humalaisina ja tuntomerkein	60
6.3	Motiivit iskujen takana	63
6.3.1	Valtamedia vaikenee motiiveista.....	63
6.4	Kahdenlaisia motiiveita	64
6.4.1	Humalaisten päähänpistot.....	64
6.4.2	He uhkaavat, me vastustamme	66
6.5	Maahanmuuttovastaisuudesta vaietaan	68
6.6	Tulosten yhteenveto.....	70
7	LOPUKSI	77
	LÄHTEET	80

1 JOHDANTO

” We are facing the biggest refugee and displacement crisis of our time. Above all, this is not just a crisis of numbers; it is also a crisis of solidarity” – Ban Ki Moon, YK /UN 2015

Syksyllä 2015 vastaanottokeskuksiin tehtyjen iskujen uutisointia lukiessani silmissäni vilisi sanat ”Päähänpisto”, ”Humala” ja ”Yksittäinen ihminen”. Olin hämmästynyt. Samaan aikaan huomasin, että sosiaalisessa mediassa yksityiset ihmiset kritisoivat erilaisin kirjoituksin tapaa, jolla valtamediassa käsiteltiin vuoden 2015 aikana tapahtunutta turvapaikanhakijoiden saapumista. Uutisointia kritisoitiin kirjoituksissa esimerkiksi siitä, että turvapaikanhakijoiden uutisoinnin yhteydessä käytettiin luonnonkatastrofiin viittaavia ilmauksia, kuten esimerkiksi ”tulva” tai ”aalto”. Ihmiset kritisoivat uutisointia myös vastaanottokeskuksiin tehtyjen iskujen osalta ja huomasin pian itsekkin pohtivan samoja asioita: Mitä uutisoinnista kertoo, että iskujen syiksi puetaan päähänpistot? Ja mitä se kertoo, että vastaanottokeskuksiin tehtyjen iskujen tekijät esitetään yksittäisinä humalaisina ihmisiä? Erityisesti ihmettelin, miksi valtamedia ei tuo esiin maahanmuuttovastaisuutta vastaanottokeskukseen tehdyn iskun uutisoinnin yhteydessä, sillä mielestäni maahanmuuttovastainen ilmapiiri oli vuonna 2015 lähes käsin kosteltavissa. Olen aina ajatellut valtamediaa jonkin tasoisena auktoriteettina, enkä usko olevani yksin ajatellessani, että kriittisyydestä huolimatta seuraamillani uutismedioilla on vaikutusta, minkälaisen käsityksen muodostan milloin mistäkin uutisoitavasta asiasta. Näiden mietteiden ja hämmästykseni pohjalta päätin lähteä selvittämään valtamedian valtaa määrittää uutisoinnin luonnetta ja samalla selvittää mitä siitä seuraa. Minkälaisen kuvan vastaanottokeskuksiin kohdistuneista iskuista valtamedia piirsi uutisoinnillaan?

Tutkielma kontekstualisoidaan maahanmuuttovastaisuuden kasvuun. 2000-luvun ensikymmenyksellä maahanmuuttovastainen oikeistopopulismi ja radikaalioikeistolainen epävirallisempi rasistinen liikehdintä, on noussut niin Suomessa kuin koko Euroopassa. Brysseliin, EU:n politiikan keskuksen, on asettunut niin kutsuttu oikeistopopulismien perhe ja oikeistopopulistiset puolueet keräävät vaalivoittoja tasaiseen tahtiin ympäri Eurooppaa. (Hockenos 2010; Andersson, Brunila & Koivulaakso 2012; Wodak 2013.) 2000-luvun aikana, perinteisen antisemitistisen radikaalioikeistolaisen liikkeen rinnalle on ilmestynyt islamofobista liikehdintää, josta käytetään termiä ”vastajihad”. Islamofobisen-ideologian

jakavat näkevät islamin demografisena ja kulttuurisena uhkana olettaen, että muslimit valloittavat Euroopan massiivisen maahanmuuton ja kantaväestöä suuremman syntyvyyden avulla, mikä tuhoaa samalla ”alkuperäisväestön” kulttuurin. (Paaso 2012, 5.) Liikehdinnän läpimurtoon vaikutti isoilta osin toiminnan siirtyminen 2000-luvun vaihteessa verkkoon, jonne muodostui maahanmuuttokriittisiä ja islamvastaisia blogeja sekä keskustelupalstoja kuten esimerkiksi maahanmuuttokriittiseksi keskustelukanavaksi markkinoitu Hommaforum (Jokinen 2011; Paaso 2012).

Vuoden 2015 aikana koko Eurooppa ja myös Suomi vastaanotti ennätysmäärän turvapaikanhakijoita. Sisäministeriön mukaan (2017) Euroopan pakolaiskriisin vaikutukset näkyivät konkreettisesti Suomessa, sillä poikkeuksellisen suuri turvapaikanhakijoiden määrä herätti voimakkaita vastareaktioita ja sai ihmiset aiempaa aktiivisemmin liikkeelle osoittamaan mieltä. Sekä maahanmuuttoa vastustavia että sitä tukevia mielenosoituksia järjestettiin normaalia enemmän eri puolilla Suomea. Pakolaiskriisin myötä Suomeen rantautui myös uusi viharikosilmiö syksyllä 2015, kun turvapaikanhakijoiden majoitusrakennuksiin eli vastaanottokeskuksiin kohdistui erilaisia tuhotyörikoksia. (emt.)

Tutkielmani teoreettinen osuus liittyy valtamedian valtaan määrittää uutisoinnin luonnetta journalististen valintojen myötä sekä ajatus median vallasta rakentaa mediaesityksissä toiseutta esimerkiksi kohdennusten, lähdekäytäntöjen ja toiston kautta (Karvonen 2002; Kivikuru 2002, 56; Seppänen & Väliverronen 2012). Teoreettisen viitekehyksen lähtökohtana toimii ajatus yhteiskunnan medioitumisesta ja median kyvystä vaikuttaa niin sosiaalisiin suhteisiin kuin vastaanottajan tietämykseen, arvoihin ja uskomuksiin (Fairclough 1997, 10). Median valtaa on sen kyky määrittellä yhteiskunnallisen keskustelun aiheita päättämällä ”agenda-setting”, eli toisin sanoen päättämällä, mitä julkisuuteen tuodaan esille ja mitä ei. Tämän lisäksi yksi median vallan käytön muoto on journalistien tavoissa kehystää mediatekstejä. (Seppänen & Väliverronen 2012, 170.) Kehystämällä tarkoitetaan journalistin tapaa jäsentää uutisoitavaa asiaa kokonaisuudeksi, jolla on syynsä ja seurauksensa (Väliverronen 1997, 186). Toiseus puolestaan on valtasuhde, jossa raja vedetään meidän ja muiden välille (Löytty 2005b, 9). Toiseudella tarkoitetaan sitä, kuinka jokin tai joku ymmärretään vähempiarvoiseksi. Mediaesityksissä toiseuden rakentuminen tarkoittaa sitä, että ihmiset asetetaan esimerkiksi journalistisissa teksteissä suhteessa toisiinsa epätasa-arvoiseen asemaan. Valtasuhteiden vinouma tulee mediaesityksistä esille esimerkiksi, kun tarkastellaan, ketkä teksteissä saavat puheenvuoron; kenen perspektiivistä

asioita kuvataan. (Raittila 2000b; Löytty 2005b; Saeed 2007; Niemi & Perälä 2018.) Median on esimerkiksi tutkittu toiseuttavan maahanmuuttajia liittämällä heitä muita ryhmiä enemmän rikosaiheisiin juttuihin sekä lisäämällä maahanmuuton uutisoinnin yhteyteen uhkakuvia taloudellisesta taakasta ja turvallisuusriskeistä (Kivikuru 2002; Niemi & Perälä 2018).

Tutkielmassa median valta on erityisessä osassa myös siksi, koska sekä perinteisen median että internetin rooli on tunnistettu enemmässä määrin tärkeäksi tekijäksi, kun kysymyksessä on maahanmuuttovastaisuuden ja radikaalioikeiston tutkimus (Rydgren 2018, 9). Horstin (2015) mukaan mediaympäristö tarjoaa Suomen maahanmuuttovastaiselle liikkeelle mahdollisuuksia kerätä suosiota ja pysyä siinä. Wodak (2013) puolestaan tuo esiin, että media on suhteessa maahanmuuttovastaiseen liikkeeseen hankalassa asemassa. Wodak tarkoittaa tällä sitä, että mikäli media ei raportoi radikaalioikeiston tekoja, mediaa syytetään hyväksymisestä. Ja taas toisaalta, mikäli media huomioi radikaalioikeiston aiheet, media osallistuu ksenofobisen ilmapiirin ylläpitoon (emt.). Ruud Koopmansin ja Susan Olzakin (2004) tutkimuksien mukaan julkisella diskurssilla, on yhteys siihen, miksi toiset ryhmät kohtaavat radikaalioikeiston puolelta enemmän väkivaltaa kuin toiset. Ja Antonis Ellinas (2018, 3) osoittaa, että journalististen tekstien määrä ja tapa millä tavoin media kehystää niitä, yllyttää aktivisteja mobilisoitumaan. Median taipumus liittää maahanmuuttoa käsittelevien tekstien yhteyteen rikollisuuteen liittyviä aiheita, yhdistyy puolestaan esimerkiksi radikaalioikeiston puolueumenestykseen ja liikehdinnän lisääntymiseen (Ellinas 2018, 3).

Jokisen ja Saariston (2004) mukaan sosiologian yksi ydintehtävistä on analyysi nykyhetkestä. Sosiologia tuottaa tietoa sosiaalisista suhteista ja lisää ymmärrystä maailmasta. Sosiologia mahdollistaa myös esimerkiksi omakohtaisen näkökulman asettamisen ulkopuolelle niin, että asioiden yhteiskunnallisia taustayhteyksiä voi havaita. Tämä antaa tutkielmalleni samaan aikaan sekä sosiologisen merkityksen, että muodostaa tutkielmani tavoitteen. Tutkielmani tavoitteena on selvittää lehdistön valtaa määrittää syksyllä 2015 vastaanottokeskuksiin kohdistuneiden iskujen uutisoinnin luonnetta sekä tutkia millä tavalla uutisoinnissa tuotetaan toiseutta. Tutkimuskysymykseksi muodostui lopulta, miten Helsingin Sanomat, Aamulehti ja Kaleva uutisoivat syksyllä 2015 vastaanottokeskuksiin kohdistuneita iskuja ja mitä uutisointi kertoo median vallasta ja toiseuden rakentumisesta? Saadakseni vastauksen päätutkimuskysymykseeni loin neljä yksityiskohtaisempaa

kysymystä. Tarkistelin ketkä uutisissa saavat puheenvuoron. Millä tavalla vastaanottokeskuksiin tehtyjen iskujen tekijöitä kuvataan uutisissa? Minkälaisia motiiveita vastaanottokeskuksiin tehtyjen iskujen taustalta löytyy uutisoinnista? Ja viimeiseksi, liitetäänkö vastaanottokeskuksiin tehdyt iskut maahanmuuttovastaisuuteen?

Tutkielma jakautuu seitsemään lukuun. Tutkielman toinen luku on tutkielman kontekstuaalinen osuus, jonka tarkoituksena on kuvata 2000-luvun maahanmuuttovastaista liikehdintää. Maahanmuuttovastaista liikehdintää käsitellään kokonaisuutena, johon kuuluu maahanmuuttovastaisen yhteiskunnallisen liikehdinnän kuvauksen lisäksi nationalististen kansallispopulististen puolueiden menestyksen kuvaus. Kolmannessa luvussa käsitellään turvapaikanhakijoiden saapumista Eurooppaan ja Suomeen vuonna 2015. Neljännessä luvussa syvennyn valitsemaani teoreettiseen viitekehykseen, jossa käyn läpi median tehtäviä yhteiskunnassa, journalismia todellisuuden rakentajana, median valtaa ja median suhdetta radikaalioikeistoon sekä populismiin. Median vallan jälkeen esittelen toiseuden käsitteen ja syvennyn median ja toiseuden suhteesta tehtyihin tutkimuksiin. Onko toiseus seurausta median vallan käytöstä? Tämän jälkeen seuraa tutkielmani tutkimusmetodologinen osuus, jossa esittelen metodologiset valintani, hyödyntämäni analyysimenetelmän ja vaiheet sekä arvioin tutkielmani luotettavuutta ja eettisyyttä. Kuudennessa luvussa esittelen tutkielmani tulokset, millä tavoin uutisoinnissa käsiteltiin median vallan ja toiseuden näkökulmista syksyllä 2015 vastaanottokeskuksiin tehtyjä iskuja ja mitä siitä seurasi. Kuudennen luvun lopussa teen tuloksistani vielä yhteenvedon, jossa tarkastelen tutkimustuloksiani suhteessa teoriaan. Päätösluvussa arvioin tutkielmaani ja esitän mahdollisia jatkotutkimussuuntia.

2 MAAHANMUUTTOVASTAISUUS

YHTEISKUNNALLISENA LIIKEHDINTÄNÄ

Tutkielmani lähtökohtana on ajatus siitä, että 2000-luvulla ilmiöksi kasvanut radikaalioikeistolaisuus näyttäytyy yhteiskunnan eri tasoilla niin politiikassa, rivikansalaisten keskuudessa kuin yhteiskunnallisena liikkeenä. Aihetta käsitellään kokonaisuutena, sillä eri tasoilla ilmenevillä radikaalioikeistolaisilla ilmiöillä, on toisiaan tukeva vaikutus (Andersson, Brunila & Koivulaakso 2012). Tässä luvussa käsitelen ensin yleisesti yhteiskunnallisen liikkeen käsitettä. Tämän jälkeen keskityn kuvaamaan tarkemmin Suomen maahanmuuttovastaista liikehdintää ja sen kasvua. Keskityn erityisesti siihen, minkälaisia piirteitä 2000-luvun maahanmuuttovastaisen liikehdinnän piirissä ilmenee. Ilmiön erityispiirteiden kuvaamisen jälkeen tuon kootusti esiin ne ryhmät, joita Suomen kansallismielisissä ja maahanmuuttovastaisissa piireissä tällä hetkellä on olemassa. Tutkielmaani taustoittavan osuuden lopuksi kuvaan vielä lyhyesti kansallispopulististen puolueiden menestystä. Niin epävirallisempi radikaalioikeistolainen liikehdintä, kuin kansallismielisten populististen puolueiden menestys ovat valtavia kokonaisuuksia ja koska ne toimivat työssäni taustatekijöinä, en avaa pidemmältä jaksolta niiden historiaa. Tarkoitus on saattaa lukija ymmärtämään tutkimuskohdettani, vastaanottokeskuksiin tehtyjen iskujen uutisointia, ympäröivä laajempi kokonaisuus.

2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä epävirallisempi maahanmuuttovastainen liikehdintä on kasvanut (Sisäministeriö 2017). Rasismi ja vähemmistöryhmiin kohdistuneet ennakkoluulot eivät ole historiallisesti uusi ilmiö, mutta uutta tässä vanhassa ilmiössä on nyt niiden kohdistuminen Lähi-Idän maista saapuneisiin ihmisiin. Islamfobia onkin 2000-luvun rasistisen liikkeen erityispiirre. (Paaso 2012.) Suojelupoliisin tutkija Maria Paason (2012, 5) mukaan vastajihadistinen ideologia kohdistuu pelkoon siitä, että muslimit valtaavat Euroopan ja eurooppalainen kulttuuriperintö häviää muslimi-invaasion painolastin alla.

Inari Sakin ja Katarina Petterssonin (2015, 156) mukaan poliittiset puolueet, jotka omaavat radikaalioikeistolaisia ja maahanmuuttovastaisia agendoja, ovat kasvattaneet myös suosiota ympäri Eurooppaa. Kansallismieliset populistiset puolueet ovat aina olleet politiikassa mukana, mutta läpimurrot puoluekentällä ovat keskittyneet erityisesti 80- sekä 2000-luvun ensimmäiselle vuosikymmenelle (Rydgren 2005, 414; Andersson ym. 2012). Tässä

kappaleessa huomio keskittyy maahanmuuttovastaisiin populistisiin nationalistiskonservatiivisiin oikeistopuolueihin. Keskityn kappaleessa kuvaamaan enemmän 2000-luvulla puoluekentässä tapahtunutta suurempaa murrosta, jolloin oikeistopopulistiset puolueet löivät läpi vielä suuremmalle yleisölle (Andersson ym. 2012). Samalla on syytä kuitenkin todeta, että populistisia liikkeitä ja puolueita esiintyy myös puoluekentän vasemmalla laidalla. Ajankohtaisia esimerkkejä Euroopan vasemmistopopulistisista puolueista ovat Kreikan Syriza sekä Espanjassa vaikuttava Podemos. (Niemi & Houni 2018, 11.)

Tässä tutkielmassa käytetään käsitteitä radikaalioikeistolaisuus ja äärioikeistolaisuus siitä syystä, että ne ovat nimike kaikille puolueille, liikkeille ja ryhmille, joiden politiikka rakentuu nationalismiin, ksenofobiaan, rasismiin, demokratiakritiikkiin ja jopa demokratiavastaisuuteen (Andersson ym. 2012, 24). Äärioikeisto ja radikaalioikeisto ovat nimityksiä, joita käytetään totalitaariin päämääriin pyrkivistä radikaaleista oikeistoliikkeistä. Tunnetuimpia radikaalioikeistolaisia liikkeitä Euroopassa ovat edustaneet liikkeet, jotka ovat sisältäneet fasismia, kansallissosialismia ja uusnatsismia. (Andersson ym. 2012.) Kaikki maahanmuuttovastaisen liikehdinnän ryhmät, joita seuraavissa luvuissa esittelen, eivät ole fasistisia tai demokratiavastaisia. Olen määritellyt ne työssäni kuitenkin radikaalioikeistolaisiksi siitä syystä, koska liikehdintää kuvaa nationalismi ja maahanmuuttovastaisuus. Lopuksi, ne puolueet, joita tarkastelen luvussa 2.3 kytkeytyvät radikaalioikeistolaisuuden nimityksen alle esimerkiksi puoleen historian, puolueohjelmien, poliitikoiden lausuntojen tai poliittisten päätösten vuoksi.

2.1 Yhteiskunnallinen liike

Tutkielmassa käsitellään maahanmuuttovastaista liikehdintää yhteiskunnallisena liikehdintänä ja tästä syystä on tarpeen esitellä yhteiskunnallisen liikkeen käsite lyhyesti.

Donatella Della Porta ja Mario Diani (1999, 14-15) määrittelevät tutkimuksiansa perusteella yhteiskunnalliselle liikkeelle neljä olennaista piirrettä. Ensimmäiseksi, yhteiskunnallinen liike koostuu heidän mukaansa epämuodollisista verkostoista. Toiseksi, liikkeen toimijoiden pitää jakaa yhteisiä uskomuksia ja tunne yhteenkuuluvuudesta, eli solidaarisuudesta. Solidaarisuuden kautta liikkeelle muodostuu kollektiivinen identiteetti,

joka takaa protestien ohella liikkeelle jatkuvuutta. Kolmanneksi, yhteiskunnallisen liikkeen toimijoiden on oltava asemoituneita joko vastustamaan tai tukemaan poliittista tai kulttuurista asiaa (Della Porta, Diani 1999, 15). Neljänneksi, yhteiskunnallisen liikkeen poliittiset toimintatavat ovat epätavanomaisia (emt.). Epätavanomaisilla toimintatavoilla Della Porta ja Diani (emt.) tarkoittavat parlamentaarisen järjestelmän ulkopuolelle jääviä toimintatapoja, kuten esimerkiksi mielenosoituksia ja epävirallisten tiedostamisverkostojen luomisia.

Sidney Tarrow (1998, 4 & 2011, 9) määrittelee yhteiskunnallisen liikkeen puolestaan kollektiiviseksi haasteeksi, joka pohjautuu yhteneväisesti Della Portan ja Dianin (1999) käsitteeseen liikkeelle tarpeellisista yhteisistä päämääristä, jaetuista arvoista ja solidaarisuudesta. Tarrow (1998, 6) lisää yhteiskunnallisen liikkeen käsitteen määrittelyyn, että kollektiivista toimintaa vastustajia vastaan on ylläpidettävä, jotta toiminta voi muodostua liikkeeksi. Väitöskirjassaan Ari Rasimus (2006, 62) kuvailee Tarrowin (1998, 6) tarkoittavan toiminnan ylläpidolla sitä, että liikkeelle tärkeän elementin, solidaarisuuden, täytyy kestää aikaa. Yksittäinen mielenosoitus ei vielä tarkoita liikettä, vaan toimijoiden täytyy kokea tilanteen ylittävä solidaarisuus, yhteenkuuluvuuden tunne, jotta protestista voi muodostua liike (Rasimus 2006, 62).

Tarrow (1998, 2011) lisää yhteiskunnallisen liikkeen käsittelyn yhteyteen ”contentious politics” käsitteen. Rasimus (2006, 62) on suomentanut ”contentious politics” -käsitteen ”haastavaksi kollektiiviseksi toiminnaksi”. Tarrow (1998, 3) määrittelee, että yhteiskunnallisen liikkeen perustana on haastava kollektiivinen toiminta. Tavallinen kollektiivinen toiminta ei vielä ole yhteiskunnallista liikettä, sillä usein kollektiivinen toiminta jonkin päämäärän saavuttamiseksi tapahtuu Tarrowin (emt.) mukaan muodollisia reittejä pitkin. Kollektiivinen toiminta muuttuu haastavaksi kollektiiviseksi toiminnaksi, kun toiminta perustuu epämuodollisille tavoille toimia ja sen tarkoitus on haastaa muita tai viranomaisia (Tarrow 1998, 3). Tarrowin (2011, 16) mukaan haastava kollektiivinen toiminta, eli yhteiskunnallinen liike, syntyy sellaisten ihmisten keskuudessa, jotka eivät ole asemassa, jossa voisivat suoraan muuttaa asioita tai vaikuttaa. Yhteiskunnallinen liike siis syntyy, kun ryhmä ihmisiä joilla on rajalliset resurssit havaitsevat ja reagoivat samoihin yllykkeisiin. Kun joukon toiminta perustuu tiheään sosiaaliseen verkostoon ja rakenteisiin, jotka yhdistävät toimintaa, liike pystyy haastamaan voimakkaankin vastustajan (esimerkiksi

eliitin). Ja kun liikehdintä leviää laajalle, syntyy haasteen kierre, joka voi lopulta johtaa jopa vallankumoukseen. (Tarrow 2011, 16.)

Esa Konttisen ja Jukka Peltokosken (2010, 3) mukaan yhteiskunnallinen liike on vapaaehtoista, mutta päämäärätietoista toimintaa, jonka pyrkimyksenä on haastaa vallitsevat yhteiskunnalliset olosuhteet. Liikkeet pyrkivät vaikuttamaan ja tuomaan päämääränsä esille parlamentaarisen järjestelmän ulkopuolelta, erityisesti julkisuutta hyödyntäen (Konttinen & Peltokoski 2010, 3). Yhteiskunnalliset liikkeet tarvitsevat julkisuutta toimiakseen, sillä julkisuuden avulla vedotaan niin päättäjiin kuin laajempaan yleisöön (emt.). Konttinen ja Peltokoski (2010, 4) korostavat kuitenkin, että liikkeet vetoavat ensisijaisesti yleisöön, eli niihin jotka ”jakavat samat yhteiskunnalliset olosuhteet”.

Rasimuksen (2006, 61) mukaan yhteiskunnallisen liikkeen käsitteen määritelmät ovat usein väljiä ja, että niiden perusteella liian monet kollektiiviset ilmiöt olisi mahdollista tulkita yhteiskunnallisiksi liikkeiksi. Rasimus (emt) summaa lopuksi, että yhteiskunnallisen liikkeen käsitteistä on hänen mukaansa löydettävissä kolme liikettä keskeisesti määrittävää elementtiä, jotka ovat kollektiivisuus, arvosidonnaisuus ja epäinstitutionaalisuus. Näiden pohjalta Rasimus (emt) määrittelee yhteiskunnallisen liikkeen ”huomattavan ihmismäärän kannattelemaksi organisoiduksi pyrkimykseksi muutokseen tai muutoksen vastustamiseen, jollain olennaisella yhteiskunnallisella sektorilla”.

Seuraavassa kappaleessa käsittelemästäni maahanmuuttovastaisesta liikehdinnästä on löydettävissä niitä piirteitä, joita edellä mainitut tutkijat (Della Porta, Diani 1999; Tarrow 1998, 2011; Rasimus 2006 Konttinen & Peltokoski 2010) ovat määritelleet yhteiskunnallisen liikkeen ominaisuuksiksi. Maahanmuuttovastainen liike koostuu monesta epämuodollisesta toimijaryhmästä. Maahanmuuttovastaiset ryhmät ovat kollektiiveja, jotka jakavat samat uskomukset ja arvot. Ryhmiä yhdistää nationalismi ja maahanmuuttovastaisuus. Ryhmät toimivat epämuodollisia teitä pitkin, kuten esimerkiksi sosiaalisen median (Facebook ryhmät, erilaiset keskustelupalstat) kautta, tuottamalla verkkomedioita, jotka tukevat samoja arvoja (MV-lehti) ja järjestämällä mielenosoituksia.

Kirjallisuus ja tutkimus radikaalioikeistosta ovat olleet suuntautuneita usein kansallismielisten populististen puolueiden tutkimukseen ja radikaalioikeistolaisen liikehdinnän tutkimus on jäänyt vähemmälle huomiolle (Rydgren 2018).

Radikaalioikeistolaisen liikehdinnän tutkimus on kuitenkin lisääntynyt 2000-luvun puolella, mutta nationalistispopulististen puolueiden tutkimukseen verrattuna, liikehdinnän tutkimusta hankaloittaa esimerkiksi se, että liikehdinnän kohdalla linjat terrorismin, radikaalioikeiston ja ekstremismin välillä ovat epäselviä. Puolueisiin verrattuna, radikaalioikeistolainen liikehdintä on monimuotoisempi ja värikkäämpi ilmiö. (emt.) Seuraavassa kappaleessa selvitän radikaalioikeistolaisista ryhmistä yksityiskohtaisemmin, niiden erityispiirteistä sekä selvitän terrorismin ja ekstremismin välistä hankalaa suhdetta tarkemmin.

2.2 Maahanmuuttovastainen liikehdintä Suomessa

Ymmärtääkseen 2000-luvun rasistisen liikehdinnän eristyspiirteitä, on syytä katsastaa hieman maahanmuuttovastaisen liikehdinnän historiaa. 90-luvun radikaalioikeistolaista liikehdintää leimaa näkyvimmin Skinhead-liikehdintä. Skinit katsovat Puurosen (2001) mukaan olevansa osa sotajoukkoa, jotka taistelevat valkoisen rodun ylivallan puolesta. Skini-toiminnan alkuvaiheessa toimijoiden ideologia ei vielä ollut systemaattisesti järjestäytynyt. Ideologia oli usein epämääräinen yhdistelmä isänmaallisuutta, nationalismia ja ulkomaalaisvihamielisyyttä. Ajan myötä ideologia kuitenkin kirkastui kohti selkeää uusnatsismia. (Puuronen 2001, 7.) Uusnatsismin myötä skini-ideologia kansainvälistyi ja sen piirissä omaksuttuja uskomuksia ja symboliikkaa leimasivat ja leimaavat edelleen, monet natsien kehittämät ajatukset ja tunnustukset (Puuronen 2001, 7-8). Uusnatsismin ideologia perustuu nationalismille sekä ulkomaalaisvihalle, mutta keskeisimmin uusnatsismin ajatukseen kuuluu rotuajattelu (emt.).

Kun skinheadkulttuuri tuli 90-luvulla Suomessa näkyväksi, se oli jo kulttuurillisesti sisäistetty koodi ja kansainvälisesti huomioitu (Puuronen 2001). Suomeen ja esimerkiksi Venäjälle skinheadalakulttuuri rantautui melko myöhään suhteessa liikkeen historiaan. Venäjällä on 90-luvun alusta lähtien toiminut ääri-nationalistisia skinhead -ryhmiä ja erityisesti 2000-luvun Pietarissa skiniryhmät ovat kasvaneet hyvin isoiksi ja väkivaltaisiksi ja siitä on myös muodostunut eräänlainen keskus liikkeelle. (Puuronen 2001, 12; Shulgina 2004.) 90-luvulla näkyväksi tullut skinheadkulttuurin suurin Suomessa toiminut ryhmittymä sijaitsi Joensuussa, joka oli osana kansainvälistä White Power -ilmiötä ja toimijat nimittivät itseään ”Valkoisen vallan läheteiksi”. Vuonna 1993, 20 henkiseksi kasvanut ryhmä

järjestäytyi pyrkimällä yhdistysrekisteriin nimellä Suomen Isänmaallinen Liike (SIL) ja jatkoi pakolaisten vastustamista väkivalloin. Vuonna 1994 skiniryhmään liittyi kymmeniä nuoria lisää, jotka muodostivat Joensuussa skinien toisen sukupolven. Toisen sukupolven skinit ovat suurimmalta osin vastuussa valtaosasta 1990-luvulla tehdyistä rikoksista. (Puuronen 2001, 18-20.) 90-luvun aikana alakulttuurisena ilmiönä ollut skinhead -kulttuuri kytkettiin kuitenkin pois kaduilta pitkälti viranomaisten toimesta (Puuronen 2011, 205).

90-luvun tapahtumien ja viranomaisten väliin tuleminen johdosta vuosituhannen taitteessa osa toimijoista siirtyi toimimaan internetissä ja osa siirtyi toimimaan parlamentaarisessa muodossa paikallisesti kannatusta keränneiden ryhmien tai puolueiden riveissä (Puuronen 2011, 205). Jiri Niemisen (2011) mukaan vuosituhannen vaihteessa radikaalioikeistolaisessa liikkeessä tapahtuikin merkittäviä muutoksia. Muutokset johtuivat pääasiassa liikkeiden sisäisestä dynamiikasta, julkisuudesta ja kansainvälisistä tapahtumista. 2000-luvun radikaalioikeistolaista liikettä kuvataan rasistisen liikehdinnän kolmantena aaltona ja sen katsotaan syntyneen pääasiassa internetissä erilaisten keskustelufoorumeiden kautta. (Nieminen 2011.) Rasmus Fleischerin (2011, 54-55) mukaan rasistinen liikehdintä on jakautunut kahteen suuntaukseen, mikä tarkoittaa sitä, että perinteisen antisemitistisen liikehdinnän rinnalle on noussut islamofobinen eli ”vastajihadistinen” (jihadismin vastaisen) radikaalioikeisto.

Thomas Jokinen (2011, 233) tuo esiin artikkelissaan ”Ääriliikkeet Suomessa 1990- ja 2000-luvuilla”, kuinka internet mahdollisti liikkeiden kasvun ja leviämisen 2000-luvulla. Jokisen (emt.) mukaan internet mahdollisti liikkeiden toiminnan siirtymisen paikallisesta ympäristöstä rajattomaan ympäristöön, jossa olemattoman julkaisuviiveen vuoksi ideologian levittäminen on helppoa. Ero 90-luvun skinien toimintaan on merkittävä myös siinä mielessä, että Jokisen (emt.) mukaan nyt samalla tavalla ajattelevien toimijoiden yhteisö pystyy verkkoyhteyksien avulla sijaita varsin laajalla alueella. Näin ollen 2000-luvulla toimivaa radikaalioikeistolaista liikehdintää voi pitää samaan aikaan sekä valtakunnallisena että kansainvälisenä, sillä yhteydenpito maan rajojen sisä- ja ulkopuolella on helpottunut.

Antisemitismin rinnalle saapunut vastajihad eli niin kutsuttu islamofobia, on Paason (2012, 7) mukaan muodostunut pääosin verkkomaailmassa maahanmuuttokriittisten ja islamvastaisten blogien verkkosivuista koostuvassa blogimaailmasta. Yksi isoimmista

Euroopassa liikettä edistäneistä blogikollektiiveista oli nimeltään ”Gates Of Vienna”. Blogimaailma kokoaa verkostomaisen yhteisön samankaltaisten maailmankatsomusten jakavien kirjoittajien ja aktivistien kesken. (emt.) Paason (2012, 8) mukaan sivustoille on tyypillistä islamvastaisuus, voimakas kritiikki monikulttuurisuusideologiaa vastaan ja yhteinen uskomus, että valtaeliitti edistää maahanmuuttoa kaikin keinoin. Vastajihadistien verkosto syyttää vallanpitäjiä muslimien maahanmuuton edistämisestä ja on huolissaan eurooppalaisen kristinuskon kulttuurin säilymisestä (Paaso 2012, 7). Jussi Jalonen (2011, 332) tuo esiin, että muslimeille vihamieliset näkemykset ovat valtavirtaistuneet siinä määrin, että voidaan sanoa sen olevan yhteydessä islamuskoisia kansalaisia vastaan kasvaneen rikollisuuden kanssa.

Merkittäviä vastajihad-ilmion syntyyn myötävaikuttaneita tapahtumia, jotka ovat saaneet aikaan toimijoiden järjestäytymistä, ovat Paason (2012, 8) mukaan 2000-luvun ensikymmenyksellä tapahtuneet terrori-iskut. Ilmion syntyyn ovat vaikuttaneet esimerkiksi New Yorkin 2001 terrori-isku, Madridin 2004 ja Lontoon 2005 -iskut. Eurooppalaiseen islaminvastaiseen keskusteluun ovat vaikuttaneet myös Paason (emt.) mukaan esimerkiksi hollantilaisen elokuvaohjaajan Theo van Goghin murha vuonna 2004 sekä tanskalaisen sanomalehden Jyllands-Postenin vuonna 2006 julkaisemien Muhammad-pilakuvien saama kansainvälinen huomio. Jussi Jalosen (2011, 328) mukaan vuoden 2006 jälkeen maailmalla on perustettu useita erilaisia aatteellisia ”counterjihad” eli vastajihad yhteisöjä internetin välityksellä, kuten esimerkiksi ”International Civil Liberties Alliance” joka on esiintynyt länsimaisten kansalaisoikeuksien puolustajana sekä ”Law and Freedom Foundation”, mikä puolestaan on keskittynyt vastustamaan moskeijain rakentamista. Erinäisten radikaalioikeistolaisten yhteisöjen toimesta on sittemmin järjestetty useampaan kertaan kansainvälisiä Counterjihad-konferensseja, jotka kokoavat yhteen verkkomaailmassa, mediassa ja kaduilla toimivan islamvastais toiminnan (emt.). Liikkeen toiminnan tavoitteena on Jalosen (2011, 331) mukaan provosoida muslimiväestön kiivaimpien edustajien tahoja saadakseen aikaan ylilyövän reaktion, joiden avulla liike ylläpitää tulehtunutta ilmapiiriä ja painostaa valtioita toimenpiteisiin muslimeja vastaan.

Internetin keskustelupalstoja ja eri verkkosivustoja tutkineen norjalaisen Oyvind Strømmenin (2011) mukaan verkossa vallitsee 2000-luvun kymmenyksellä ”kulttuurien välinen taistelu länsimaiden henkisestä hegemoniasta”. Keskeinen syy taistelulle on Strømmenin mukaan radikaalioikeiston uskomus Euroopan arabisoitumisesta sekä Euroopan

tietoisesta ohjaamisesta kohti niin sanottua Eurabiaa (Strømnen 2011, 59). Internetin radikaalioikeistolaiset vihapalstat ovat Strømnenin (2011, 76) mielestä vaarallisia ennen kaikkea siksi, että ne antavat tukensa saman mielisille. Muukalaisvihan ja aggressiivisuuden leviäminen on päässyt Strømnenin (2011) mukaan kuitenkin vaikuttamaan tänä päivänä yleiseen ilmapiiriin jopa niin pitkälle, että se on vähitellen esimerkiksi alkanut normalisoimaan rasismia, sillä suvaitsevaisuuden rima on noussut koko ajan korkeammalle.

Yhdysvaltalaisen Marylandin yliopiston terrorismintutkimuksen yksikkö on luonut kansainvälisen tietokannan ”Global Terrorism Database”, johon on kerätty kaikki vuoden 1970 jälkeen tapahtuneet iskut, jotka GTD luokittelee terrorismiksi. Tietokanta on alallaan kattavin ja se on avoimesti kaikkien luettavissa. Tietokannassa on yli 170 000 tapausta 46:lta viime vuodelta. Laskenta perustuu tiedotusvälineiden uutisiin, joiden lähteet GTD on arvioinut uskottaviksi. (Global Terrorism Database 2018, verkkosivut.) Suomen rikoslain luku 34a säättää rangaistavaksi joukon terrorismiin liittyviä tekoja. Lain 34a kuudennen (6) artiklan mukaan rikoksen tekijällä on terroristinen tarkoitus, mikäli hän aiheuttaa vakavaa pelkoa väestön keskuudessa, pakottaa oikeudettomasti, kumoaa oikeudettomasti valtiosääntöä tai horjuttaa sitä vakavasti tai aiheuttaa suurta vahinkoa kansainvälisen järjestön taloudelle tai perusrakenteille. (Finlex 2017, verkkosivut.) Ekstremistisiksi rikoksiksi katsotaan kaikki väkivaltarikokset, väkivaltaan yllyttämiseen liittyvät rikokset ja väkivallalla uhkaukset, joiden motiivi liittyy tekijän aatemaailmaan. Vuosittain poliisin tietoon tulee sisäministeriön lausunnon mukaan noin sata rikosta, joiden motiivit liittyvät väkivaltaiseen ekstremismiin ja merkittävä osa näistä on radikaalioikeistolaiseen aatemaailmaan liittyviä. (Sisäministeriö 2017, 10-11.) Huomioin arvoista on, että väkivaltainen ekstremismi ei kuitenkaan ole oikeudellinen käsite eikä sen suhdetta laissa määriteltyihin terrorismirikoksiin voida sisäministeriön (emt.) mukaan todeta yksiselitteisesti. Sisäministeriön mukaan terrorismin voidaan tämän perusteella sanoa olevan väkivaltaisen ekstremismin äärimmäinen muoto (emt.). Tuomittavan terrorismin ja extremismien määrittely on monimutkainen kysymys, johon tutkijoilla ei näytä olevan yksiselitteistä vastausta. GTD tietokannassa Suomessa tapahtuneet vastaanottokeskuksiin kohdistuneet iskut ovat määritelty terroristisiksi iskuiksi. Tietokannan mukaan Suomen osuus olisi alle puolet kokonaisluvusta (18 rikosta), ilman syksyllä 2015 vastaanottokeskuksiin tehtyjä iskuja. Suomessa vastaanottokeskuksiin tehtyjä iskuja ei kuitenkaan ole määritelty terrorismiksi tai tuomittu terroristisiksi teoiksi, vaan pikemminkin yksittäisiksi viharikoksiksi tai osaksi extremismiä (Wallius 2017).

Teot, jotka voi luokitella aatemaailmaan liittyviksi, kuten esimerkiksi vastaanottokeskuksiin kohdistuneet iskut, ovat toisinaan yksin tehtyjä, ilman virallisen taustajoukon puuttumista (Strømme 2011). Tällöin puhutaan niin kutsutuista yksinäisistä susista. Thomas Jokisen (2011, 235) mukaan Anders Behring Breivikin isku heinäkuussa 2011 Utöyan saarelle tuomittiin ensin äärioikeistolaiseksi ja kun kävi ilmi, ettei Breivikiä voinut luonnehtia perinteiseksi kansallissosialistiksi tai fasistiseen äärioikeistoon kuuluvaksi, syntyi narratiivi ”yksittäisestä hullusta”. Breivikin tekoa seuranneiden reaktioiden sekavuus osoitti Jokisen (2011, 235-236) mukaan, ettei hänen tarkempi ideologinen viiteryhmänsä, vastajihadismi, ollut vielä monelle kovin tuttu. Vastajihadistisen liikkeen piiristä ei nimittäin ennen Breivikin tekoja ollut noussut varsinaisia isoja terroritekoja eikä se ollut laajemman yleisön tiedossa (emt.). 2000-luvulla vastajihadistisen toiminnan laajuus ja volyyymi paisui kuitenkin niin voimakkaasti, että Jokisen (emt.) mukaan ensimmäisiä väkivaltaisia manifestaatioita voitiin jo odottaa. Vaikka Breivik toimi yksin, hänen julkaisemansa manifesti osoittaa Jokisen (emt.) mukaan sen mitä ideologista ryhmää hän edusti. Breivikin kohdalla ei voi Strømmeenkaan (2011, 38) mukaan sivuuttaa hänen todistettuja yhteyksiään muihin extremisteihin ja, että muiden äärioikeistolasten ideologiiden tavoin, myös vastajihadismilla on edellytykset kehittyä väkivaltaiseksi.

Vaikka itse teko olisi lopulta yksin tehty, löytyy teon taustalta usein siis tutkimuksissa aatteellinen viiteryhmä ja aktiivinen vuorovaikutus sen kanssa (Strømme 2011; Jokinen 2011, 25; Pantucci, Ellis & Chaplais 2015). Strømme (2011, 25) toteaaakin, että yksinäiset sudet tulevat laumasta. Yksinäisen suden käsitteelliset juuret ovat Strømmeenin (2011, 28-32) mukaan amerikkalaisessa äärioikeistolaisuudessa ja sitä on käytetty strategisena toimintamuotona, jonka avulla on minimoitu paljastumisen mahdollisuus. Raffaello Pantucci, Clare Ellis ja Lorien Chaplais (2015) sijoittavat yksinäisen suden strategisen käytön puolestaan jopa 1800-luvun Venäjälle asti. Yksinäisen suden strateginen käyttö näkyy heidän (emt.) mukaansa nykypäivänä kaikkien ääriyhmien toimintarepertuaarissa, sillä valtioiden tiedustelupalvelut ja viranomaistyö ovat kehittyneet niin pitkälle, että ryhmät on pakotettu tukeutumaan yksinäisen suden taktikkaan (Pantucci, Ellis & Chaplais 2015, 3). Yksinäisen suden käsitteellinen haaste on Pantuccin, Ellisin sekä Chaplaisin (2015, 3) mukaan se, ettei tutkijoilla ole käsitteestä yksimielisyyttä. Käsitteen määrittelystä vallitsee yksimielisyys kuitenkin muutamassa asiassa. Yksinäisiltä susilta puuttuu virallinen taustajoukko, josta lähtien toimintaa kontrolloidaan ja josta käskyt lähtevät. Yksinäisen suden erottaa sooloterroristista se, että sooloterroristi tekee iskun yksin, mutta

operationaalisesti korkeammalta tulevien ohjeiden mukaisesti. Tutkijoiden keskuudessa on myös yleisesti hyväksytty ajatus siitä, että yksinäinen susi on vähintään saanut vaikutteita ja inspiroitunut jonkin ryhmän ideologiasta. (Pantucci, Ellis & Chaplais 2015.) Yksinäisen suden teoria ja esimerkiksi Breivikin tapaus osoittaa hyvin sen, kuinka eri tasoilla tapahtuvilla ilmiöillä on toisiaan tukeva vaikutus.

Poliisiammattikorkeakoulu toteuttaa joka vuosi niin kutsutun viharikollisuusraportin ”Poliisin tietoon tulleet viharikollisuudet”. Vuonna 2015 poliisin tietoon tuli 1250 viharikosta, joka tarkoittaa 53 % kasvua edelliseen vuoteen (2014). Vuoden 2015 viharikosten määrä oli suurin parin vuosikymmenen aikana, jolloin viharikollisuutta on Suomessa tilastoitu. (Tihveräinen, 2015.) Vuoden 2016 aikana poliisille tehtiin 1079 rikosilmoitusta epäillyistä viharikoksista. Tämä on puolestaan 14 % vähemmän kuin vuonna 2015. (Rauta, 2017.) Poliisin (Poliisiammattikorkeakoulu, 2017) mukaan internetissä ja erityisesti sosiaalisessa mediassa ilmenevän vihapuheen määrä kasvoi viime vuosina siinä määrin, etteivät poliisin resurssit riittäneet hallitsemaan sitä. Vuoden 2017 alusta Helsingin poliisilaitokselle perustettiin valtakunnallinen vihapuhetutkintaryhmä, jonka tehtävänä on puuttua internetissä esiintyvään rangaistavaan vihapuheeseen (emt.).

Syksyn 2015 aikana Suomessa järjestettiin yli kymmenellä eri paikkakunnalla rasistisia mielenilmauksia maahanmuuttoa sekä vastaanottokeskuksia vastaan (Brunila, 2015). Paikoittain mielenosoituksiin osallistui sadoittain ihmisiä ja esimerkiksi Lahdessa mielenosoitus vastaanottokeskuksen edessä kääntyi rasistiseksi mellakaksi, jossa muun muassa heiteltiin turvapaikanhakijoita kuljettanutta bussia kohti ilotulitteita. Vuodesta 2014 lähtien itsenäisyyspäivänä on järjestetty kohuja herättänyt 612 -soihtukulkue, jonka järjestäjinä toimii Suomen Sisu, Suomen vastarintaliike sekä fasisinen kollektiivi nimeltä Musta Sydän. (emt.) Suomen vastarintaliike on viime vuosina lisääntyvästi kutsunut ihmisiä osallistumaan toimintaansa ja Suomen Sisu on perustanut paikallisryhmiä muun muassa Etelä-Pohjanmaalle, Kymenlaaksoon, Pirkanmaalle ja Päijät-Hämeeseen (Brunila, 2015). Rasistisia ja vastaanottokeskuksia vastaan pidettyjä mielenosoituksia on järjestäneet Brunilan (emt.) mukaan kuitenkin toimijat, jotka eivät kuulu esimerkiksi Suomen Sisuun tai Vastarintaliikkeeseen, vaan löyhempiin maahanmuuttovastaisiin kuten esimerkiksi Rajat Kiinni -ryhmään. Rasistinen ja maahanmuuttoa vastustava liikehdintä hyödyttää joka tapauksessa Brunilan (emt.) mukaan kaikkia äärioikeistolaisia ryhmiä. Brunila (2015) tuo myös esiin, että jos rasististen mielenosoitusten merkitys kasvaa vielä nykyiseltään,

määrittää se myös jokaisen äärioikeistolaisen ryhmän kasvumahdollisuuksia ja merkityksiä ”liikekentässä”. Tutkija Tommi Kotosen (Seppänen T, 2016) mukaan äärioikeiston aktiivisuus lisääntyi selvästi vuoden 2015 aikana ja sen jälkeen, mikä näkyi äärioikeistolaisten ryhmien vilkkaana organisoitumisena ja kannatusmäärien noususuhdanteena.

2.3 Suomen maahanmuuttovastaiset ryhmittymät

Tässä kappaleessa esittelen Suomen maahanmuuttovastaiset radikaalioikeistolaiset ryhmittymät. Radikaalioikeistolaisten ryhmien tilanne elää jatkuvasti, mutta tätä kirjoittaessa Suomessa julkisina ryhminä toimivat ainakin Finnish Defence League (FDL), Odinin Soturit, Rajat Kiinni, Suomi Ensin, Suomen Sisu ja Suomen vastarintaliike (Hahto 2016). On tärkeää havaita, että monet ryhmistä ovat aktivoituneet ja kasvaneet 2000-luvulla tai jopa perustettu vuonna 2015. Ensimmäisenä kappaleessa esitellään maahanmuuttovastaiset ryhmät taulukon muodossa ja tämän jälkeen päätekstissä käydään ryhmiä läpi perusteellisemmin.

Taulukko1. Suomen maahanmuuttovastaiset ryhmät. (Hahto 2016; Andersson ym. 2012; Vastarintaliike 2018a; Soldiers of Odin 2018, verkkosivut; Suomen Sisu, verkkosivut; Rajat Kiinni, Facebook; Suomen kansa ensin, verkkosivut)

RYHMÄN NIMI	PERUSTETTU	IDEOLOGIA	TAVOITE	TOIMINTA	KOKO
Suomen Sisu	1998	Pyrkii olemaan maltillinen, mutta sisältää radikaaleja elementtejä, kuten esimerkiksi etnistä erottelua.	Päästä Suomen kansallismieliseksi kärjeksi	Rekisteröity yhdistys, paikallisia ryhmiä, verkossa ilmestyvä lehti, mielenilmauksissa mukana.	Ei ilmoitettu
Pohjoismaiden Vastarintaliikkeen	2008 (Pohjoinen Perinne ry 2010-2018) Pohjoinen Vastarinta ry 2014- Suomalaisapu 2018-	Väkivaltaisesta vallankumouksellisesta, äärioikeistolaisesta ideologia, jossa keskiössä klassiset rotuopit ja johtajaperiaate.	Taistelu monikulttuurisuutta vastaan, Suomen kansan suojeleminen, perustaa kansallinen hallitus, palauttaa muukalaiset, vetäytyä EUsta ja perustaa pohjoismainen valtakunta	Rekisteröity yhdistys, pohjoismaiden valtuusto, julkaisee Vastamedia nimistä lehteä, mielenosoituksia ja marsseja, paikallistoimintaa	70-80 hlö. Lisäksi satunnaisia kannattajia sekä tukijoita. Suomalaisapu, 1400 Facebook tykkääjää.
Rajat Kiinni	2015	Rasistinen ja nationalistinen, uskoo suoraan vaikuttamiseen	Kritisoida maahanmuuttoa, saada Suomen rajat kiinni	Ei ole yhdistys, lukuisia mielenosoituksia, katujen partiointi, paikallistoimintaa, organisoituu sosiaalisen median avulla	Facebook ryhmässä 10 000 kannattajaa
Suomi Ensimmäinen +Suomen Kansa Ensimmäinen	2016	Nationalistinen	Pyrkii puolurekisteriin	Rekisteröity yhdistys, paikallistoimintaa, mielenosoituksia, kerää tällä hetkellä kannatuskortteja	Ei ilmoitettu
Soldiers Of Odin	2015	Nationalistinen, antaa tukensa Vastarintaliikkeelle	Saada Suomen kadut turvallisiksi	Ei ole yhdistys, Katujen partiointi, paikallisryhmiä	Ei ilmoitettu
Finnish Defence League	2011	Islamnvastaisuus	Vastustaa Islamia kaikissa sen muodoissa	Sosiaalinen media, mielenosoituksia	Ei ilmoitettu

Tutkija Tommi Kotosen (Hahto 2016) mukaan Suomen maahanmuuttovastaiset ryhmät linkittyvät tiiviisti toisiinsa ja toimijat ovat usein aktiivisina samaan aikaan eri ryhmissä. Ryhmät muodostavat toisiinsa linkittyneen verkoston. Radikaalioikeistolaisia ryhmiä yhdistää maahanmuuttovastaisuus, mutta muuten ryhmien toiminta ja ideologia saattavat erota toisistaan huomattavastikin. Ryhmien suurimmat erot ovat toimintamalleissa ja näkemyksissä siitä, millaisia muutoksia yhteiskuntajärjestykseen ne haluavat. Kotosen mukaan kaikki toimijat eivät välttämättä edusta radikaalia äärioikeistoa vaan voidaan puhua kahdesta erilaisesta suuntauksesta, oikeistoradikalismista tai kansallismielisistä radikaaleista. (emt.) Näyttää siltä, että ryhmän määrittäminen radikaalille tai hieman maltillisemmalle akselille riippuu erityisesti siitä, minkälaisen yhteiskuntajärjestyksen ryhmä haluaa sekä ryhmän suhtautumisesta väkivaltaan. Työssäni lähestyn näitä ryhmiä radikaalioikeistolaisina, sillä niistä löytyy nationalismiin, ksenofobiaan, kulttuuriseen rasismiin, demokratiakritiikkiin ja pisimmälle vietyinä demokratiavastaisuuteen liittyviä teemoja.

Suomen Sisu yhdistys perustettiin vuonna 1998 ja nopeasti 2000-luvun alussa se asetti Anderssonin, Brunilan ja Koivulaakson (2012, 101) mukaan tavoitteekseen tulla suomessa kansallismielisen liikkeen kärjeksi. Ryhmä onnistui tavoitteessaan vuonna 2006 julkaisemalla Mohammad -pilakuvia, josta syntyi kansainvälinen kohu. Pilakuvakohu tapahtui samaan aikaan, kun Suomeen alkoi vakiintua islamofobististen blogien verkosto, jonka ensimmäinen aalto tapahtui vuosina 2005-2007 ja sen tärkeimpänä yksittäisenä edustajahahmona toimi Jussi Halla-Aho ja hänen bloginsa. (Andersson ym. 2012, 104-106.) Halla-ahon blogi oli niin suosittu, että siitä sai alkunsa maahanmuuttokriittiseksi nimetty Hommaforum, mikä lopullisesti toimeenpantiin Suomen Sisun perustaman työryhmän puolesta (Andersson ym. 2012, 117). Sitten osa Suomen Sisun jäsenistä jättäytyi pois ryhmän toiminnasta, mutta osa jatkoi radikaalimpaan toimintaan fasistisen verkkolehti Sarastuksen mukana (emt.). 2010-luvulla Suomen Sisun rooli on ristiriitainen. Suomen Sisun verkkosivuilla yhdistys korostaa olevansa maltillinen kansallismielinen yhdistys, joka omien sanojensa mukaan tekee pesäeroa ”radikaalimpaan” Vastarintaliikkeeseen. Samaan aikaan Suomen Sisun verkkosivuilta kuitenkin löytyy fasistisen verkkolehti Sarastuksen logo yhteistyökumppanina. (Suomen Sisu, verkkosivut.) Tutkija Tommi Kotosen (Hahto 2016) mukaan sisulaisten ohjelma sisältää klassista äärioikeistolle tyypillistä retoriikkaa, joka sisältää etnistä erottelua ja suomalaista traditiota. Ohjelman uudistustyö on ollut

käynnissä jo pitkään, joten Suomen Sisun sijoittumista radikaalioikeistolaisella kentällä ei voi täysin ennustaa.

Pohjoismainen Vastarintaliike (PVL) perustettiin Suojelupoliisin erikoistutkija Tommi Partasen (2017) mukaan vuonna 2008 nimellä Suomen Vastarintaliike (SVL). Järjestö vaihtoi nimensä vuonna 2016, kun kaikki vastarintaliikkeen pohjoismaiset osastot ottivat käyttöönsä yhteisen nimen Pohjoismainen Vastarintaliike (Partanen 2017). Pohjoismaiden Vastarintaliike on siis kansainvälinen järjestö. Suomessa vastarintaliike on osittain rekisteröimätön yhdistys ja osittain rekisteröity. Pohjoismaisen vastarintaliikkeen alaisuudessa toimi aiemmin kaksi rekisteröityä yhdistystä Pohjoinen Perinne ry sekä Pohjoinen Vastarinta ry. Pohjoinen Perinne ry perustettiin vuonna 2010 ja Pohjoinen Vastarinta ry perustettiin vuonna 2014. (Patentti- ja rekisterihallitus, verkkosivut.) Syksyllä 2018 Suomen hovioikeus päätti kuitenkin lakkauttaa Pohjoismaisen Vastarintaliikkeen Suomen osaston ja sen alayhdistyksen Pohjoinen Perinne ry:n, koska järjestön toiminta oli lain, yleisen edun sekä hyvien tapojen vastainen. Näyttää kuitenkin siltä, että tällä hetkellä pohjoismainen vastarintaliike jatkaa toimintaansa vuonna 2015 perustetun Suomalaisapu nimisen yhdistyksen kautta (Kaukonen 2018.) Suomalaisapu aloitti toimintansa vuonna 2015 Facebook-yhteisönä ja sillä on tätä kirjoittaessa (syksy 2018) 1400 Facebook-tykkääjää. Loppukesästä 2018 Suomalaisapu ry. rekisteröi toimintansa ja yhdistyksen yhteyshenkilönä toimii aikaisemmin olemassa olleen Suomen osaston PLV:n toimintaa johtanut henkilö. (Pietiläinen 2018.)

Tommi Kotosen (Hahto 2016) mukaan PVL on pieni, mutta näkyvä toimija radikaaliutensa vuoksi. PLV:n toiminta voi ideologiansa vuoksi äityä väkivaltaiseksi poliittisia tai aatteellisia vastustajia kohtaan (emt.). Vastarintaliikkeen myötä 2010-luvulla on tapahtunut pahoinpitelyitä tai muita hyökkäyksiä lähes vuosittain. Vakavimpia näistä ovat olleet kaasuhyökkäys Helsingin Pride-kulkueeseen vuonna 2010, Jyväskylän kirjastossa tapahtunut puukotus vuonna 2013 sekä vuonna 2016 Helsingin asema-aukiolla tapahtunut pahoinpitely, jonka myötä sivullinen henkilö menehtyi. (Partanen 2017.) Vastarintaliike on toimittanut vuodesta 2008 lähtien vastamedia nimistä lehteä ja sen pääteemoja ovat pakolaiskriisi, korko-orjuus, sionistiset sodat sekä länsimaiden poliittinen korruptio (Vastarintaliike 2018b). Vuodesta 2015 lähtien järjestöä on johtanut useasta henkilöstä koostuva valtuusto (Partanen 2017). Syy muutokseen on osittain taktinen, sillä usein väkivaltaan syyllistynyt järjestö haluaa välttää tilannetta, jossa yksittäistä johtohahmoa

voidaan pitää vastuullisena (Hietikko 2016). PVL on vallankumouksellinen järjestö, joka käy sotaa rodullisesti puhtaan Pohjolan puolesta tavoitteenaan natsi-Saksan kaltainen järjestelmä, jossa keskiössä ovat johtajaperiaate ja klassiset rotuopit (Hahto 2016; Partanen 2017). Partanen (2017) arvioi PVL:n jäsenmäärän kasvaneen tasaiseen tahtiin vuosien mittaan. Tämänhetkisen jäsenmäärän arvioidaan olevan 70-80 henkilöä, minkä lisäksi järjestöllä vaikuttaa olevan saman verran tai enemmän satunnaisemmin toimintaan osallistuvia ja tukijoita (emt.).

Rajat Kiinni -ryhmä on Kotosen (Hahto 2016) mukaan rasistinen ja nationalistinen liike, joka sai alkunsa vuonna 2015, kun Eurooppaan ja Suomeen hakeutui paljon turvapaikanhakijoita. Vuodesta 2015 lähtien Rajat Kiinni toimijat ovat järjestäneet lukuisia mielenosoituksia ympäri Suomen vastustaen maahanmuuttoa ja vaatien rajoja kiinni sekä tukeneet (ilmiöksi kasvanutta) katujen partiointia. Rajat Kiinni -ryhmän keskustelukanavana toimii Facebookin ryhmä, jonka jäsenmäärä on noin 10 000. (Rajat Kiinni, Facebook.) Kotosen (Hahto 2016) mukaan Rajat Kiinni -ryhmässä on toimijoita kaikista maahanmuuttovastaisista ryhmistä ja sen toiminnassa on paikallistasolla ollut näkyvästi myös perussuomalaisia mukana. Ryhmä on omien sanojensa mukaan kansanliike, joka uskoo suoraan vaikuttamiseen (Rajat Kiinni, Facebook). Ryhmän organisaatorakenne on löysähkö ja toiminnan mobilisointi tapahtuvat sosiaalisen median sekä eri paikkakunnilla toimivien aktiivien kautta, jotka toimivat itsenäisesti verkoston nimissä. Joitakin aktiiveja tarkisteltaessa ryhmä vaikuttaa Kotosen mukaan olevan äärioikeistolainen, kun taas muita verkoston toimijoita tarkisteltaessa yhteinen tekijä on maahanmuuttovastaisuus. Kotosen mainitsee myös, että ryhmää tarkasteltaessa on syytä pohtia, voiko ryhmän sosiaalisessa mediassa tapahtuva aktiivinen, räväkkä ja rasistinen keskustelu myötävaikuttaa joitakin yksilöitä väkivaltaan. (Hahto 2016.)

Suomi Ensin -liike on liitetty yhdistysrekisteriin kesällä 2016. Ryhmän aktiivit ovat toimineet alun perin Rajat Kiinni -ryhmässä, mutta erottautuneet sittemmin omaksi ryhmäkseen sisäisten erimielisyyksien vuoksi. Suomi Ensin -liike rekisteröityi yhdistykseksi heinäkuussa 2016 tavoitteenaan perustaa puolue nimeltä Suomen Kansa Ensin. Tällä hetkellä, syksyllä 2018, Suomen Kansa Ensin kerää kannatuskortteja, sillä yhdistyksen puheenjohtajan mukaan Suomessa on tarvetta nationalistiselle puolueelle. (Suomen kansa ensin, verkkosivut.) Suomi Ensin -liike tuli tunnetuksi Helsingin Rautatietorilla yli 130 vuorokautta kestäneestä mielenosoituksesta nimeltään ”Suomi Ensin Maidan”, jonka poliisi

lopulta purki toistuvien järjestyshäiriöiden vuoksi. Ulkopuolisten ihmisten pahoinpitelyt, joita tapahtui reilusti yli 20, olivat järjestyshäiriöistä vakavimpia. (Kettunen & Kröger 2017.)

”Soldiers Of Odin”, toisin sanoen Odinin soturit perustettiin syksyllä 2015 ja se tuli tunnetuksi järjestämistään katupartioista ympäri Suomea (Soldiers Of Odin 2018, verkkosivut). Verkosto on Kotosen mukaan löyhä, eikä sillä ole julkisesti asetettua ohjelmaa, vaan toiminta keskittyy partioimaan katuja nationalistisessa hengessä. Osalla ryhmän jäsenistä on väkivaltarikostaustaa ja osa tunnustaa kansallissosialistisen maailmankatsomuksen. (Hahto 2016.) Kotosen (emt.) mukaan Odiniin voi nähdä aiheuttavan paikallista uhkaa mahdollisten yhteenottojen kautta, mutta järjestäytyneempää uhkaa ei hänen mukaansa esiinny. Odinit antavat julkisesti tukensa Pohjoismaiden Vastarintaliikkeelle (Soldiers of Odin 2018, verkkosivut).

Finnis Defence League (FDL) sai alkunsa vuonna 2011 ja yhdistysrekisteriin se hyväksyttiin vuonna 2013. FDL on osa kansainvälistä liikehdintää, jonka alkuperä ja synty sijoittuvat Englannin ”English Defence League” toimintaan. FDL on pitkälti yhden asian islamvastainen liike, joka kannattaa Israelin politiikkaa ja ryhmä toimii pääasiassa sosiaalisen median kautta. Muut radikaalioikeistolaiset ryhmittymät, erityisesti Odinit sekä Vastarintaliike, ovat tehneet pesäeroa ryhmään, FDL:n Israelin kannatuksen ja tukemisen vuoksi. Toisinaan FDL järjestää mielenosoituksia moskeijain edessä ja se on vastustanut äänekkäästi suurmoskeijan rakentamista. (Hahto 2016.)

2.4 Kansallispopulististen puolueiden menestyksestä

Nationalistiset oikeistopopulistiset puolueet saavuttivat 1980-luvulla merkittäviä vaalivoittoja Euroopassa (Rydgren, 2005). Edelläkävijänä kansallismielisten oikeistopopulistien menestyksessä toimi Ranskan National Front –puolue voittaessaan vuoden 1984 eurovaalit (Andersson ym. 2012). Näinä hetkinä alkoi Anderssonin, Brunilan ja Koivulaakson (2012, 15) mukaan koko Eurooppaa koskeva nationalististen oikeistopopulististen puolueiden ”konservatiivien vallankumous”, jossa kapinoitiin liberaalia ja yksilökeskeistä yhteiskuntaa sekä liberaalien ja vasemmistolaisten ajamia arvoja –kuten monikulttuurisuutta vastaan.

Paul Hockenosin (2010, 1) mukaan populistisen politiikan kehitys ei ole varsinainen uhka demokratialle, mutta se on sekoittanut käsityksen demokratian laadukkuudesta, josta puolestaan on seurannut, että Euroopan moraalinen kynnyks on madaltunut. Hockenos (2010, 4) on sitä mieltä, että Euroopan oikeistopopulismi huipentui vuoden 2009 parlamenttivaaleissa, jolloin myös Slovakian, Romanian, Latvian sekä Bulgarian ultranationalistiset puolueet liittyivät Brysselin, niin kutsuttuun isoon oikeistopopulistiseen perheeseen. Heidän mukanaan saapui myös Ranskan National Front, Italian imigraatiota vastustava Northern League, British National Party sekä Itävallan Freedom Party (emt.). Populistiset puolueet ja äärioikeisto, aina Baltiasta Balkaneille asti, on Hockenosin (emt.) mukaan saanut tuulta siipiensä alle globaalista talouskriisistä ja EU projektin epäonnistumisista. Hockenos (2010) keskittyy artikkelissaan käsittelemään populismin ja äärioikeiston nousua vuoden 2010 Keski-Euroopassa. Hockenosin mielestä post-kommunistisen Keski-Euroopan poliittisessa melskeessä dramaattinenkaan käänös oikealle ei yllätä (Hockenos 2010, 1). Esimerkiksi vuonna 2010 Unkarin kansallispopulistinen puolue Fidesz valtasi 2/3 osaa parlamentista ja lisäksi Unkarin kolmanneksi suurin puolue ultranationalistinen Jobbik (Movement for a better Hungary) oli saanut 15 % ääniä vuoden 2009 europarlamenttivaaleissa. Syy suurempaan hälytykseen aiheuttaa kuitenkin se, että samanlaisia ilmiötä esiintyy monissa muissa Keski-Euroopan maissa, jossa demokratia on vielä suhteellisen nuorta. Populistiset puolueet kuten Fidesz ja Jobbik turvautuvat kansankiihotukseen ja heidän vahvuutenaan on kyky vedota demokratiaprojektin epäonnistumiseen sekä markkinatalouteen. (Hockenos, 2010, 1.) Hockenosin (2010, 4) mukaan osa entisistä kommunistisista maista, jotka tekivät kipeitä reformeja EU:n vuoksi, joutuivat pettymään odotuksiin paremmasta elämästä, palkoista, työpaikoista tai muista mahdollisuuksista, joita uusi demokratiaprosessi lupasi.

Jens Rydgren (2005) selittää tutkimuksessaan äärioikeiston ja populismin ”perheen” uutta ilmestymistä eräänlaisten kehysten kautta. Rydgren (emt.) jakaa maahanmuuttovastaisen ja rasistisen oikeiston kahteen malliin: vanhaan ja uuteen. Vanha malli sijoittuu maailman sotien aikaan ja se perustui biologisen rasismin, antisemitismin sekä antidemokraattiseen yhteiskunnallisen järjestyksen kannatukseen. Vanha malli ei toisen maailman sodan jälkeen voinut olla enää julkisesti minkään kannatuksen aihe. (Rydgren 2005, 413.) Uuden oikeistopopulismin synty sijoittuu puolestaan 70-luvulle ja se tuli erityisesti kuuluisaksi vuonna 1984, jolloin Ranskassa vaaleissa menestyi Anderssonin, Brunilan ja Koivulaaksonkin (2012) mainitsema oikeistopuolue National Front (Rydgren 2005, 414).

Rydgrenin (2005) mukaan tämä tapahtuma aloitti ylikansallisen ilmiön, jossa toiset kansallismieliset ryhmät ja verkostot adoptoivat uuden ”kehymisen” mallin. Uusi kehys antaa mallin, kuinka oikeistopopulistisia teemoja, kuten esimerkiksi muukalaisvastaisuutta, viedään legitimiällä tavalla eteenpäin. Uudessa kehyksessä yhdistyy etninen nationalismi sekä järjestelmän vastaisten (populististen) puolueiden (”anti-political establishment) vakiinnuttaminen. (Rydgren 2005.) Amir Abedin (2004, 11) mukaan vallitsevan järjestelmän vastaiset puolueet (anti-political establishment) ovat niitä, jotka haastavat pääpolitiikan vallitsevaa tilaa (status quo), he hahmottavat itsensä toisten puolueiden haastajina sekä ovat sitä mieltä, että politiikan ja kansan välillä on fundamentaalinen kuilu.

Jean-Yves Camuksen ja Nicolas Lebourg (2017) mukaan maailmansotien jälkeinen äärioikeisto Euroopassa on ollut pirstaleinen ja moninainen. Camus ja Lebourg (2017) näkevät radikaalioikeiston kehityksessä neljä aaltoa. Kymmentä ensimmäistä sodanjälkeistä vuotta kuvastaa äärioikeiston ideologinen läheisyys 30-luvun totalitarismiin ja ajanjaksoa voikin heidän mukaansa kuvata uusnatsismin kaudeksi. 50-luvun puolivälin äärioikeistoa puolestaan heikensi keskiluokan radikalisoituminen, jonka takia radikaalioikeisto oli näkymättömissä, mutta olemassa oleva. 80-luku näyttäytyy historiassa Camukselle ja Lebourgille myöskin taitekohtana, jolloin populistiset puolueet alkoivat voittaa paikkoja Euroopan parlamentissa. Tätä jatkui aina aivan 2000-luvun alkuun, kun radikaalioikeistoa kantoi eteenpäin kansallispopulistinen aalto. Camus ja Lebourg sijoittavat neljännen aallon tarkan alkuajan New Yorkin terrori-iskuun 11.09.2001, joka heidän mukaansa johti sivilisaatiot yhteentörmäyskurssille. Neljättä aaltoa leimaa erityisesti jyrkkyys islamilaisuutta kohti. (Camus & Lebourg 2017.)

Euroopassa äärioikeistolaisina eli radikaaleimpina oikeistopopulistisina puolueina on esimerkiksi pidetty Ranskan Front Nationalia, Itävallan Freedom Party Of Austriaa sekä Belgian Vlaams Blok -puolueita. Puolueiden ideologiassa ja ohjelmassa on paljon yhteistä fasistisen yhteiskuntamallin kanssa. Kyseisten puolueiden diskurssiin on erityisesti kuulunut etninen nationalismi ja salaliittoteoriat. (Fennema 2005, 8.) Vähiten radikaalisuutta sisältävää oikeistopopulismia löytyy Fennemanin (2005, 1) mukaan esimerkiksi muutamasta pohjoismaasta. Camus ja Lebourg (2017) nimeävät puolestaan maltillisiksi populistisiksi puolueiksi esimerkiksi Suomen Perussuomalaisen puolueen sekä Ruotsin Sverigedemokraterna -puolueen. Bolognan yliopiston professori Piero Ignazi (2006) näkee puolestaan, että kyse on vanhoista ja uusista puolueista. Ignazi (2006) määrittää kaksi

äärioikeistolaista puoluetyyppiä. Vanhat, konservatiiviset puolueet sisältävät fasisetin otteen ja toiset, uudenlaiset puolueet eivät sisällä fasisetista otetta, mutta omaavat heidän systeemin vastaisen asenteen (emt.).

Anderssonin, Brunilan ja Koivulaakson (2012) mukaan erilaisia populistisia suuntauksia yhdistää näkemys siitä, että poliitikot ovat eliittiä jotka ovat menettäneet kosketuksensa kansaan. Näin ollen populistit esittävät itsensä edustamassa kansan todellisia arvoja ja tahtotilaa (Andersson ym. 2012). Camuksen ja Lebourgin (2017) mukaan kansallispopulisti julistautuu ”pienen ihmisen” ja tavallisen kansalaisen pelastajaksi sillä, että se ottaa suoran yhteyden kansaan sellaisessa tilanteessa, kun hegemonisessa asemassa oleva politiikka tuntuu pettävän ja näyttävätyvän eliitiltä. Kansallisen identiteetin ajatellaan olevan välttämätöntä ja näin kansallispopulistit etsivät kansallista ykseyttä ja epäilevät ”muita”. Populistit yhdistävät vasemmiston sosiaaliset arvot ja oikeiston poliittiset arvot, kuten esimerkiksi järjestyksen ja auktoriteetin. Kansallispopulistinen äärioikeisto ajaa eteenpäin kolmea asiaa: se katsoo, että ”kansallisen edun” täytyy yhdistää kansa sosiaalisesti, etnisesti ja poliittisesti. Kansasta voi tulla yhtenäinen, kun se on vapautettu ulkopuolisista. (Camus & Lebourg 2017.)

Heikki Paloheimo (2012) muistuttaa jäähyväisluennollaan, että populismiin sisältyy kirjo erilaisia liikeitä. Paloheimon (2012) mukaan populismi ei ole pelkästään ideologia vaan tapa käsitellä asioita. Vaikka populistisia liikeitä on erilaisia, niin yhteistä näille liikkeille Paloheimon (2012) mukaan on epäluulo kansainvälisyyttä kohtaan, harmoninen sekä positiivinen näkemys menneisyydestä ja dualistinen maailmankäsitys, jossa maailma jakautuu ”meihin” ja ”heihin”. Luottamuksen puute on ominaista populismin kannattajille ja populistit kavahtavat esimerkiksi kasvavaa monikulttuurisuutta. Suhtautuminen edustukselliseen demokratiaan on kaksijakoinen. Toisaalta populistisia puolueita leimaa usko vahvaan, karismaattiseen johtajaan ja toisaalta heidän näkemys painottaa kansan tahtoa ja kansan edustamista. (Paloheimo 2012.)

Suomen mittakaavalla radikaalioikeistolaiseksi puolueeksi voi nimetä 90-luvun lopulla vaikuttaneen Kansallinen Rintama –nimisen järjestön, joka vaikutti Turussa (Puuronen 2011, 25). Keväällä 2003 eduskuntavaaleihin osallistui Puuronen (2011, 205) mukaan kaksi äärioikeistolaista, maahanmuuttajavastaista puoluetta. Ensimmäinen niistä oli Suomen Kansan Sinivalloiset (SKS) ja toinen oli Suomi Nousee - Kansa Yhdistyy -niminen puolue,

jolla oli yli 30 kansanedustajaehdokasta. Molemmat puolueet ovat sittemmin lopettaneet toimintansa. (Puuronen 2011, 206.) Vuonna 2010 puolerekisteriin rekisteröityi puolue nimeltään Vapauspuolue. Vapauspuolue vaihtoi nimeään vuonna 2013 Sinivalkoiseksi Rintamaksi. Erinäisten vaiheiden jälkeen Sinivalkoinen Rintama kuitenkin poistettiin puolerekisteristä vuonna 2015, jäätyään ilman kansanedustajaa kaksissa peräkkäisissä eduskuntavaaleissa. (Puuronen 2011, 206.) Edellä mainittujen vaiheiden jälkeen jäljelle jäi oikeistopopulistinen perussuomalaiset, jotka saivat ensimmäisen kerran paljon ääniä vuoden 2003 eduskuntavaaleissa (Puuronen 2011, 206; Mattlar 2009.)

2000-luvun alussa maahanmuuttopolitiikka, monikulttuurisuus tai rasismi eivät vielä kuitenkaan olleet perussuomalaisten keskeisiä vaaliteemoja. Maahanmuuttopoliittinen keskustelu ja maahanmuuttovastaisuus löivät Suomessa läpi lopullisesti vuoden 2008 kunnallisvaaleissa, joiden voittajaksi kohosivat perussuomalaiset. (Puuronen 2011, 207.) Perussuomalaisten voiton taustalla oli, että puolue hyväksyi nyt mukaan ehdokkaita, jotka korostivat maahanmuuttokriittisyyttä (Rahkonen 2010, 548; Puuronen 2011, 207). Rahkonen (2010) kuten myös Keskinen, Ratas ja Tuori (2009) määrittelevätkin maahanmuuttokriittisyyden käsitteen synnyn 2000-luvun puolelle. Käsite määrittyy tarkemmin Rahkosen (2010, 548) mukaan vuoteen 2008, jolloin maailma kohtasi finanssikriisin, josta seurasi Suomessakin työttömyyttä sekä bruttokansan laskua. Samaan aikaan Jussi Halla-Ahon kirjoitukset ulkomaalaisiin torjuvasti suhtautuvista teksteistä alkoivat levitä. Näin vähitellen syntyi uusi poliittinen käsite “maahanmuuttokriittisyys”. (Rahkonen 2010, 548.) Maahanmuuttokriittisyys tarkoittaa islamilaisista maista ja Afrikasta tulevien turvapaikkahakijoiden ja heitä koskevan siirtolaispolitiikan arvostelemista (Keskinen, Ratas & Tuori 2009, 11; Rahkonen 2010). 2000-luvulla julkisessa keskustelussa on käyty paljon keskustelua maahanmuutosta ja erityisesti sen epätoivottavina pidetyistä muodoista (Rahkonen 2010). Lisäksi globalisaatio on Rahkosen (2010) mukaan jättänyt jälkensä Suomen elinkeinorakenteeseen, sillä teollisuuslaitoksia on hiljentynyt ja työelämä on kovassa murroksessa. Niinpä Rahkosen (2010, 548) mukaan monia houkuttelee tulkita kansainvälisyyttä ennemmin uhkaksi kuin mahdollisuudeksi ja hän nimeää maahanmuuttokriittisyyden synnyn suurpiirteisesti talouskriisin, julkisen keskustelun ja globalisaation syiksi.

Anderssonin, Brunilan sekä Koivulaakson (2012, 214-215) mukaan kysymys perussuomalaisten radikaalioikeistolaisuudesta, ei ole yksinkertainen. Teoksessaan Äärioikeisto Suomessa (2012, 214) he kuvaavat perussuomalaisten taipaleen olleen vuoden 2011 jälkeen ristiriitainen. Vuonna 2011 vaalivoiton tiimellyksessä perussuomalaisten puheenjohtaja Timo Soini irtisanoutui puheessaan radikaalioikeistolaisuudesta, mutta puolueessa on kuitenkin jäseninä ehdokkaita, jotka ovat radikaalioikeistolaisen järjestön, kuten esimerkiksi Suomen Sisun jäseniä tai kannattajia (Andersson ym. 2012; Hahto 2016). Andersson, Brunila ja Koivulaakso (2012, 215) ovat sitä mieltä, että perussuomalaisten suhdetta radikaalioikeistoon pitää analysoida tutkimalla, miten perussuomalaiset ehdokkaat vuorovaikuttavat äärioikeistolaisten liikkeiden sekä rasistisen ajattelun kanssa. Keskeistä on esimerkiksi huomioida äärioikeistolaiset kytkökset ja rasistinen ajattelu ja sitten tutkia miten esimerkiksi äärioikeistolaisen ajattelun omaava puolueenjäsen/jäsenet toimivat puolueessa ja mikä valta heillä on puolueen sisällä (Andersson ym. 2012, 215).

Kesällä 2017 perussuomalaiset ryhmä jakautui kahtia ja niin sanotut soinilaiset perustivat Sininen Tulevaisuus nimisen eduskuntaryhmän, joka rekisteröitiin puolerekisteriin marraskuussa 2017 (Pohjanpalo 2017). Tapauksen ollessa suhteellisen tuore tätä kirjoittaessa, niin tyydyn toteamaan, että jää nähtäväksi minkälaiseksi Sinisen Tulevaisuuden ja reformin läpi käyneiden Perussuomalaisten suhde muodostuu suhteessa äärioikeistolaiseen ajatteluun ja politiikkaan. Näyttää siltä, että Perussuomalaisten puolueeseen jäi äärioikeistolaisittain radikaalimpi osa, jossa esimerkiksi toimii poliitikkoja (Puoluejohtaja Jussi Halla-Aho ja kansanedustaja Teuvo Hakkarainen, poliitikko Sebastian Tynkkynen ja avustaja Terhi Kiemunki), jotka ovat saaneet tuomion kiihotuksesta kansanryhmää vastaan. Sininen tulevaisuus puolestaan ilmoitti, ettei heidän riveissään voi toimia, mikäli on saanut kyseisen tuomion (Mäntymaa, 2017).

Lopuksi tutkimuksien valossa voi todeta, että puoluepolitiikan kentällä maahanmuuttovastaisuus ja siihen liittyvä populismi on kasvanut runsaasti 2000-luvulla. Jussi Jalonen (2011, 331-332) summaa, että ”monikulttuurin kritiikiksi” ohjelman pukeneet siirtolaisvastaiset ja erityisesti muslimeihin vihamielisesti suhtautuvat populistiset puolueet ovat suosionsa seurauksena saaneet valtavirtaistettua islamvastaisen retoriikan. Islamvastaisen politiikan ja retoriikan valtavirtaistumisen konkreettinen seuraus on esimerkiksi Sveitsissä ja Ranskassa asetettu laki, joka kieltää kasvot verhoavan asusteen käytön. Minareettien rakentaminen on myöskin ollut hankalaa tai ne on estetty kokonaan,

kuten esimerkiksi Sveitsissä vuonna 2009. (emt.) Jalosen (emt.) mukaan vihamielisten näkemysten valtavirtaistumisella on katsottu myös olevan yhteys viharikollisuuden kasvuun (emt.) Mari Niemi ja Topi Houni (2018, 12) mainitsevat, että populististen puolueiden menestys ja niiden kannatuksen sitkeys ovat saaneet myös tutkijat tarkistamaan käsityksiään näistä puolueista. Viime vuosina tutkijat ovat kohdistaneet katseensa yhä enemmän yhtäältä populismin valtavirtaistumiseen, eli normalisoitumiseen ja leviämiseen muihin puolueisiin sekä laajemmin yhteiskuntaan, kuten esimerkiksi kieleen (Niemi & Houni 2018, 12).

3 TURVAPAIKANHAKIJAT VUONNA 2015

Tässä luvussa käyn läpi vuonna 2015 tapahtunutta turvapaikanhakijoiden saapumista Eurooppaan ja Suomeen. Vuoden 2015 turvapaikanhakijatilanteella viitattiin yleisessä keskustelussa kriisiin. Lausunnot “Euroopan pakolaiskriisistä” tulivatkin laajasti tunnetuiksi kevään 2015 mittaan, kun uutisiin alkoi ilmestyä kuvia ja uutisia Välimerellä matkustavista turvapaikanhakijoista. Könösen (2015) mukaan kriisiä eivät aiheuttaneet turvapaikanhakijat vaan Euroopan ja sen jäsenvaltioiden hallinto, sillä suurimman sekavuuden tilanteen hallitsemiseen aiheutti Könösen mielestä Euroopan rajajärjestelmä.

Käsiteltävänä olevat vastaanottokeskuksiin tehdyt iskut kohdistuvat turvapaikanhakijoihin. Työni ymmärtämisen kannalta on tärkeää hieman avata vastaanottokeskus ja turvapaikanhakija -käsitteitä. Vastaanottokeskus on paikka, joka tarjoaa asuinpaikan turvapaikkaa Suomesta hakeville (Pakolaisapu 2018a). Vastaanottokeskus voi olla joko valtion, kunnan, järjestön tai yrityksen ylläpitämä. Vastaanottokeskuksessa asuminen on turvapaikanhakijalle ilmaista ja asumisen on tarkoitus kestää niin kauan, kunnes hakijan turvapaikkahakemus on ratkaistu. Turvapaikanhakija voi myös asua vastaanottokeskuksen ulkopuolella, jolloin majoitus on järjestettävä itsenäisesti ja omatoimisesti, mutta hakija on silti tietyn vastaanottokeskuksen palveluiden piirissä. (Pakolaisapu 2018a.) Turvapaikanhakeminen on ihmisoikeus. Vain pienelle osalle turvapaikanhakijoista myönnetään YK:n pakolaissopimuksen mukainen pakolaisstatus, joka perustuu henkilökohtaiseen vainoon. Sen sijaan turvapaikanhakija voi saada oleskeluluvan toissijaisen suojeluntarpeen perusteella, jos esimerkiksi kotiinpaluu on mahdoton aseellisen selkkauksen tai ympäristökatastrofin takia. (Pakolaisapu 2018a.) Ennen toukokuuta 2016 Suomessa myönnettiin oleskelulupia myös humanitaarisen suojelun perusteella, mutta tämä oleskelulupatyyppi poistui ulkomaalaislain muutoksen myötä (Pakolaisapu 2018b).

3.1 Vuoden 2015 ”pakolaiskriisi”

Vuoden 2015 pakolaiskriisillä tarkoitetaan Lähi-Idästä ja Pohjois-Afrikasta alkunsa saanutta isoa pakolaisliikehdintää, joka vaikutti koko Eurooppaan. Pakolaiset lähtivät etsimään turvapaikkaa Euroopasta matkustaen joko Välimeren yli tai Etelä-Euroopan läpi. YK:n mukaan kolme suurinta ryhmää vuotena 2015 olivat syyrialaiset (49 %), afgaanit (21 %) sekä irakilaiset (8 %). (UNHCR 2015.) Vuoteen 2014 mennessä YK:n pakolaisjärjestön

mukaan 59,5 miljoonaa henkilöä oli maailmalla pakenemassa vainoa, konflikteja, väkivaltaa tai ihmisoikeusrikkomuksia. YK:n puoliväliraportin mukaan turvapaikanhakijoita saapui yli kansainvälisten rajojen vuoden 2015 ensimmäisen puolivuotisen aikana (tammikuuk-kesäkuu) 839 000 henkilöä, mutta eniten turvapaikanhakijoita saapui Eurooppaan kesäkuun 2015 jälkeen. (UNHCR 2015.)

Suomessa ja muualla Euroopassa turvapaikanhakijoiden määrät kasvoivat siis ennätyskellisen paljon vuoden 2015 aikana. Kasvun taustalla oli ja on edelleen useita tekijöitä. Suurimpina pakolaiskriisin syinä pidetään Syyrian, Irakin ja Afganistanin pitkittyneitä sotia, naapurimaiden vastaanottokyvyn ylittymistä sekä ilmastonmuutosta (Niemeläinen 2015). Vuonna 2015 Euroopassa koettu turvapaikanhakijaliikehdintä ei kertonut François Heisbourgin (2015) mukaan uudesta ongelmasta, vaan siitä, että pitkittyneiden konfliktien vuoksi kriisimaiden naapurimaiden kantokyky yksinkertaisesti ylittyi. Vuonna 2015 Yli 86 prosenttia turvapaikanhakijoista oli jo muissa naapurimaissa. Turvapaikanhakijat lähtivät etenemään pidemmälle Eurooppaan, sillä kotiin palaamisen mahdollisuus ei enää ollut todennäköinen konfliktien pitkittyneisyyden vuoksi (Heisbourg, 2015, 9). Vaikka turvapaikanhakijoiden määrä Euroopassa on moninkertaistunut ja konflikteja pakenevia ihmisiä on enemmän kuin kertaakaan toisen maailmansodan jälkeen, suurin osa heistä on silti Lähi-idän ja Afrikan vakaimmissa maissa (UNHCR 2015). Lähimaiden kantokyvyn heikkenemisestä kertoo myös se, että esimerkiksi Kreikan saaristoon saapui vuoden 2015 ensimmäisen kymmenen kuukauden aikana 540 000 ihmistä, pääasiassa Syyrian sisällissotaa pakenevia turvapaikanhakijoita ja Italiaan puolestaan 140 000 ihmistä (Frontex 2015).

Päästäkseen EU:n ulkopuolelta Suomeen, on tulijalla oltava passi ja viisumi. Viisumeita ei kuitenkaan myönnetä henkilöille, joiden oletetaan hakevan turvapaikkaa. Tämä ajaa ihmisiä turvautumaan salakuljettajiin ja väärennettyihin passeihin. (Suomen Punainen Risti 2015.) Omasta maasta, epävirallisia teitä, pakoon lähteneet ovat siis viralliselta statukseltaan turvapaikanhakijoita aina siihen asti, kunnes heidän turvapaikkahakemuksensa käsitellään maassa, johon he ovat saapuneet. Julkisessa keskustelussa on ollut esillä Euroopan maahanmuuttopolitiikka, joka pakottaa turvapaikanhakijat laittomiin yrityksiin päästäkseen maasta toiseen (Könönen 2015). Geneven pakolaissopimuksen turvin turvapaikanhakijan oleskelu toisessa valtiossa (ilman virallisia papereita) ei ole laitonta, vaikka turvapaikanhakija saattaakin kulkea maahan laittomasti. Tästä syystä esimerkiksi Suomessa

ei rangaista maahantulosta ilman asiakirjoja, mikäli henkilö hakee turvapaikkaa. (Pakolaisapu 2018b.) Könösen (2015, 333) mukaan EU-maiden tiukasta viisumipolitiikasta johtuen keskeiset reitit Eurooppaan kulkevat salakuljettajien avulla Välimeren yli, joko Pohjois-Afrikasta Italiaan tai Turkista Kreikkaan.

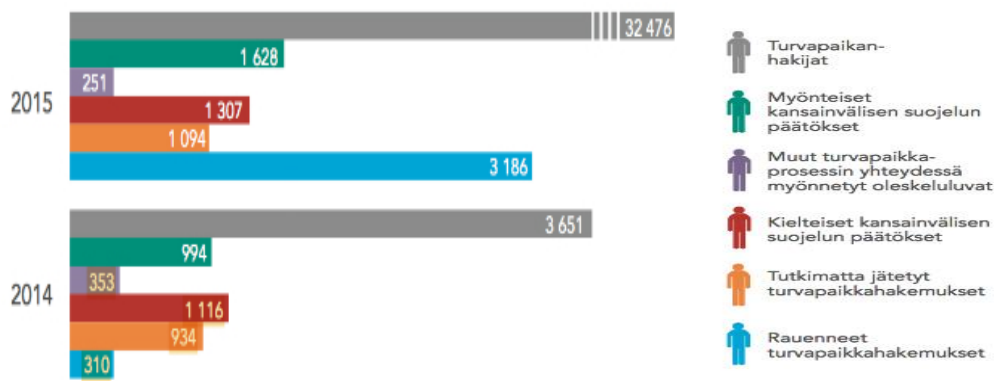
Turvapaikanhakijoiden lisääntynyt määrä saavutti Euroopassa Könösen (2015, 333) mukaan vuonna 2015 kriittisen pisteen, sillä Euroopan rajajärjestelmä meni turvapaikanhakijoiden suuresta määrästä sekaisin. Rajajärjestelmien sotku paljasti Könösen (emt.) mukaan eurooppalaisen rajapolitiikan toimimattomuuden. Könönen (emt) osoittaaakin, että ”turvapaikanhakijakriisi” johtui pikemmin epäselvästä ja tiukasta rajapolitiikasta kuin itse turvapaikanhakijoiden saapumisesta. Könösen (2015, 333–334) mielestä valtioiden rajat ja tiukka turvapaikkapolitiikka tulevat esiin siellä, missä turvapaikanhakijoita ja heidän liike pyritään estämään, niin että heidän on turvauduttava laittomiin yrityksiin päästäkseen eteenpäin. Ilman rajoja, nyt esimerkiksi siirtolaisiksi tai turvapaikanhakijoiksi kutsutut ihmiset olisivat yksinkertaisesti vain liikkuvia ihmisiä (emt.). Rajat ja rajapolitiikasta keskusteleminen on Könösen (2015, 334) mielestä tärkeää, sillä ne ovat maahanmuuttopolitiikan keskeinen instituutio, jolla muokataan liikkumisen olosuhteita ja erotellaan ihmisiä kansalaisuuden, maahantulon syyn tai riskianalyysin perusteella.

Vuoden 2015 rajajärjestelmän kaaoksesta kertoo myös Könösen (emt.) mukaan se, miten Euroopan rajat tiukentui joidenkin valtioiden osalta ja toisaalta avautui toisten valtioiden osalta. Esimerkiksi Unkari rakensi vuonna 2015 yli 100 kilometrin pituisen aidan Serbian rajalle ja kohteli kovin ottein turvapaikanhakijoita sulkien heidät samalla erilaisiin rekisteröintileireihin (Könönen 2015; Human Rights Watch 2015.) Unkarin lisäksi sekä Kreikka, että Bulgaria rakensivat rajoilleen aitoja estämään siirtolaisten maahan tulemistä. Tilanteen tekee ristiriitaiseksi se, että samaan aikaan EU päästää pakolaisia rajojensa sisäpuolelle, kun taas tuhansia aikaisemmin saapuneita turvapaikanhakijoita käännytetään tai he ovat päätyneet paperittomiksi. (Könönen 2015, 334.) Turvapaikkapolitiikan sekavuuteen tuo lisäksi oman vivahteensa EU maiden erilaiset käytänteet. Vuonna 2014 EU:ssa ratkaistiin noin 357 000 turvapaikkahakemusta, josta noin puolet oli myönteisiä. Myönteiset päätökset sen sijaan vaihtelivat maiden välillä merkittävästi Unkarin viidestä (5) prosentista Ruotsin 77 prosenttiin. (Eurostat 2015.)

3.2 Suomen turvapaikanhakijat 2015 ja vastaanottokeskukset

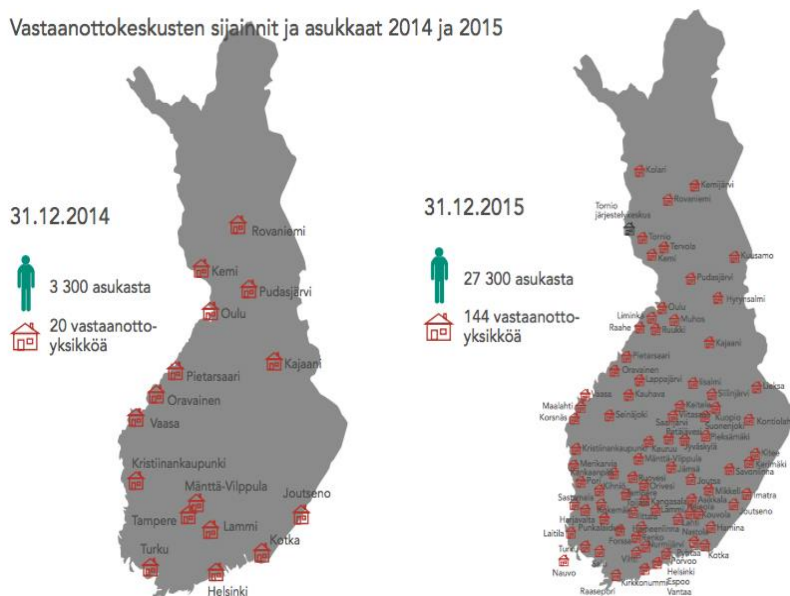
Tämän kappaleen ensimmäinen kuva (kuva 1) näyttää vuoden 2015-2014 turvapaikanhakijamäärät ja heille tehdyt päätökset. Kuvasta yksi nähdään, että Suomeen saapui turvapaikan hakijoita vuonna 2015 maahanmuuttoviraston mukaan 32 476 henkilöä, kun taas edellisenä vuotena 2014 turvapaikanhakijoita oli kokonaismäärältään 3 651 henkilöä. Myönteisiä kansainvälisen suojelun päätöksiä vuotena 2015 ehti saada 1 628 henkilöä ja muita turvapaikkaprosessin yhteydessä myönnettyjä oleskelulupia sai 251 henkilöä. Vuonna 2014 myönteisiä kansainvälisen suojelun päätöksiä myönnettiin 994 ja muita turvapaikkaprosessin yhteydessä myönnettyjä oleskelulupia sai 353 hakijaa. Kansainvälisen suojeluksen päätöksiä evättiin vuonna 2015 1 307 henkilöltä ja vuonna 2014 1 116 henkilöltä. Turvapaikkahakemuksia jätettiin tutkimatta vuonna 2015 1 094 henkilöltä ja vuonna 2014 934 henkilöltä. Vuonna 2015 3 186 turvapaikanhakijan turvapaikkahakemus raukesi ja vuonna 2014 rauenneita hakemuksia oli 310 kappaletta. (kuva 1.)

Kaikkia Suomessa jätettyjä turvapaikkahakemuksia ei tutkita Suomessa. Kun hakemus saapuu Maahanmuuttovirastoon poliisin alkuvaiheen selvitysten jälkeen, maahanmuuttovirasto tutkii EU:n Dublin-asetuksen eli niin sanotun vastuunmäärittämisasetuksen pohjalta, kuuluuko vastuu tutkimisesta Suomelle vai siirretäänkö hakija muualle Eurooppaan. (Maahanmuuttovirasto 2015b.) Keskeisenä periaatteena Dublin-asetuksessa on, että vain yksi jäsenvaltio tutkii turvapaikanhakijan kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen. Vastuu turvapaikkahakemuksen käsittelystä kuuluu pääsääntöisesti sille jäsenvaltiolle, jossa hakijalla on kansainvälistä suojelua saaneita tai hakevia perheenjäseniä, tai jolla on ollut merkittävin osuus siihen, että hakija on tullut EU:n alueelle. Sopimus koskee EU-jäsenvaltioiden lisäksi Norjaa, Islantia, Sveitsiä ja Liechtensteinia. (Maahanmuuttovirasto 2015b.)



Kuva 1: Turvapaikanhakijat ja heille tehdyt päätökset 2015-2014 (Maahanmuuttovirasto 2015a).

Koska turvapaikanhakijoiden määrät nousivat huomattavissa määrin vuotena 2015, piti Suomessa nopealla tahdilla perustaa monia uusia vastaanottokeskuksia. Kuva (2) kuvaa vuosien 2014 ja 2015 vastaanottokeskusten ja asukkaiden määrät. Vuonna 2014 vastaanottokeskuksia oli 20 yksikköä, kun taas vuonna 2015 keskuksien määrä nousi 144 kappaleeseen. Vuonna 2014 vastaanottokeskuksissa oli 3 300 asukasta kun taas vuonna 2015 keskuksissa asui 27 300 asukasta. (Kuva 2.)



Kuva 2: Vastaanottokeskusten sijainnit ja asukkaat 2014 ja 2015 (Maahanmuuttovirasto 2015a).

4 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tutkielmani teoreettinen osuus liittyy valtamedian valtaan määrittää uutisen luonnetta journalististen valintojen myötä ja toisaalta ajatus median vallasta rakentaa mediaesityksissä toiseutta esimerkiksi kohdennusten, lähdekäytäntöjen ja toiston kautta (Kivikuru 2002, 56). Teoreettisen viitekehysten lähtökohtana toimii ajatus yhteiskunnan medioitumisesta ja median kyvystä vaikuttaa niin sosiaalisiin suhteisiin kuin vastaanottajan tietämykseen, arvoihin ja uskomuksiin (Fairclough 1997, 10). Ennen näiden esittelyä tuon esiin median tehtäviä ja roolia yhteiskunnassa sekä sitä, millä tavalla journalismi on historian valossa osallistunut todellisuuden rakentumiseen.

Erilaisten vaihtoehtoisten ja sosiaalisten medioiden nousu ovat moninaistaneet siinä määrin mediakenttää, että on vaikea todeta mitään yleistä mediasta ja siksi on myös tarpeen tuoda ilmi, että tässä työssä mediaa ei nähdä yhtenäisenä toimijana vaan laajana mediakenttänä (Nikunen 2017; Horsti 2015). Mediakenttä on aina kehittynyt yhteiskuntien mukana, mutta erityisesti kenttä pirstaloitui digitalisoitumisen myötä (Luostarinen 2002; Nikunen 2017). Printtimedian rinnalle on muodostunut pienempiä täysin digitaalisia mediayhtiöitä ja sosiaalisen median eri sektoreita. Journalismi on lehdistön ydintoimintaa ja sen päätuote on usein uutiset (McQuail 2013, 1-2). Tässä tutkielmassa keskitytään valtamedian tuottamaan sanomalehti uutisointiin.

Mediaan vaikuttaa moni tekijä ja kysymys siitä, miksi media tai lehdistö on sellainen kuin se tänä päivänä on, ei ole yksinkertainen. Mediatutkija Luostarisen (2002, 25) mukaan uutisjournalismia ei niinkään aina ole vaivannut teoreettiset ongelmat, kuten esimerkiksi kysymys median vallasta tai suhteesta todellisuuteen, vaan sitä on seurannut käytännöllisiä ongelmia, kuten taloudellisia paineita. Seppäsen ja Väliiverrosen (2012, 185) mukaan lainsäädännöt, ulkopuolisten intressiryhmien paine, talous sekä mediayritysten sisäiset toimintatavat muodostavat moninkertaisen valtarakenteen mikä ohjaa niin yksittäistä toimittajaa kuin median toimintamahdollisuuksia. Kysymys kuuluukin Seppäsen ja Väliiverrosen (emt.) mielestä, kuinka paljon mediat käyttävät toimintarakenteiden puitteissa vapauttaan esimerkiksi tärkeiden yhteiskunnallisten kysymysten esille tuomiseen (emt.). Tutkielman ulkopuolelle rajautuu analyysi, kuinka yleisö vastaanottaa median viestit ja mediaan laajemmin vaikuttavat seikat ja mekanismit.

4.1 Median tehtävät yhteiskunnassa

Brian McNairin (2003, 21-22) mukaan medialla on viisi tehtävää yhteiskunnassa. Median tehtävinä on McNairin (emt.) mielestä ensisijaisesti kertoa kansalaisille, mitä kaikkea heidän ympärillään tapahtuu ja toisekseen median tehtävänä on opettaa yleisölle faktojen merkitys ja tärkeys. Kolmannekseen median kuuluu tarjota alusta poliittiselle keskustelulle kansalaisten ja päättäjien välillä, jossa eri mieltä olevat mielipiteet pääsevät esille (emt.). Median neljäs tehtävä on puolestaan antaa julkisuutta poliittisille tahoille ja samalla olla myös kriittinen niitä kohtaan. Julkisuuden antaminen on sikäli tärkeää, sillä McNairin mukaan yleisö ei pysty muodostamaan riittävää objektiivista näkemystä koskien esimerkiksi päätöksentekoa, ellei sille tarjota riittävästi avointa tietoa. Viimeiseksi, eli viidenneksi tehtäväksi McNairin mukaan median on tuettava politiikan moninaisuutta, eli tarjottava kanava erilaiselle poliittisille näkemyksille. (McNair 2003, 21-22.)

Hannu Niemisen ja Mervi Pantin (2009, 17) luomat ideat median tehtävistä ovat hyvin lähellä McNairin (2003) mieltämiä median tehtäviä. Niemisen ja Pantin (2009, 17) mukaan median yleisiä yhteiskunnallisia funktioita voi tarkastella demokratian perusarvojen näkökulmasta. Ensiksikin median tulee välittää riittävästi tietoa kansalaisille, jotta he pystyvät muodostamaan itsenäisesti mielipiteitä yhteiskunnallisista kysymyksistä (Nieminen & Pantti 2009, 17). Toisekseen median kuuluu toimia kriittikkona, pitää vahtia, seurata ja arvioida valtaapitävien toimia (emt.). Kolmanneksi Niemisen ja Pantin (emt.) mukaan median kuuluu tarjota foorumi, jossa erilaiset mielipiteet pääsevät julkisuuteen. Neljänneksi median kuuluu toimia kansalaisten ja päätöksentekijöiden dialogin tuottajana (emt.) Nieminen ja Pantti (2009, 11) paikallistavat median lähelle kansalaisyhteiskuntaa, sillä sen tehtävänä on palvella kansalaisia ja valvoa valtaapitäviä.

4.2 Journalismi todellisuuden rakentajana

Journalismilla tarkoitetaan Niemisen ja Pantin (2009, 113) mukaan median faktapohjaisia sisältöjä, joiden muodot voi vaihdella monin eri tavoin, mutta joita yhdistää faktapohjainen sisältö. Denis McQuailin (2013, 1-2) mukaan journalismin käsite rinnastetaan ”mediaan”, ”massamediaan”, ”uutismediaan” tai ”lehdistöön”. McQuailin (2013, 1) mielestä on kuitenkin mahdollista ja jopa tärkeää avata journalismin käsitettä, sillä

se on muutakin kuin sanoja. ”Massamedia” on edellä mainittujen käsitteiden isoin kehys ja se on niin oma toimialansa kuin sosiaalinen instituutio, joka toimii omilla ehdoillaan. Massamedian sisällä esiintyy puolestaan lehdistö, jolle on varattu oma alueensa, joka toimii ja edustaa uutismedian intressejä ja säännöstelee journalistien työtä. Journalismi on, kuten toin aikaisemmin esiin, lehdistön ydintoimintaa ja sen päätuote on usein uutiset. (McQuail 2013, 1-2.) Brian McNair (1998, 4) määrittelee journalismin kirjoitetuksi tai tuotetuksi tuotteeksi (kirjoitettu, ääni tai visuaalinen) joka väittää olevansa totuudenmukainen esitys todellisesta, sosiaalisesta maailmasta.

Kun journalismia tarkastellaan siitä näkökulmasta, että se vaikuttaa lukijoihin ja mahdollisesti toimii liikkeellepanevana voimana, on syytä tarkastella mitä tutkijat ovat ajatelleet journalismista todellisuuden rakentajana. Heikki Luostarinen (2002, 22) on tutkinut, miten aikakaudet ja erityisesti niiden kieli- ja todellisuuskäsitykset muokkaavat journalismia. Hän jakaa 1800-luvulta asti kehittyneen journalismin kolmeen osaan: journalismi todellisuuden jäljentämisenä ja tiedonvälityksenä, journalismi yhteiskunnallisena ja yhteisöllisenä julkisuutena sekä journalismi todellisuuden kuvaajana ja tulkitsijana (Luostarinen 2002, 22-29).

Ensimmäisen, *journalismi todellisuuden jäljentämisenä ja tiedonvälityksenä* etapin Luostarinen (2002, 22) sijoittaa modernin, teollistumisen, aikaan jolloin uskottiin ihmisen kaikki voipaisuuteen, tieteen kehitykseen, järkipärisyyteen ja valistukseen. Samassa hengessä kasvoi Luostarisen (emt.) mukaan moderni uutis- ja sanomalehtiteollisuus. Ihanteeksi alkoi muodostua pienin askelin faktapohjainen uutissisältö, jonka tuli olla esimerkiksi dokumentin muodossa todellisuuden mahdollisimman tarkka jäljennös, rekonstruktio (emt.). Näin journalismi kiinnittyi Luostarisen (2002, 23) mukaan kasvaneeseen, isojen instituutioiden yhteiskuntaan (hallinto, edustukselliset elimet, yritykset ja kansalaisjärjestöt), joista myös tuli journalismin tärkeimmät lähteet. Suurten organisaatioiden maailmassa journalismi kehittyi seuraamaan niiden toimintaa, mikä tarkoitti sitä, että tieto kulki ylhäältä alas (emt.). Rakenne ja struktuuri kuvaavat Luostarisen (emt.) mielestä ajan henkeä ja tähän aikaan rakennettiin myös journalismin sisään ajatus siitä, mikä on tärkeää ja mikä ei ole tärkeää. Tiede taide ja politiikka, jotka olivat tärkeitä asioita, alkoivat rakentaa journalismin suhdetta todellisuuteen ja sen rakenteisiin, kun taas toisaalta esimerkiksi tästä piiristä naiset ja perheasiat rajautuivat ei-julkisen ja ei-tärkeän alueelle. Modernin ajan journalismissa, toimittajan piti vahvasti olla ”käsi, jota todellisuus liikuttaa”

ja kielen neutraalia. (Luostarinen 2002, 24.) Edellä mainittu ajatus kädestä, jota todellisuus liikuttaa, on jättänyt Luostarisen (2002, 24) mukaan vahvan jäljen siihen, minkälaiseksi journalismi on sittemmin kehittynyt. Esimerkiksi kirjoittamisen koulutus on koulutusta rakenteiden standardeihin, kieli on neutraalia todellisuuden välittämistä ja tärkeimpinä asioina pidetään ymmärrettävyyttä ja oikeakielisyyttä. Tärkeimpinä alueina journalismissa Luostarisen mukaan on edelleen politiikka, talous ja kansainväliset suhteet, kun puolestaan perhe, tunteet ja kokemukset ovat edelleen vähempiarvoisessa asemassa. (Luostarinen 2002, 24.)

Käsityksiä ”journalismista yhteiskunnallisena ja yhteisöllisenä julkisuutena” Luostarinen (2002, 24) ei sido niinkään aikaan tai historialliseen kontekstiin. Luostarinen (2002, 25) nostaa näkökulmana esille, miten tälle ajattelulle on ollut tyypillistä journalismin ymmärtäminen yhteisen ajan, agendan ja identiteetin muodostajana, siis erilaisten ryhmien jakamana julkisuustilana, jossa yhteisö voi tulkita tapahtumia ja esittää mielipiteitään. Luostarisen (2002, 25) mukaan joukkoviestintä nivoi yhteen valtaviksi paisuneita yhteiskunnan eri osia. Ihmiset eivät enää tunteneet toisiaan henkilökohtaisesti, mutta joukkoviestinnän kautta he saivat tietoa muiden toiminnasta, kutsuivat koolle ja tunsivat yhteenkuuluvuutta (emt.) Vaikka perinteinen ajatus journalismista tiedonvälittämisenä ja todellisuuden jäljentäjänä liittyy vahvasti yhä uutisjournalismiin, sen rinnalle lisääntyi ymmärrys journalismista yhteisöllisenä julkisuustilana (emt.) On tietysti selvää, että julkisuustilaan vaikutti ja vaikuttaa edelleen, mitä pidetään tärkeänä ja mitä ei, josta voi päätellä ettei julkisuustila koske aivan kaikkia asioita ja ilmiöitä.

Kolmas näkökulma, jonka Luostarinen (2002, 26) esittää, liittyy *journalismin tapaan kuvata ja tulkita todellisuutta*. Tämä on ajatus siitä, kuinka tehtaan savupiiput kaatuivat ja informaatiosta tuli keskeinen tuotantovoima (Luostarinen 2002, 26). Virallisesti Luostarinen (emt.) ei liitä ajatusta savupiippujen kaatumisesta ja informaation korostumisesta mihinkään viralliseen aikaan, mutta sen voisi ajatella koskevan postmodernia yhteiskuntaa. Tällöin journalismin suhde uutisen objektiivisuuteen, sen kieleen ja visuaaliseen maailmaan muuttui (emt.) Nyt puolestaan nähdään, että uutinen on jotain mitä journalistit tuottavat oman organisaationsa ja työkuultuurinsa sääntöjen mukaisesti. Uutisten ei ajateltu kävelevän todellisuudesta toimitukseen sisään, vaan ymmärrettiin, että uutiset ovat journalistin valikoimia ja muokkaamia näkökulmia todellisuudesta. Vastaavasti nähtiin, ettei kieli neutraalisti kuvaa todellisuuttamme vaan kieli ja sen käyttö vaikuttavat

todellisuudenkuvaamme. (emt.) Myös suhde visuaalisuuteen muuttui, vaikka kuvia pidetään vieläkin vankkana todellisuuden kuvana, niin myös ymmärretään, että kuvatkin ovat ainakin osittain tietty tulkinta todellisuudesta -ei koko kuva todellisuudesta (emt.). Kaiken kaikkiaan, journalismiin liittyvät asiat ymmärrettiin yhä enemmän tekijän kerrontana. Toimittaja ei ollut enää käsi jota todellisuus liikutti, vaan kertoja, joka tuotti juonta ja kerronnallisuutta. Journalismin näkökulmasta luovuus sekä kerronnallisuus ovat tietysti vapauttavia seikkoja, mutta samalla todellisuuden kuvaamiseen ja tulkintaan liittyy suuria riskejä ja yhä alati kasvava vastuu. (Luostarinen 2002, 28.)

Mattlarin (2009, 64) mukaan nykypäivän journalismin todellisuuskäsitystä kuvaaisi mahdollisesti parhaiten konstruktivistisen ja empiristisen näkökulman synteetit. Louw (2005, 3-4) mukaan journalismin empiristiseen todellisuuskäsitykseen kuuluu käsitys tiukasta objektiivisuudesta, todellisuuden todellisesta kuvauksesta ja näkemys passiivisesta yleisöstä. Konstruktivistiseen käsitykseen perustuva määritelmä puolestaan tunnustaa, että kaikki havainnot maailmasta ovat subjektiivisia ja, että mieleemme sisällä on jo valmiita paradigmoja, jotka ohjaavat havaintojamme. Tämä kaikki on kognitiivisen prosessin tulosta. (Louw 2005, 4.) Mattlarin (2009, 64) mielestä Luostarisen (2002, 22-29) näkökulmat journalismin kehityksestä ovat kaikki relevantteja, sillä ”demokraattisten yhteiskuntien poliittisissa prosesseissa journalismi on mukana niin tiedon objektiivisessa välittämisessä, kuin tiedon subjektiivisessa tulkitsemisessä aina tiedonkulun rajat määrittävään julkisen tilan rakentumiseen.

4.3 Median valta medioituneessa yhteiskunnassa

Ajatus median vallasta ei ole uusi, vaan kysymykset median ja vallan suhteesta ovat kiehtoneet tutkijoita aina siitä asti, kun journalismi on ollut olemassa (Seppänen & Väliverronen 2012, 171). Valtiollisen vallan kolmijaon mukaan valta jakautuu lainsäädäntö-, toimeenpano- ja tuomiovaltaan. Suomessa näistä vastaa eduskunta, hallitus, viranomaiset sekä oikeuslaitos. (Seppänen & Väliverronen 2012, 170.) Seppänen ja Väliverronen (emt.) tuovat esiin, että lehdistö on noussut neljänneksi osaksi vallan yhteiskunnallista jakoa. Yleisiä vallan rakenteita on helppo havaita ympäröivässä maailmassa ja ne näkyvät suoraan hierarkkisissa instituutioissa, kuten esimerkiksi vankiloissa, kouluissa tai armeijassa (Seppänen & Väliverronen 2012, 175). Seppänen ja Väliverronen (2012, 179) kutsuvat

vallan näkymätöntä osaa *symboliseksi vallaksi*. Pierre Bourdieu on kenties tunnetuin symbolisen vallan teoreetikko, mutta Bourdieu ei niinkään keskittynyt tarkastelemaan mediaa symbolisen vallan näkökulmasta, vaan häntä kiinnosti yleisesti ajatus siitä, miten symbolinen valta toimii yhteiskunnan eri kentillä (Seppänen & Väliaverronen 2012, 181; Bourdieu 1989). Vallan näkymätön osa elää jokapäiväisessä elämässämme esimerkiksi kielen käytössä, kulutustavoissa, mediassa ja päivittäisessä journalismissa (Seppänen & Väliaverronen 2012, 175).

Norman Fairclough'n (1997, 10) mukaan joukkotiedotusvälineillä on kyky vaikuttaa tietoon, uskomuksiin, arvoihin, sosiaalisiin suhteisiin sekä sosiaalisiin identiteetteihin, sillä media kykenee tekemään asioista merkityksellisiä sen avulla, millä tavalla se niitä esittää. Fairclough (emt.) on diskurssien tutkijana sitä mieltä, että tiedotusvälineiden vaikutusvoima perustuu nimenomaan kieleen ja diskursseihin, mutta toteaa samaan aikaan, ettei vaikutusvoima ole pelkästään niissä. Seppänen ja Väliaverronen (2012, 170) mukaan median valta on puolestaan esimerkiksi kyky luoda ja määritellä yhteiskunnallisen keskustelun puheenaiheita, samalla tarjoten kansalaisille symbolisia resursseja rakentaa identiteettiään ja asettua osaksi kuviteltua yhteisöä. Median vastuulle Seppänen ja Väliaverronen (2012, 178) nimeävätkin ensisijaisesti yhteiskunnan symbolisen todellisuuden rakentamisen. Ihmiset ovat osa yhteiskunnan symbolista, sosiaalista todellisuutta ja sen valtarakenteita, kun he ottavat median osaksi arkeansa katsomalla televisiota tai lukemalla uutisointia (Seppänen & Väliaverronen 2012, 178-179). Asiaa tarkisteltaessa vallan kannalta, yhden mediaesityksen vaikutukset eivät välttämättä ole kovin suuria verrattuna siihen, millä tavoin media isompana kokonaisuutena osallistuu yhteisesti jaetun symbolisen todellisuuden rakentamiseen ja ylläpitämiseen (Seppänen & Väliaverronen 2012, 180). Viestinnän ja median näkökulmasta symbolien ja vallan välisen suhteen tutkiminen on kiinnostavaa, koska symbolit ovat keskeisiä viestinnän välineitä (Seppänen & Väliaverronen 2012, 184). Seppänen ja Väliaverronen (2012, 188) mukaan median keskeisin rooli lieneekin siinä, että eri toimijoiden symbolista pääomaa ja sen legitimiisyyttä määritellään nykyään yhä enemmän mediassa. Näin ollen niin organisaatiot kuin median käyttäjät refleктоivat itseään median jäsentämään julkisuuteen, siinä kiertäviin kuviin ja tarinoihin (emt.). Nämä yhdessä tulevat tukeneeksi mediaa merkittävänä symbolisen vallan keskittymänä (emt.)

Nick Couldry (2000, 3) jakaa yhtä lailla näkemyksen mediasta symbolisen vallan keskittymänä, sillä erotuksella, että hänen mukaansa median valta on jotain, joka on ihmisiin

syvästi sosiaalistettu ja joka elää kaikissa itsestään selvänä. Symbolinen valta on Couldry (emt.) mukaan luonnollista ja legitimoitua. Symbolisella vallalla Couldry (2000, 4) tarkoittaa median valtaa rakentaa todellisuutta. Couldry (emt.) näkee, että median valta näkyy sosiaalisen vuorovaikutuksen käytänteissä. Valta ei siis ole jotain, joka vain on medially ja jota se hallitsee, eikä yleisö ole vain passiivinen vastaanottaja. Valta on tuotettu sosiaalisesti, toimijoiden (lukijat ja kirjoittajat) tekojen ja sanojen kautta (emt.). Couldry (2000, 5) mukaan ihmiset yhteisesti uskovat median olevan auktoriteetti ja he toimivat näiden uskomusten pohjalta. Mediadiskurssin pohjalta muodostetusta näkemyksestä on tullut itsestään selvää toimintaa ja sen takia median auktoriteetti pysyy piilossa uskomuksissa ja on luonnollista sekä legitimoitua (emt.).

Brian McNairin (1998, 35) mukaan ihminen ei ole pelkälle uutiselle itsestään vaikutuksenalainen. Lukijan ja uutisen tulkinnan taustalla on aina vastaanottajan oma maailma omine arvoineen ja asenteineen, jotka kaikki yhteisesti vaikuttavat siihen, miten tekstiä tulkitaan ja kuinka teksti vaikuttaa. McNairin (1998, 35) mukaan täytyy siis ymmärtää se konteksti, jossa uutisen vastaanottaja on. Toisaalta Fairclough (1997, 22-23) kuten Seppänen ja Väliaverronenkin (2012) mainitsevat, media ei ole itsenäinen vallan lähde, vaan suhde yhteiskuntaan ja ihmiseen on vastavuoroinen, jopa symbioottinen.

Medioiden jatkuvaa läsnäoloa ihmisten arjessa, median kykenevyyttä läpäistä yhteiskuntaa ja vaikuttaa ihmiseen, kuvataan medioitumisen käsitteellä (Seppänen & Väliaverronen 2012, 41). Medioitumisen -käsite on siinä mielessä hankala, että tutkijat käyttävät sitä hieman eri nimillä ja merkityksillä (Seppänen & Väliaverronen 2012, 41; Ampuja, Koivisto & Väliaverronen 2014, 22). Marko Ampuja, Juha Koivisto ja Esa Väliaverronen (2014, 22-37) pyrkivät artikkelissaan jäsentämään medioitumisen käsitteen teoreettista tulkintaa. He (emt.) tuovat esiin kaksi medioitumisen tutkimuksellista suuntausta: vahvan ja heikon. Vahvasti medioituneessa yhteiskunnassa ”medialogiikka” määrittää pitkälti yhteiskunnan instituutioiden ja ryhmien toimintaa. Heikossa versiossa media rooli ja ”medialogiikka” nähdään puolestaan vähäisempänä. Yhtenä keskeisenä yhteiskunnallisena ”metaprosessina” nähdään median kasvanut valta määrittää yhteiskunnan instituutioiden ja ryhmien toimintaa, mutta se kyseenalaistaa, että medially olisi vain tämä yksi medialogiikka. (Ampuja ym. 2014, 22.)

Medioitumista voi Seppäsen ja Väliiverosen (2012, 41) mukaan tarkastella myös kahdelta eri tasolta, makro- ja mikrotasolta. Makrotasolla medioituneessa yhteiskunnassa kyse on instituutioiden välisistä suhteista, kun taas mikrotasolla yksilöistä ja ihmisten arkielämästä. Makrotasolla monet yhteiskunnan instituutiot kuten esimerkiksi politiikka, tiede ja kansalaisyhteiskunta ovat symbioottisessa suhteessa median kanssa. (emt.). Mikrotasolla puolestaan voi nähdä parikin erilaista näkökulmaa. Ensiksikin ihmisten välinen vuorovaikutus on erilaisten teknisten laitteiden välittämää. Toisekseen, kuten aikaisemminkin mainittuna, ihmiset ammentavat palasia identiteettiinsä ja maailmankuvaansa seuraamalla eri medioita, sillä se tarjoilee aineksia tiedollisen ja tunneperäisen suhteen muodostamiseen maailmaan ja toisiin ihmisiin. (Fairclough 1997; Seppänen & Väliverronen 2012, 42-43.) Keskeinen kysymys Väliiverosen (2001) mielestä kuitenkin on, voiko medioitumisen käsitettä pitää analyyttisenä kategoriana vai onko se pikemminkin asiantilaa kuvaileva termi. Tässä tutkielmassa medioitumisen käsitettä käytetään enemmän asiantilaa kuvaavana terminä, kuin analyyttisenä työkaluna. Työni yksi lähtökohdista on, että maahanmuuttovastainen liikehdintä ja ilmapiiri elää ja leviää mediassa, eli on toiminnaltaan hyvin medioitunut.

4.4 Median valta määrittää mediaesityksen luonnetta

Media ei yksinään sanele ihmisten identiteettejä, mutta medioitumisen vaikutuksia ei Seppäsen ja Väliiverosen (2012) mukaan kannata kuitenkaan vähätellä. Joukkoviestinnän tutkimusta on hallinnut ajatus median vallasta vaikutuksina (*influence*) ja seurauksina (*effect*) ihmisten asenteisiin, mielipiteisiin ja käyttäytymiseen (Seppänen & Väliverronen 2012, 171). Näin ollen, viestinnän tutkimuksessa korostuvat siis kysymykset myös median mahdollisuudesta päättää, mitä julkisuuteen tuodaan ja mitä ei sekä millä tavoin (Seppänen & Väliverronen 2012, 184). Seppäsen ja Väliiverosen (2012, 185) mukaan media pystyy vaikuttamaan siihen, mistä asioista kansalaiset ylipäättänsä keskustelevat ja tietävät, asettamalla agendan (agenda-setting) ja kehystämällä lehtijutut tietyllä tavalla. Agendan asettamisesta ja kehystämisestä päättäminen osoittavat median käytännön valtaa järjestellä julkisuuden sisältöä. (emt.).

Agenda-setting teoriassa keskitytään tutkimaan median vaikutuksia ihmisiin ja siitä on löydettävissä kaksi ydinajatusta. Ensinnäkin, lehdistö ja media ei kuvaa ”todellista”

todellisuutta vaan ne suodattavat ja muokkaavat sitä. Toisekseen, media keskittyy tuomaan esiin vain muutamia asioita, mikä johdattaa yleisön näkemään muut asiat toisia tärkeimpinä. (University of Twente 2017.) Seppäsen ja Väliiverosen (2012, 185) mukaan tiedotusvälineiden suurinta vallankäyttöä on se, että ne rakentavat yhteiskunnallista päiväjärrjestystä nostamalla agendalle valikoituja puheenaiheita. Tämä tarkoittaa Maxwell McCombsin ja Donald Shawn (1972, 180) mukaan sitä, että jotkin toiset puheenaiheet jäävät vähemmälle huomiolle tai kokonaan pimentoon, kun toiset saavuttavat laajemman yleisön ja julkisuuden. Usein merkittävin median vallan muoto on Seppäsen ja Väliiverosen (2012, 185) mukaan kuitenkin vaikeneminen, sillä jos asia tai ilmiö ei saavuta paikkaansa julkisuudessa, olisi sen olemassaolo journalistisessa mielessä olematon. Kehystäminen puolestaan tarkoittaa median tapaa jäsentää yksittäisiä tapahtumia ja laajempia ilmiöitä ymmärrettäväksi kokonaisuudeksi, joilla on syynsä ja seurauksensa (Väliverronen 1997, 186). Käsite liittyy Karvosen mukaan (2000, 78) siihen miten toimittajat organisoivat informaation tulvaa sovittamalla siihen nopeasti ja rutiininomaisesti tiettyjä kehyksiä. Asia tai ilmiö voidaan kehystää erilaisilla kehyksillä, mutta esityksen luonne määrittyy tietynlaiseksi, kun valikoidut näkökulmat korostuvat (emt.). Seppänen ja Väliverronen (2012, 186) kuitenkin muistuttavat, että vaikka media laatii agendan päivän puheenaiheille ja tuottaa uutiset tietyissä kehyksissä, se ei ole muista yhteiskunnan toimijoista riippumaton. Mediat eivät siis täysin yksin sanele sitä, millainen symbolinen todellisuus julkisuuteen rakentuu, sillä mediaakin hallitsee tavalliset lainsäädännöt ja normit (Seppänen & Väliverronen 2012, 184-185). On siis vaikea tietää taluttaako media muuta yhteiskuntaa vai ainoastaan seurailee se sitä vain.

4.5 Median, populismin ja radikaalioikeiston hankala suhde

Sekä perinteisen median että internetin rooli on tunnistettu enemmissä määrin tärkeäksi tekijäksi, kun tutkitaan niin yhteiskunnallisten liikkeiden, kuin radikaalioikeistonkin kehitystä (Rydgren 2018, 9). Median rooli ja journalismin suhde radikaalioikeistoon on monimutkainen ja paikoitellen hankala (Ellinas 2018; Wodak 2013). Länsimaissa puolueet ja poliitikot ovat sopeutuneet yleisesti ottaen hyvin median toimintaan. Populististen puolueiden nousu ja kampanjointi tuo tähän kuitenkin uusia sävyjä. (Niemi & Houni 2018, 14.) Kysymys ei Niemen ja Hounin (2018, 14) mukaan ole siitä, etteivätkö populistit pyrkisi ammattimaistamaan mediakäyttämistään, vaan kyse on enemmän siitä, että he ovat

julkisesti asettuneet haastamaan journalistisen median toimintaa. Sosiaalisen median läpimurto tarjoaa populistisille liikkeille ja poliitikoille väylän, jonka kautta puhutellaan äänestäjiä suoraan ja levitetään vaihtoehtoisia tulkintoja ja joskus jopa vaihtoehtoisia ”faktoja” (Niemi & Houni 2018, 12).

Ellinaksen (2018) mukaan radikaalioikeisto syyttää valtamediaa joko siitä, että media ei huomioi riittävästi heitä tai, että heidän näkemyksiä esitetään väärin, jolloin media nähdään osana ”eliittiä”. Donald Trump kutsuu mediaa valehtelijoiiksi, Geert Wilders (Alankomaiden radikaalioikeistolainen poliitikko) puolestaan käskää kriittistä mediaa kuolemaan ”drop dead”, Ranskalainen poliitikko Marine Le Pen syyttää mediaa eliitiksi ja Nigel Farage (Brittiläinen poliitikko) syyttää mediaa ennakoasenteista ja vinoutumista. Amerikan uutismediaa puolestaan syytetään liiallisesta alistumisesta Trumpille, Alankomaiden median nähdään auttaneen Wildersin poliittista nousua, Ranskan median nähdään kohtelevan Marie Le Peniä liian ”pehmeästi” ja puolestaan BBC vastaanotti tuhansia valituksia sen takia, että sen nähtiin mielistevän poliitikkoja epätasaisesti. (Ellinas 2018, 2.) Radikaalioikeistoa ja mediaa kritisoivat ovat usein sitä mieltä, että media auttaa radikaalioikeistoa liioittelemalla ja legitimoimalla oikeistoradikaalien näkemyksiä, sillä media ei vaadi heitä tilille ja vastuuseen. Radikaalioikeisto puolestaan ei koe saavansa medialta reilua kohtelua. (Ellinas 2018.) Jatkuva väittely median ja radikaalioikeiston suhteesta ei Ellinaksen (2018, 2) mukaan ole yllättävää. Kysymys siitä, millä tavalla media käsittelee radikalismia, on yksi monimutkaisimmista asioista, joita demokraattiset yhteiskunnat kohtaavat. Medianäkyvyys nostaa kysymyksen, miten suvaitsevaisten yhteiskuntien kuuluisi suhtautua radikaalioikeiston usein suvaitsemattomiin ideoihin ja yleisemmin, millaiset rajat yhteiskunta asettaa ilmaisunvapaudelle. (Ellinas 2018, 2.)

Tutkimukset tuovat valoa hieman median ja radikaalioikeiston monimutkaisen suhteen tulkitsemiseen (Koopmans & Olzak 2004; Wodak 2013; Horsti 2015; Ellinas 2018). Ellinaksen (2018, 3) tutkimusten mukaan media määrittää julkisuuteen niitä aiheita, mistä radikaalioikeisto on tunnettu menestyvän. Mediassa on esimerkiksi näytetty antavan enemmän huomiota maahanmuuttoon ja rikoksiin liittyviin aiheisiin, jotka yhdistyvät puolestaan radikaalioikeiston puoluemenestykseen. Juttujen määrä ja tapa millä tavoin media kehystää niitä, yllyttää aktivisteja mobilisoitumaan. (Ellinas 2018, 3.)

Karina Horsti (2015) puolestaan tutki, millä tavoin mediaympäristön muutokset muokkasivat maahanmuuttovastaista liikettä Suomessa vuosina 2003-2013. Mediaympäristön muutoksella Horsti (2015, 2) tarkoittaa artikkelissaan tulkintani mukaan sitä muutosta, joka tapahtui, kun perinteisen valtamedian rinnalle saapui internetin eri mediat, kuten esimerkiksi blogit ja keskustelupalstat. Analyysin mukaan mediaympäristön muutokset tarjosivat Suomen maahanmuuttovastaiselle liikkeelle, epäonnistumisten ja oppimisien kautta, mahdollisuuksia kerätä suosiota ja lopulta pysyä siinä (Horsti 2015). Perinteisen median ja verkkomedioiden (blogit, keskustelupalstat) syntyminen auttoi Suomen maahanmuuttovastaista liikehdintää leviämään (Horsti 2015, 27). Pian tämän vaiheen jälkeen, maahanmuuttovastainen liike pyrki integroitumaan perussuomalaiseen puolueeseen, mutta verkossa elänyt liike oli pirstaloitunut eri osiin verkon monimuotoisuuden takia. Jotkin jäsenet aiheuttivat skandaaleja lausumalla rasistisia kommentteja, mikä puolestaan yllytti muita poliittisia kilpailijoita ja vei valtamedian huomion. (Horsti 2015, 28.) Maahanmuuttovastainen liike ja perussuomalaiset selvisivät skandaalista ja kerryttivät yhteneväisyyden lopulta takaisin, käyttäen mediaa ja ajankohtaisia asioita kuten esimerkiksi talouskriisiä hyödykseen. Edellä oleva kuvaus ei kuitenkaan selitä täysin maahanmuuttovastaisen liikkeen suosiota, vaan Horstin mukaan perinteinen media, verkkomediat ja ihmiset yhdessä muodostavat ”mediaympäristön”. Mediaympäristö on teknokulttuurinen rakenne, jossa asiat liittyvät yhteen ja jonka puitteissa ilmestyy erilaisia käyttömahdollisuuksia. (emt.) Horstin (2015, 29) mukaan maahanmuuttovastaisen liikkeen nousu on esimerkki laajemmasta ilmiöstä, jossa ihmiset eivät ole kovinkaan kiinnittyneitä puoluepolitiikkaan. Sosiaaliin verkostoihin kuulumisen ja erilaisten vaihtoehtoisten poliittisten liikkeiden roolit ovat kasvattaneet suosiotaan. Nämä kansalaisyhteiskunnan muodot elävät osallistavasta mediasta, kuten esimerkiksi sosiaalisesta mediasta. Kansalaisyhteiskunnan osallistavaa puolta onkin kiitelty sen demokratiaa edistävistä puolista, mutta Horsti tuo myös ilmi, että samalla epädemokraattisempi kehitys Euroopassa on lisääntynyt. (Horsti 2015, 29.)

Ruth Wodakin (2013, 22-34) mukaan radikaalioikeiston nousu on johtanut rasistisen kielen normalisointiin ja hankaloittanut tältä osin yleisesti median asemaa. Wodak (2013) tuo esiin artikkelissaan ”Anything goes – The Haiderization of Europe” radikaalioikeiston kaksi vaikutusta. Ensiksikin Wodakin (2013, 25) mukaan radikaalioikeisto on vaikuttanut siihen, että rasismi on normalisoitu julkisessa poliittisessä diskurssissa ja, että tämä ilmiö näyttäytyy yhteiskunnan kaikilla tasoilla aina mediasta, poliittisista puolueista, yhteiskunnan

instituutioista lähtien jokapäiväisiin kohtaamisiin. Toisekseen radikaalioikeistolla on valta asettaa agenda ja median täytyy reagoida siihen (Wodak 2013, 33).

Wodak (2013, 32) nimeää radikaalioikeiston aseman suhteessa mediaan, ”radikaalioikeistolaiseksi ikiliikkujaksi”, jonka hän näkee radikaalioikeiston käyttämäksi diskursiiviseksi strategiaksi. Radikaalioikeiston nousu ei olisi ollut mahdollista ilman median tukea. Tämä ei tarkoita sitä, että media tukisi uutisoinnin avulla radikaalioikeistoa aina hyväksynnän kautta -vaan Wodakin mukaan media on sellaisessa asemassa, jossa sen täytyy aina tavalla tai toisella reagoida radikaalioikeiston aiheisiin. Tämä asettaa median hankalaan asemaan. Mikäli media ei raportoi radikaalioikeiston esityksiä, mediaa syytetään hyväksymisestä. Ja taas toisaalta, mikäli media huomioi radikaalioikeiston aiheet, media osallistuu ksenofobisen ilmapiirin ylläpitoon. Tämä on ”radikaalioikeistolaisen ikiliikkujan” toiminnan ydin. (Wodak 2013, 32.)

Ruud Koopmansin ja Susan Olzakin eivät artikkelissaan (2004) niinkään pohdi radikaalioikeistolaisuuden ja median suhdetta, vaan he keskittyvät tarkastelemaan millä tavoin radikaalioikeisto hyödyntää mediaa toimintaansa. Koopmansin ja Olzakin (2004) mukaan radikaalioikeiston nousua selitetään usein sosioekonomisilla syillä, kuten esimerkiksi työttömyydellä, köyhyydellä sekä muilla seikoilla, jotka aiheuttavat kilpailua natiivien ja etnisten ryhmien välillä. Nämä esitetyt seikat eivät kuitenkaan heidän (emt.) mielestään ole pystyneet selittämään riittävän kattavasti, miksi juuri toiset ryhmät kohtaavat enemmän väkivaltaa kuin toiset. Esimerkiksi, miksi 2000-luvulla radikaalioikeiston kohteena ovat olleet Lähi-Idän maista tulleet. Koopmans ja Olzak (2004, 201) etsivät vastausta edellä mainittuun kysymykseen tutkimuksessaan ”Discursive Opportunities and the Evolution of Right-Wing Violence in Germany”, jossa tarkastelun keskiössä ovat tavat joilla julkinen diskurssi muokkaa radikaalioikeiston toimintaa.

Koopmansin ja Olzakin (2004) mukaan aktivistit järjestävät toimintaansa, vaikuttavat protestien kulkuun ja määrittävät seuraavia väkivallan kohteita median tarjoaman julkisen diskurssin avulla. Koopmansin ja Olzakin (2004, 201) tuovat esiin, että aktivistit oppivat oman toimintansa strategiat seuraamalla julkisia reaktiota. Julkinen diskurssi antaa tällä tavalla mahdollisuuden, jota Koopmans ja Olzak (emt.) kutsuvat diskursiiviseksi mahdollisuudeksi. Julkisuuden kautta liikeaktivistit keräävä toiminnalleen tärkeää informaatiota. Liikeaktivistit saavat liikkeen kannalta merkittävää informaatiota esimerkiksi siitä, kuinka viranomaiset

suhtautuvat erilaisiin tapahtumiin, ketkä tukevat liikettä ja ketkä puolestaan vastustavat sitä. Massamedian kautta aktivisti oppii siis omat virheensä ja onnistumisensa ja tulee samalla hankkineeksi tietoa muiden aktivistien toiminnan tuloksista. Muiden aktivistien toiminnan tuloksia on tärkeää tietää, sillä tekoja usein imitoidaan. Diskursiivinen mahdollisuus kuvaa tätä median tarjoamaa mahdollisuutta oppimiseen ja toiminnan kalibrointiin. (Koopmans & Olzak 2004, 201-202.)

4.6 Mitä toiseudella tarkoitetaan?

Tässä kappaleessa avataan toiseuden teoreettista lähtökohtaa. Pyrin kuvaamaan toiseuden käsitettä yleisesti, mutta rajauksellisista syistä en lähde käsittelemään toiseuden käsitteen historiaa tai syvenny aivan juuria myöten sen tutkimuksellisiin yksityiskohtiin. Mitä toiseus on? Seuraavassa kappaleessa syvennyn kuvaamaan miten perinteinen media tuottaa toiseutta ja vetää rajoja 'meidän' ja 'muiden' välillä.

Erojen tuottamisen tutkimuksen lähtökohdat sijaitsevat useissa tieteenaloissa (Löytty 2005a). Toiseuden käsitettä käytetään niin lingvistiikassa, antropologiassa, filosofiassa, sosiaalitieteissä kuin psykoanalyttisessä lähestymistavassa. Koska toiseuden käsitettä lähestytään monista lähtökohdista käsin, on termiä myös käytetty erilaisissa yhteyksissä hieman eri tavoin. (Löytty 2005a, 165.) Yhteistä näille kaikille määritelmille on kuitenkin eron tutkiminen merkitysten, kulttuurin sekä identiteetin rakentumisessa (Löytty 2005a).

Tutkimuskirjallisuudessa toiseudella tarkoitetaan Löytyn (2005b, 9) mukaan sitä, kuinka joku tai jokin "itsestä" poikkeava merkitään ja ymmärretään itseä tai normaalia vähempiarvoiseksi. Itsen ja toisen välinen suhde on siis valtasuhde, jonka avulla jäsennetään suhdetta tutun ja vieraan tai normin ja poikkeuksen välillä (Löytty 2005a, 162). Toiseus on samuuden kieltämistä, jonkin rajan vetämistä meidän ja muiden välille eikä se tunnista yhteisiä piirteitä tai ominaisuuksia (Löytty 2005b, 9). Vaikka toiseuden tutkimisessa kysymys on erojen tuottamisen tutkimisesta, on syytä tuoda esiin erilaisuuden ja toiseuden välistä suhdetta. Toiseus toimii tutkimuksissa strategisena käsitteenä, jonka avulla keskitytään valtasuhteiden analysointiin, kun taas erilaisuus on pikemminkin kuvaileva käsite ilman sen syvempää valtasuhdetta. (Löytty 2005a, 182.) Toiseudessa on Löytyn (2005a, 162) mukaan kyse kahden asian välisistä eroista, mutta ei mistä tahansa eroista.

Eroavaisuudet tutun ja vieraan välillä eivät määriyty neutraalisti tai tasa-arvoisesti, mikä onkin toiseuden käsitteen ydin -vaan toiseutettu on vertaiskohtaansa vähempiarvoinen. Vierasta arvioitaessa esille nousevat pikemmin poikkeavat asiat kuin ”tavalliset” piirteet tai ominaisuudet. Koska toiseus on merkki alistamisesta tai poissulkemisesta, siis siitä, että jokin on toiseutettu, liittyy käsitteen käyttöön analyttisenä apuvälineenä kriittinen pyrkimys yhtä lailla osoittaa toiseuttavia asioita, mutta myös purkaa niitä. (emt.)

Toiseuden syntyminen ja rakentuminen ilmenevät sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja erilaisissa representaatioissa eli esityksissä. Sosiaalisessa vuorovaikutuksessa eivät kohtaa vain yksilöt, vaan myös heidän ennakkoluulonsa ja tiedot toisistaan. Kohtaaminen ei tapahdu tyhjiössä, vaan kaikilla on aineksia tunnistaa vieras muukalaiseksi ja näin toinen nähdään aina jonkin suodattimen läpi. (Löytty 2005a, 167.) Representaatioiden piirissä puolestaan pohditaan kysymyksiä liittyen toiseuttaviin esityksiin kirjallisuudessa, mainoksissa ja mediassa yleensä (Löytty 2005a, 168).

Toiseuden tutkimuksessa on myös omat haasteensa, kun tarkastelun huomio kohdistuu vain kahteen, toisiansa määrittävään luokkaan (Löytty 2005a, 173.) Kaksinapaisuuden takia muita yhteiskunnallista eriarvoisuutta tuottavia tekijöitä jää helposti havainnoimatta, jolloin vaarana on, että havainnointi vääristyy. Liian tiukka kaksinapaisuus voi yksinkertaistaa tutkittavaa ilmiötä liikaa ja pahimmassa tapauksessa jopa uusintaa kuin purkaa vastakkainasetteluun perustuvaa maailmankuvaa. (Löytty 2005a, 174.) Ratkaisua näihin, tutkijan katsetta mahdollisesti vääristäviin ongelmiin, voidaan Löytyn (2005a, 175) mukaan hakea kiinnittämällä huomiota toiseuden konteksteihin ja tapauskohtaiseen partikulaarisuuteen, eli erityisyyteen. Tällöin on kysyttävä missä ja miksi jokin asia määrittyy toiseudeksi. Analysissä on syytä määrittää konteksti, jolla tarkoitetaan tapahtuman erityisten käytäntöjen suhteiden ja identiteetin ymmärtämistä. Kontekstin määrittämiseen ei riitä pelkän yhteiskunnallisen taustan tuominen esiin, vaan esiin olisi hyvä myös tuoda tulkitsemista ohjaavia konventioita, eli vakiintuneita käytänteitä. (Löytty 2005a, 175.) Tutkimuskäsitteenä toiseudella on kaksinapaisen luonteensa vuoksi siis haasteita tavoittaa todellisuuden kompleksinen kokonaisuus, jota sen kautta yritetään selittää. Ongelmistaan huolimatta toiseus työkaluna on kuitenkin hyödyllinen, sillä kun toiseutta tuottava mekanismi tunnetaan, voidaan havaita, ettei toiseus ole pelkkä ominaisuus vaan seurausta tietynlaisista kohtaamisista tai näkemisen tavoista. Näin toiseus saa takaisin oman muutosvoimansa. Toiseutta tuottavien mekanismien tuntemisien kautta voidaan siis purkaa

toiseutta, toisin sanoen tuoda esiin ja muuttaa piintyneitä ja eriarvoisuutta tuottavia toimintaja esitystapoja. (Löytty 2005a, 175-176.)

4.7 Media toiseuden tuottajana

Kun keskustelua käydään journalismin laadusta, sen sosiaalisesta vastuusta ja vaikutuksista yleisöön, on taustalla usein ajatus mediasta vastuuntuntoisena instituutiona, jonka tehtävä on edistää demokratiaa ja sen pluralismia (Nieminen & Pantti 2009, 113; Mattlar 2009). Journalismin muutoksesta, murroksesta ja kriisistä on keskusteltu pitkään, mutta 2000-luvun alussa puhe journalismin kriisistä on lisääntynyt (Väliverronen 2011, 7). Näkemyksiä kriisistä on tuonut journalismin kentälle erityisesti teknologinen kehitys ja keskustelu journalismin laadusta, kaupallistumisesta sekä viihteellistymisestä (emt.). Näyttää siltä, että keskustelut journalismin kriiseistä nousevat esiin erityisesti silloin, kun median ei nähdä toteuttavan yhteiskunnallista funktiotaan, eli silloin kun uutisoitavien asioiden kattava läpikäynti ja analysointi jäävät sensaatioiden varjoon (Nieminen & Pantti 2009, 113). Kun media ei erinäisistä syistä toteuta tai pysty toteuttamaan yhteiskunnallista ja tai sosiaalista vastuutansa, se näkyy ensisijaisesti mediasisällössä. Työni kannalta keskeisin seuraus tästä on toiseuttaminen, eli kysymys siitä miten journalistit päätyvät joko tiedostaen tai tiedostamatta tekemään ihmisistä ”toisia”. Mikä on perinteisen median ja toiseuden välinen suhde ja millä konkreettisilla keinoilla media tuottaa toiseutta?

Benedict Andersonin (1983) ”Imagined Communities” on yksi tunnetuimmista nationalismin ilmiönä pureutuvista klassikoista. Anderson (1983) oli kiinnostunut siitä, miten niin monista erilaisista etnisistä ryhmistä ja eri kielistä puhuvista joukoista koostuvat kansakunnat pysyvät koossa. Teoksen nimi ”kuvitellut yhteisöt” tuli Andersonin keskeisestä ajatuksesta, että kansakunnat ovat kuviteltuja yhteisöjä. Yhteisö on kuviteltu silloin, kun sen ihmisillä ei ole mahdollista tunkea toisiansa. (Fingeroos 2008, 2.) Andersonin mukaan kapitalismi ja printtitekнологia saivat yhdessä aikaan valtioiden tarpeen muodostaa yhteinen kieli, jolla saavutetaan kansalaiset ja jolla edistää ajatusta modernista valtiosta ja ”meistä”. Yhteinen kieli auttaa yhteisöä ajattelemaan, että he ovat osa jotain samaa kansallista identiteettiä. (Anderson, 1983, 44.) Tästä syystä medially on keskeinen rooli siinä, kuinka luodaan ajatusta ”meistä” ja siten myös ”muista”. Nykypäivänkin kirjoitukset ja videot jatkavat sellaisen kielen käyttämistä, johon voi samaistua ja, joka yhdistää minut ja meidät

johonkin suurempaan, Andersonin sanoin, kuviteltuun yhteisöön. Erityisesti tästä syystä median suhdetta moninaisuuteen, on syytä tarkastella.

Ullamaija Kivikurun (2002, 56) mukaan toiseuden rakentaminen on yksi median vallankäytön muoto ja se rakentuu vähitellen mediaesityksissä kohdennusten, lähdekäytäntöjen ja toiston kautta. Kysymys median vallasta on monimutkainen. Lukijat eivät ole vain passiivisia merkitysten vastaanottajia, mutta toistettaessa ja samojen mekanismien kautta esitettäessä, kysymys median vallasta syvenee. Kohdennusten, lähdekäytäntöjen ja toistojen myötä media rakentaa käsitystä siitä mikä on toivottavaa ja mikä on sallittua. (Kivikuru 2002, 57.) Kivikuru (2002, 57-58) tuo esiin, että toiseuden rakentuminen mediassa näkyy esimerkiksi siinä, että naisten on tuntuvasti helpompi päästä esiintymään journalistina kuin asiantuntijalähteinä. Nuoria puolestaan media asettaa toiseuttavaan asemaan liittämällä heidät rikostilastoihin, ylimalkaisesti urheilusuorituksiin tai tragediaihin -tavallisia nuoria jutuissa harvoin esiintyy (Kivikuru 2002, 56-57). Vanhukset ovat puolestaan esillä kun tuodaan esiin vanhussairaanhoidon laiminlyöntejä (Kivikuru 2002, 57). Rärkeimmin media kuitenkin Kivikurun (emt.) mukaan toiseuttaa maahanmuuttajia, sillä heille liikenee kaikista vähiten mediahuomiota, paitsi silloin kun kyseessä on rikos. Toisena esimerkkinä maahanmuuttajien toiseuttamisesta Kivikuru (2002, 58) esittää vuosittain tehtävän Suomen pakolaisavun ”vuoden maahanmuuttaja naisen” valinnan. Media tekee vuoden maahanmuuttaja naisesta Kivikurun (2002, 58) mukaan joka vuosi jutun saman kaavan mukaan, jossa korostuu sankaruus ja kiinnittyminen omaan kulttuuriin. Sankaruus syntyy Kivikurun (emt.) mukaan siitä, että maahanmuuttaja on pystynyt luovimaan kahden eri kulttuurin karioissa ja selviytynyt Suomessa. Tästä johtuen, Kivikuru (emt.) mainitsee, ettei toiseutta aina rakenneta vain negaation kautta, vaan joskus se tapahtuu eksotisoimalla. Tällöin toisista tehdään niin erilaisia ja kiinnostavia, että ero meihin korostuu. Vaikka sävy eksotisoinnissa olisi positiivinen, mukana on joka tapauksessa poissulkeminen. (emt.). Media rikkoo Kivikurun (2002, 57) mielestä varsin harvoin suoranaisesti rasismia koskevia lakeja, mutta päätyy tuottamaan toiseutta eritavoin. Kivikuru (2002, 58) mainitsee myös, että yhteiskunnassa on ”liikkuvien kohteiden” toiseutta. ”Liikkuvilla kohteilla” Kivikuru (2002,58) tarkoittaa sitä, että media tekee itselleen toiseksi jollain tavalla vaaralliseksi koettuja ryhmiä, joskus levittämällä ”meidän” piiriä tavattoman laveaksi tai joskus taas kaventamalla ”meitä”. ”Meillä” Kivikuru (2002, 58) tarkoittaa ”oikeassa olijoita”, tiedostavaa etujoukkoa, jolla on valta määrittää valtasuhteita.

Amir Saeed (2007) perehtyy artikkelissaan siihen, miten Islamia ja muslimeita tavallisesti esitetään brittiläisessä mediassa. Saeedin (2007) mukaan brittiläiset muslimit ja Islam ovat mediassa julkisen ahdistuksen kohteina ja nämä esitetään brittilehdistössä "toisina muukalaisina" "alien other". Saeed (2007) liittyy tutkimuksensa yhteiskunnassa yleisesti kasvaneeseen rasismiin, erityisesti niin kutsuttuun islamofobiaan, jolla on Saeedin (emt.) mukaan juurensa toiseuden kulttuurisessa esittämisessä. Brittimuslimien ja Islamin mediakohtelusta muukalaisina seuraa se, että heidät nähdään "poikkeavuuksina" ja "epä-britteinä" (Saeed 2007). Media marginalisoi vähemmistöjen ääniä ja usein vähemmistön ääntä ei kuulu lainkaan brittilehdistössä (Saeed 2007). Saeedin (2007, 2) mukaan edellä mainitun lisäksi, väestöryhmät esitetään usein negatiivisessa diskurssissa. Tutkimus brittimuslimeista ja Islamista brittilehdistössä ja median vallasta on Saeedin (2007, 1) mielestä välttämätöntä siksi, koska sillä on suora yhteys siihen, miten muslimiväestö tulee kohdelluksi Iso-Britannian kansalaisina (Saeed 2007, 18).

Pentti Raittilan (2000a; 2000b; 2005) kiinnostuksen kohteena ovat olleet tavat, joilla suomalaisessa kulttuurissa esiintyvät toiseutta tuottavat ajattelumallit ja puhuvat välittyvät journalististen rutiinien ja työkäytäntöjen kautta lehtiteksteihin. Raittila (2000a; 2000b) tarkastelee toiseuden tuottamista analysoimalla lehtijuttujen puhujarakennetta. Puhujarakenteen analysointi tuo esiin tärkeän aspektin tekstien valtasuhteista ja paljastaa, mitkä eri ryhmät pääsevät julkisuuteen ja miten ryhmien välistä dialogia pyritään jutuissa organisoimaan (Raittila 2000b, 88). Raittilan mukaan (2000b, 88) toiseutta tuotetaan mediassa esimerkiksi joitakin väestöryhmiä leimaavan kirjoittelun, (johon sisältyy erilaisia nimittelyitä) tai etnisen taustan tarpeettoman maininnan kautta (erityisesti rikosjuttujen yhteydessä). Toiseutta uusintavat puhuvat päätyvät Raittilan (2000b, 88) mukaan journalistisiin teksteihin siten, että toimittaja (tiedostaen tai tiedostamatta) on omaksunut ksenofobiset kulttuuriset puhuvat. Toisaalta toiseus voi päätyä journalistisiin teksteihin myös vieraiden puheiden kautta eli silloin, kun toimittaja välittää muiden puheita (emt.). Raittila (2000b, 94) on samaa mieltä Kivikurun (2002) kanssa siitä, ettei Suomen sanomalehtien etnisiä vähemmistöjä koskevaa journalismia ole syytä nimittää rassistiseksi, journalistit tekevät myös paljon arvokasta työtä ksenofobisten ennakkoluulojen voittamiseksi. Raittilan (2000b, 94) mielestä ongelmat liittyvät pikemmin journalistisiin käytänteisiin sekä siihen, ettei journalistisissa teksteissä välitetä dialogia.

Tutkimuksessaan ”Rasismista ja Etnisyydestä Suomen Sanomalehdissä Syksyllä 1999” Raittila (2000a) pääsee toiseuden tuottamisen kannalta seuraaviin tuloksiin. Etnisyyttä koskevien lehtijuttujen keskeisiä puhujia olivat eri tasojen viranomaiset (emt.). Viranomaisista eniten pääsivät ääneen oikeus- ja poliisihallinnon viranomaiset, joka johtuu Raittilan (emt.) mielestä ennen muuta rikos- ja oikeusjuttujen määrästä. Etnisten vähemmistöryhmien edustajat olivat heitä koskevissa jutuissa useimmin vain kohteina. Vähemmistöryhmiin kuuluvat ovat ainoa taho, jotka esiintyvät teksteissä ”toissijaisina puhujina”. (emt.). Toissijaisella puhujalla Raittila (emt.) tarkoittaa niitä ihmisiä, jotka saavat äänensä kuuluviin muiden puheiden kautta. Raittilan (emt.) mukaan etnisten vähemmistöryhmien jääminen enimmäkseen täysin mykiksi toimijoiksi heitä itseään koskevissa jutuissa, on lehdistön keskeinen rakenteellista vierautta ylläpitävä ja toiseutta tuottava piirre. Lehtijutut ovat siis usein ”yksiäänisiä”. Raittilan tutkimuksen mukaan noin puolessa etnisyyttä koskevista jutuista referoitiin tai siteerattiin vain yhden toimijatahon edustajia (Raittila 2000b, 92). Kysymys kuka mediateksteissä saa ääneen ja kuka ei, on Raittilan (2005, 35) mukaan toimittajan rakentama asetelma. Raittila mainitsee, että sosiaalipsykologit ovat kiinnittäneet huomiota omissa mediatutkimuksissaan puhujien esiintyvyyden toistuvuuteen, pitkäaikaisuuteen ja tasavertaisuuteen (Raittila 2005, 35).

Mari Niemi sekä Annu Perälä (2018, 147) tutkivat artikkelissaan, millä tavoin turvapaikanhakijoiden saapumista jäsennettiin ja raamiteltiin Ylen journalistisessa työssä vuonna 2015, kun Suomeen saapui ennätysmäärä turvapaikanhakijoita. Niin suomalaista kuin eurooppalaista journalismia on kritisoitu siitä, että se korostaa ja liioittelee maahanmuuton kielteisiä vaikutuksia lisäten uutisoinnin yhteyteen uhkakuvia taloudellisesta taakasta, rikollisuuden, turvallisuusriskien ja kulttuurillisten uhkien lisääntymistä (Ks. myös Raittila 2000a; 2000b; Kivikuru 2002; Wodak 2013). Edellä mainittu esimerkki on ongelmallinen siitä syystä, koska se lisää tulkintaa ”meistä”, joiden hyvinvointi, turvallisuus ja kulttuuri ovat uhattuina ja ”heistä”, jotka uhkaavat ”meitä” (Niemi & Perälä 2018, 148). Turvapaikanhakijat kuvataan usein mustavalkoisesti jakamalla heidät yhtäältä hyviin ja aidosti apua tarvitseviin ja toisaalta pahoihin, huijaaviin ja apua ansaitsemattomiin. Hyvien ajatellaan pakenevan oikeaa uhkaa, jolloin uutisoinnissa käytetään humanitaarista diskurssia, kun taas pahojen nähdään pyrkivän hyötymään vastaanottajamaasta taloudellisesti. (Niemi & Perälä 2018, 148.) Media keskittyy myös Niemen ja Perälän (emt.) mukaan uutisoinnissaan näyttämään yhteiskunnan ylätason toimijoita. Yhteiskunnan ylätason toimijoilla Niemi ja Perälä (emt) tarkoittavat esimerkiksi poliitikkoja, toimittajia sekä

viranomaisia. Tästä syystä turvapaikanhakijoille tai pakolaisille jää itseään koskevissa uutisissa usein tavallisesti vain marginaalinen rooli. Kun yhteiskunnan ylätason toimijat ovat uutisoinnissa esillä ja äänessä, ovat tulkinnat turvapaikanhakijoista ja heidän ominaisuuksistaan lisäksi valtaväestön tuottamia. (emt.) Niemen ja Perälän (emt.) mukaan on myös tavallista, että yhteiskunnan ylätason toimijat kuten esimerkiksi poliitikot ja korkean tason viranomaiset esiintyvät mediassa asiantuntijoina. Turvapaikanhakijat hyväksytään mukaan ennemmin oman elämäntarinansa kertojiksi tai kulttuurinsa ja uskontonsa tulkeiksi, kuin asiantuntijoiksi (Niemi & Perälä 2018, 149).

Niemen ja Perälän (2018, 149) mukaan Suomi ja suomalainen media oli hyvin erityisessä tilanteessa vuonna 2015, kun turvapaikanhakijat saapuivat. Turvapaikanhakijoiden prosentuaalinen määrä verrattuna muihin Euroopan maihin kasvoi kaikista eniten. Suomi kuului eniten turvapaikanhakijoita vastaanottaneisiin maihin ja maahanmuuttoon kiristystä ajanut ja monikulttuurisuutta vastustava puolue Perussuomalaiset, olivat nousseet juuri muutamaa kuukautta aiemmin ensimmäistä kertaa hallitukseen. (Niemi & Perälä 2018, 149–150.) Tutkimuksessa koskien Ylen journalistista työtä vuonna 2015, Niemen ja Perälän (2018) mukaan turvapaikanhakijatilannetta kehystettiin muutamalla eri tavalla. Heidän (2018) ensimmäinen havainto oli, että turvapaikanhakijatilannetta kehystettiin Ylen ajankohtaisohjelmissa lähes yksinomaan ”eurooppalaisena turvapaikanhakijakriisinä”. Uutisoinnissa keskityttiin siis käsittelemään reittejä, joita pitkin turvapaikanhakijat tulevat, Suomen kykyä vastaanottaa ja majoittaa turvapaikanhakijoita sekä yleisesti turvapaikanhakuprosessia. Turvapaikan saamisen jälkeistä prosessia, kotouttamista, käsiteltiin huomattavasti vähemmän eikä pakolaisuuden varsinaisia syitä, turvapaikanhakijoiden kotimaan tilannetta tai muuttoliikkeiden laajempia yhteiskunnallisia, historiallisia tai maantieteellisiä syitä käsitelty juuri lainkaan. (Niemi & Perälä 2018, 158–160.) Toisekseen ”turvapaikanhakijakriisi” -ajattelu heijastui myös siihen, minkälaisia asiantuntijoita ajankohtaisohjelmissa käytettiin. Yleisesti ääneen pääsivät ylätason toimijat, joista suurimman prosenttiosuuden saivat toimittajat, poliitikot ja viranomaiset (Niemi & Perälä 2018, 160–160). Ja viimeiseksi Niemen ja Perälän (2018) mukaan samalla kun ylätason toimijat hallitsivat keskustelua, jäi ruohonjuuritason asiantuntijoiden ääni marginaaliin. Kaikista haastatelluista heitä oli vain 30 %, johon lukeutuvat myös kokemusasiantuntijat eli turvapaikanhakijat (Niemi & Perälä 2018, 166).

Ruth Wodak (2013, 30) puolestaan tuo esiin, että pakolaisia toiseutetaan monin eri tavoin mediaesityksissä kielen avulla. Wodakin (2013) mukaan radikaalioikeiston menestys on muuttanut kieltä rasismia normalisoivaan suuntaan ja se sisältää nykyään julkisten rasististen viittausten sijaan paljon hienovaraisia syrjinnän muotoja. Mielikuvat pakolaisista esimerkiksi rakennetaan usein uhan kautta esittelemällä pakolaiset laittomina, mikä tuottaa mielikuvaa pakolaisista ”uhkaavana toisena”. Pakolaiset esitetään usein myös yhtenä yksittäisenä ryhmänä, muun muassa niin, ettei pakolaisten erilaisia laillisia statuksia kuten maahanmuuttajaa ja turvapaikanhakijaa, mainita. Toiseuttamista tapahtuu myös esimerkiksi liittämällä pakolaiset metaforisesti symbolisten asioiden yhteyteen, kuten esimerkiksi liika. ”Italia pesee kätensä tunisialaisista pakolaisista” -otsikko toimii Wodakin esityksessä esimerkkinä siitä, kuinka pakolaiset toiseutetaan epäsuorasti ja esitetään likaisina, kun viitataan retorisesti johonkin ”siistiytymiseen”. Likaiset ihmiset eivät ole sivistyneitä eivätkä näin ollen tervetulleita. Toiseuttamista tapahtuu myös liittämällä pakolaisuutisoinnin yhteyteen erilaisia uhkia taloudesta ja metaforia esimerkiksi luonnon elementeistä (”pakolaisvirta”) tai luonnon katastrofeista (”pakolaistulva”), mikä viittaa suoraan kontrollin menettämiseen. Wodak käyttää lisäesimerkkinä otsikkoa ”Turvapaikanhakijoiden laiton virtaus tulee maksamaan Euroopalle vielä enemmän” jonka avulla hän osoittaa millä tavalla toiseuttaminen tapahtuu luonnon- ja talouden uhkakuvia käyttäen. (Wodak 2013, 30.) Vastaavia otsikoita ja uutisia näimme myös Suomessa lehdistön käyttävän erityisesti vuonna 2015. Wodakin (emt.) mukaan on ongelmallista, etteivät lukijat saa riittävästi tietoa pakolaisten ahdingosta, pakolaisuuden syistä tai pakolaisuuden tilastoista (Ks. myös Niemi & Perälä 2018).

5 TUTKIELMAN TOTEUTUS

Tässä luvussa kertaan ensin tutkielmani tavoitteen ja tutkimuskysymykseni. Näiden jälkeen esittelen tutkielmani metodin ja aineiston. Viimeiseksi tuon esiin millä tavalla käsittelin aineistoa ja samalla pohdin tutkielman luotettavuutta sekä eettisyyttä.

5.1 Tutkielman tavoite ja tutkimuskysymys

Tutkielmani tavoitteena on selvittää lehdistön valtaa määrittää syksyllä 2015 vastaanottokeskuksiin kohdistuneiden iskujen uutisoinnin luonnetta sekä tutkia millä tavalla uutisoinnissa tuotetaan toiseutta.

Pro gradu -tutkielmani päätutkimuskysymys on: Miten Helsingin Sanomat, Aamulehti ja Kaleva uutisoivat syksyllä 2015 vastaanottokeskuksiin kohdistuneita iskuja ja mitä uutisointi kertoo median vallasta ja toiseuden rakentumisesta?

Pilkoin päätutkimuskysymykseni neljään yksityiskohtaisempaan kysymykseen, jotka auttoivat vastaamaan mitä vastaanottokeskuksiin tehtyjen iskujen uutisoinnissa tapahtuu.

1. Ketkä uutisissa saavat puheenvuoron?
2. Millä tavalla vastaanottokeskuksiin tehtyjen iskujen tekijöitä kuvataan uutisissa?
3. Minkälaisia motiiveja vastaanottokeskuksiin tehtyjen iskujen taustalta löytyy uutisoinnista?
4. Liitetäänkö vastaanottokeskuksiin tehdyt iskut maahanmuuttovastaisuuteen?

5.2 Tutkielman metodi

Tutkielmani metodina on käytetty laadullista sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysi on tekstianalyysiä, jonka avulla voidaan tutkia kaikkea kirjoitettua aineistoa ja sen päätehtävä on etsiä teksteistä merkityksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 104.) Tässä tutkielmassa uutiset toimivat kyseessä olevina valmiina teksteinä. Diskurssianalyysi olisi aineiston luonteen puolesta sopinut tutkimusmetodiksi hyvin, mutta koska diskurssianalyysi painottuu merkitysten rakentumiseen tekstissä, on tässä tutkimuksessa päädytty sisällönanalyysin

käyttöön. (emt.). Sisällönanalyysin avulla etsitään vastauksia kysymykseen ”mitä” ja se osuu tutkielmani tarkoitukseen tuoda esiin uutisoinnista julkisesti sanottuja tai sanomattomia merkityksiä koskien vastaanottokeskuksiin tehtyjä iskuja. Tuomi ja Sarajärven (emt.) mukaan sisällönanalyysin avuin toteutetuilla tutkimuksilla on oleellista löytää ja ymmärtää näkymätön. Valitsemani menetelmän avulla aineistosta on mahdollista nostaa esiin merkityksiä, jotka uutisoinnista välittyvät ja samalla liittää ne osaksi tutkielmani kontekstia, kasvanutta maahanmuuttovastaista ilmapiiriä sekä tutkielmaani valittua teoreettista lähtökohtaa median vallasta ja toiseuden mekanismeista.

Ensimmäinen askel sisällönanalyysissä on aineiston valitseminen. Tämän jälkeen aineistoon tulee tutustua ja karsia tutkimukselle epäolennaiset seikat pois. Seuraavaksi karsittua aineistoa täytyy käsitellä valitulla tavalla teemoitellen, luokitellen tai tyyppitellen. Teemoittelussa aineistoa pilkotaan ja ryhmitellään erilaisten aihepiirien mukaan ja sen avulla pystytään kuvaamaan tietyn teeman esiintymistä aineistossa. Luokittelussa aineistosta muodostetaan luokkia, joiden esiintymistä aineistosta voidaan laskea ja kuvata esimerkiksi taulukon avulla. Tyyppittelyssä puolestaan muodostettujen teemojen sisältä etsitään yhteisiä ominaisuuksia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92-93.) Tämän tutkielman aineisto on teemoiteltu ja luokiteltu. Päädyin tutkielmassa valitsemaan sisällönanalyysin välineeksi teemoittelun tyyppittelyn sijaan, sillä tarkoitus oli löytää erilaisuuksia eikä etsiä teemojen sisäisiä samanlaisuuksia. Teemojen löytäminen ja muodostaminen oli tärkeää erityisesti myös siitä syystä, että tutkielman pyrkimys oli tuoda esiin monimuotoisesti aineistosta merkityksiä. Teemojen muodostamisen jälkeen niitä oli yhtä tärkeää luokitella, eli laskea niiden esiintyminen, sillä sen avulla saatiin aineiston määrällinen puoli esiin.

5.3 Aineisto

Tutkimuksen aineistona ovat uutiset, jotka keräsin Helsingin Sanomista, Aamulehdestä ja Kalevasta. Aineistoa on kerätty kolmen kuukauden ajalta syksyllä 2015 (1.10.2015-30.12.2015). Analyysissä mukana olleita uutisia on yhteensä 43 kappaletta, Helsingin Sanomat 10 uutista, Aamulehti 20 uutista ja Kaleva 13 uutista.

Valitsin edellä mainitut lehdet siitä syystä, että kyseiset lehdet ilmestyvät niin printti kuin digimuodossa. Toisekseen valitut lehdet kattavat alueellisesti Suomea läpileikkaavalla

tavalla, etelästä pohjoisempaan. Helsingin Sanomat on poliittisesti sitoutumaton ja oli vuonna 2017 levikiltään 324 997 Suomen suurin tilattava sanomalehti, jonka omistaa Sanoma Media (Media Audit Finland 2018). Helsingin Sanomien jälkeen sitoutumaton maakuntalehti, Aamulehti, oli vuonna 2017 levikiltään 105 730 toiseksi isoin. Aamulehden omistaa Alma media -konserni. Suomen pohjoisosan suurimmassa kaupungissa Oulussa ilmestyvä, sitoutumaton Kaleva on Aamulehden rinnalla yksi levikiltään 57 659 isoimmista maakuntalehdistä. (Media Audit Finland 2018.)

Valitsin aineistokseni uutiset siksi, koska uutisten uskotaan olevan objektiivisia ja neutraaleja. Lopulta uutinen on kuitenkin monen eri tekijän summa (ks. luku 4). Sanomalehtien liiton (2018) mukaan uutinen ei esimerkiksi saisi sisältää kirjoittajan omia mielipiteitä. Uutinen mielletään yleisesti siis hyvin faktapohjaiseksi esitykseksi ja sen oletetaan vastaavan kuuteen kysymykseen, jotka luovat sille sen rakenteen (Nieminen & Pantti 2009, 113). Kysymykset ovat: mitä-, missä-, milloin-, miksi-, miten- ja kuka (Sanomalehtien liitto 2018). Uutisen taustalla vaikuttaa kuitenkin esimerkiksi toimittajien ja toimituksien arjen käytänteet ja muut toimituskohtaiset asiat. Ennen uutisen julkaisua sen taustalla on tehty monia erilaisia valintoja, kuten esimerkiksi millä tavalla uutinen kehystetään, kenen näkökulmasta se on kirjoitettu ja ketkä uutisessa saavat äänen. Vaikka uutiset eivät sisältäisi julkikirjoitettuja mielipiteitä niin näkökulmani mukaan, käytänteet ja valinnat uutisen takana, heijastavat niitä. Jätin aineistosta pois muut journalistiset tekstilajit kuten esimerkiksi artikkelit, mielipidekirjoitukset, kolumnit ja pääkirjoitukset siitä syystä, että, toisin kuin uutisten, näiden tarkoitus on herättää keskustelua ja ne voivat sisältää kirjoitettuja mielipiteitä (Sanomalehtien liitto 2018). Uutiset tarjoavat mielestäni mielenkiintoisen maaperän tutkielmalle, sillä kokonaisuutena ne sisältävät paljon piilossa olevia merkityksiä. Tiedostan kuitenkin analyysiä tehdessä, että ”uutiset” on tietynlainen tekstilaji ja, että uutisten lopputulokseen liittyy monia erilaisia tekijöitä, jotka vaikuttavat siihen mitä uutiseen kirjoitetaan ja mitä ei. Keskityn tutkielmassa kuitenkin tekstianalyysiin, joten tästä syystä esimerkiksi lehtien ja toimitusten erilaiset toimitukselliset prosessit jäävät vähemmälle huomiolle.

5.4 Aineiston käsittely ja tutkielman luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden yhtenä kriteerinä voi pitää sitä, kuinka tarkasti tutkija on avannut tutkimuksen kaikkia vaiheita (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 227). Tässä kappaleessa avaan auki parhaani mukaan, millä tavoin käsitteelin aineistoani ja miten päädyin muodostamaan valitsemani teemat.

Kaikkien lehtien uutiset on poimittu lehtien arkistoista, jotka olivat digitaalisessa muodossa. Uutisia haettiin lehtien omien verkkosivujen arkistoista hakusanoilla: vastaanottokeskus* Isku* Tuhotyö* Vastaanottokeskuksiin tehty isku*. Haku tuotti paljon tuloksia, mutta rajasin pois hausta kaikki mielipide, kolumnit ja pääkirjoitukset siitä syystä, että olin valinnut aineistokseni vain uutismuodossa olevat lehtijutut. Suoritettuani uutishaun kaikkien kolmen lehden arkistoissa, kopioin valikoidut uutiset yksitellen ilmestymisjärjestyksessä Word-dokumenteiksi.

Aineiston kokoamisen jälkeen noudatin aineiston käsittelyn sisällönanalyysin mukaista ohjeistusta pelkistämällä ja ryhmittelemällä aineistoni. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108-109.) Aloitin aineiston pelkistämisen lukemalla ensin uutisia aloittaen vanhimmasta ja samalla siivosin sieltä pois ne uutiset, jotka osoittautuivat epäolennaisiksi tai olivat sellaisia uutisia, joista oli haun mukana tullut kaksi samanlaista uutista. Kahden samanlaisen uutisen tulos tarkoitti sitä, että kyseinen uutinen oli ilmestynyt niin digitaalisena kuin printtinä. Tällaisissa tilanteissa säilytin sen uutisen, jossa oli enemmän tekstiä.

Aineiston pelkistämisen jälkeen aloitin uutisten ryhmittelyn (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108). Ryhmittelin aineistoa lukemalla uutisia läpi lukuisia kertoja. Etsin aineistosta yleisesti sellaisia asioita, jotka toistuvat, eli esiintyvät siellä säännönmukaisesti. Useiden lukukertojen aikana pystyin havaitsemaan aineistosta tutkielmalle merkittävät asiat. Aineiston lukemisen ohella kirjasin nämä löydöt ylös. Lopulta ryhmittelyn tuloksena, aineistosta muodostettiin neljä teemaa. Aineiston neljästä teemasta muodostui lopulta myös tutkielmani pienemmät kysymykset, jotka auttavat saamaan vastauksen tutkielmani varsinaiseen tutkimuskysymykseen (ks. kappale 5.1). Aineiston luokittelua tapahtui teemojen sisällä niin, että jokaisen teeman esiintyminen laskettiin aineistosta. Luokittelun avulla muodostui käsitys siitä kuinka toistuvaa ja järjestelmällistä aineistosta löytämäni

teemat ovat. Teemoittelun ja luokittelun avulla muodostui puolestaan yhteistuloksena käsitys siitä, mitä syksyllä 2015 vastaanottokeskuksiin tehtyjen iskujen uutisoinnissa tapahtui ja lopulta sitä analysoitiin median vallan ja toiseuttamisen kontekstissa.

5.5 Tutkielman eettinen pohdinta

Arja Kuulan (2006, 11) mukaan eettiset pohdinnat ja ratkaisut ovat osa tutkimusprosessia aina aiheenvalinnasta tulosten vaikutuksiin saakka. Tämän tutkielman puitteissa eettisiä pohdintoja ja ratkaisuja tehtiin erityisesti aineiston valinnan ja käsittelyn, aineistossa esiintyvien ryhmien ja tulosten vaikutusten pohtimisen yhteydessä. Tutkielmassa on eettisyyden kannalta otettu myös huomioon työssä esiintyvät tahot: Vastaanottokeskuksiin tehneiden iskujen tekijät, iskujen kohteena olevat ryhmät, sanomalehtimedia ja journalistit.

Kuulan (2006, 135) mukaan tietynlaisiin tutkimusasetelmiin tai tutkittavien ryhmien luonteeseen liittyy erityisiä eettisiä seikkoja, joita on syytä ottaa huomioon. Huolellista valmistautumista ja eettistä pohdintaa edellyttävät esimerkiksi erityisryhmien tutkiminen tai asiat, jotka voi tulkita arkaluonteisiksi kuten esimerkiksi rikokset, uskonnollisuus ja poliittiset asenteet (emt.). Tutkielman erityisryhmät ovat Kuulan (2006, 134-135) luonnehdinnan mukaan tässä tapauksessa turvapaikanhakijat, sillä he kuuluvat vähemmistöryhmiin, sekä iskujen tekijät, teon rikosoikeudellisuuden takia. Tutkielmani tekee arkaluonteiseksi jossain määrin myös sen aihe, joka käsittelee tuomittavia tekoja sekä tutkimusasetelma, joka liittyy poliittisesti latautuneisiin asenteisiin. Tutkimuksen arkaluonteisuus ei sinänsä ole este tutkimiselle, mutta niitä täytyy tutkia tutkimuseettiset normit tuntien ja tutkittavien oikeuksia ja yksityisyyttä kunnioittaen (Kuula 2006, 136). Olen ottanut työni arkaluonteisuuden huomioon pyrkimällä kunnioittamaan tutkielmassani esiintyviä tahoja keskittymällä nimenomaan vahingoittumattomuuden ja yksityisyyden ylläpitoon aineiston käsittelyssä ja tulosten tulkinassa, joista kerron yksityiskohtaisemmin lisää alempana.

Aineiston hankinnassa ja käsittelyssä painottuvat ihmisarvoa suojelevat normit, sillä ne määrittävät heihin suhtautumista ja heitä koskevien tietojen käsittelyä (Kuula 2006, 60). Eettisesti kestävien tutkimusten lähtökohtana on ihmisarvon kunnioittaminen ja se ilmenee tutkijan pyrkimyksenä turvata esimerkiksi tutkittavien vahingoittumattomuus sekä

yksityisyys (emt.). Tutkielman aineiston käsittelyssä edellä mainitut asiat on otettu huomioon joko kokonaan poistamalla tai häivyttämällä analyysistä henkilötunnisteita kuten esimerkiksi nimet ja ammattiryhmät sekä kiinnittämällä huomiota kirjoitustapaan, joka voisi mahdollisesti heikentää ryhmien asemaa. Kuulan (2006, 63) mukaan esimerkiksi negatiivinen kirjoitustyyli voi leimata turhaan tutkittavien ryhmää, vaikka yksittäisiä tutkittavia ei julkaisusta voisi tunnistaa. Edellä mainittujen tunnisteiden poistamisen ja häivyttämisen vuoksi analyysi ei yksilöidy kehenkään eikä siellä kuvata iskuja uutisoivia journalisteja, iskun kohteena olevia henkilöitä, iskujen tekijöitä tai uutisissa kommentoivia ihmisiä tavalla, jolla heidät voisi tunnistaa.

Tutkielmani ainoa kohta, missä esittelen tarkemmin tutkittavia, löytyy analyysin osasta 6.2.1, jossa käsittelen sitä, että tekijät kuvataan tuntomerkein. En poistanut kyseisiä tunnistetietoja täysin, koska kyseessä on yksi tutkielmani tuloksista, vaan häivytin kappaleen aineistoesimerkeistä ilmeisimmät tunnisteet (esimerkiksi tatuoinnit) pyrkien siihen, ettei ulkopuolinen pysty yksiselitteisesti päättämään kenestä on kyse (Kuula 2006, 112). Uutiset ovat julkisia, joten aineistoesimerkkien kautta uutinen on mahdollista paikantaa alkuperäisestä lähteestä. Tutkielman arkaluontoisuuden takia analyysissä ei kuitenkaan haluttu kuljettaa tutkielman mukana henkilötietoja, vaikka toisaalta päätös esiintyä omalla nimellä on tehty silloin kun on päätetty esiintyä uutisessa. Tunnisteiden poistaminen ja häivyttäminen liittyy yksityisyyden suojaamisen lisäksi myös siihen, että tutkielmassa ei ole haluttu tarpeettomasti arvottaa tiettyjä ryhmiä tai henkilöitä.

Tämän tutkielman tuloksia on esitelty pitäen mielessä, että tutkimustuloksia on syytä esitellä mahdollisimman tarkasti ja rehellisesti, mutta samaan aikaan tutkittavia suojellen. Kuulan (2006) mukaan tutkimuksen eettisen pohdinnan yhteydessä on syytä miettiä myös tulosten vaikutusta. Tutkielmani tulokset koskevat sanomalehtimediaa, minkä takia tutkielmassa saattaa paikoitellen esiintyä mediakritiikkiä. Tulosten valossa esiin nousevaa mediakritiikkiä ei tutkielmassa kohdisteta yhteen lehteen eikä lehtiä ole asetettu toisiansa arvottavaan asemaan. Mikäli lehtiä olisi asetettu arvottavaan asemaan, olisi se vaatinut tarkkaa pohdintaa ja huolellista perustelua miksi on oikeutettua fokusoida kritiikki yhteen tahoon ja mitä se voisi aiheuttaa yhteiskunnallisen keskustelun kannalta ja ohjaisiko se lopulta ihmisten mediakäyttäytymistä.

6 TULOKSET

Tässä luvussa esittelen tutkielmani tulokset. Tutkielman tulokset jakautuvat neljään osioon: 1. Yksiääninen puhujarakenne, 2. Tekijät humalaisina ja tuntomerkein, 3. Motiivit iskujen takana ja 4. Maahanmuuttovastaisuudesta vaietaan. Näissä luvuissa esitän yksityiskohtaisemmin tutkielman tulokset sekä muodostan vuoropuhelua teoreettisen viitekehyksen kanssa.

6.1 Yksiääninen puhujarakenne

Tässä kappaleessa esitetään puhujarakennetta avaamalla, ketkä uutisaineistosta saivat puheenvuoroja ja kuinka monta kappaletta. Analyysini puhujarakenne on saanut inspiraatiota Pentti Raittilan (2000a, 2000b, 2005) urauurtavista tutkimuksista koskien toiseuden sekä journalististen työkäytäntöjen suhdetta. Puhujarakenne kertoo Raittilan (2000b) mukaan eri toimijaryhmien pääsystä julkisuuteen. Uutisten puhujarakennetta analysoimalla saadaan siis selville, ketkä ja mitkä ryhmät uutisissa pääsevät ääneen.

TAULUKKO 1: Uutisaineistossa (n=43) puheenvuorojen (n=53) jakauma.

Puhujat uutisaineistossa (n=43)	KPL	%
Poliisi	20	38 %
Palveluntarjoaja (esim. SPR)	11	21 %
Vastaanottokeskuksen työntekijä	8	15 %
Poliitikko	4	8 %
Kaupunki / Kunnan johto	3	6 %
Palokunta / Pelastuslaitos	3	6 %
Maahanmuuttovirasto	2	4 %
Turvapaikanhakija	1	2 %
Tutkija	1	2 %
PUHEENVUOROJA YHTEENSÄ	53	100 %

Taulukko yksi kertoo, että uutisaineistossa (n=43), puheenvuoroja oli yhteensä 53. Eniten äänessä olivat poliisit (38 %) ja toiseksi eniten ääneen pääsivät palveluntarjoajat (21 %).

Palveluntarjoajat ovat aineistossa ne, jotka omistivat ja tarjosivat vastaanottokeskustoiminnan, kuten esimerkiksi SPR, Kotouma Oy, Medivita ja Rinnekoti. Kolmanneksi eniten ääneen pääsivät vastaanottokeskusten työntekijät (15 %). Neljänneksi uutisoinnissa ääneen pääsivät poliitikot (8 %). Kaupungin tai kunnan johdon sekä palokunnan ja pelastuslaitoksen puheenvuorot jakautuivat saman verran (6 %). Toiseksi vähiten puheenvuoroja sai maahanmuuttovirasto (4 %) ja vähiten ääneen pääsi itse turvapaikanhakijat sekä tutkijat (2 %). (Taulukko 1.)

Uutisaineistoni puhujarakennetta tarkisteltaessa voi päätellä kaksi asiaa. Ensimmäinen huomio kohdistuu siihen, että puhujarakenne koostuu pitkälti viranomaisista, mikä tekee puhujarakenteesta hyvin yksiaänisen. Toisekseen ääneen pääsivät vähiten turvapaikanhakijat sekä tutkijat. Aineiston otoksen (n=43) suhteellisesta pienuudesta johtuen eri tahojen frekvenssierot ovat pieniä. Tämän tuloksen tahojen jakaumasta ei tästä syystä pysty tuottamaan yleistä päätelmää, mutta tuloksesta käy joka tapauksessa ilmi aineiston ääripäät, eli viranomaisen vahva läsnäolo ja turvapaikanhakijoiden poissaolo. Eri tahojen väliset frekvenssierot voisi oletettavasti olla suurempia ja helpommin tulkittavissa, jos aineisto olisi ollut laajempi.

Tulos viranomaisten vahvasta läsnäolosta puhujien roolissa uutisissa ja puolestaan turvapaikanhakijoiden, että tutkijoiden poissaolo noudattaa pitkälti samaa linjaa, mihin muutkin tutkijat ovat päätyneet (Raittila 2000a, 2000b; Saeed 2007; Niemi & Perälä 2018, 148). Kysymys siitä kuka pääsee ääneen ja kuka ei, on tärkeä sekä median käytännön vallan, että toiseuden näkökulmasta katsottuna. Mediateksteissä esiintyvät toimijat ovat ensinnäkin lehtitoimitusten ja toimittajien muodostamia rakennelmia (Raittila 2000a; Raittila 2000; Seppänen & Väliaverron 2012, 185). Poliisien vahvaa puhujan roolia uutisoinnissa voi selittää teon rikosoikeudellisuus, mikä on ihan luonnollista, kuten Raittilakin (2000b) mainitsee. Toiseuden näkökulmasta tarkisteltaessa turvapaikanhakijoiden jääminen täysin mykiksi toimijoiksi, heitä koskevassa uutisoinnissa, on kuitenkin vahvasti toiseuttava mekanismi. Turvapaikanhakijoiden asettaminen mykiksi toimijoiksi evää ensinnäkin heidän toimijuutensa ja toisekseen tällöin tulkinnat tapahtumista ovat valtaväestön tuottamia (Niemi & Perälä 2018, 148).

6.2 Iskujen tekijät

Tässä kappaleessa käydään läpi, kuinka monessa aineiston uutisessa käsitellään iskujen tekijää ja millä tavalla vastaanottokeskuksiin tehtyjen iskujen tekijät esitettiin.

TAULUKKO 2. Uutisaineiston (n=43) tekijöiden jakauma.

Uutisaineisto (n=43)	KPL	%
Tekijöitä kuvataan uutisessa	22	51 %
Tekijöitä ei kuvata uutisessa	21	49 %
YHTEENSÄ	43	100 %

Taulukosta 2 selviää, että uutisaineistossa (n=43) vastaanottokeskuksiin tehtyjen iskujen tekijöitä kuvataan hieman yli puolessa (51 %) kokonaismäärästä ja, ettei tekijöitä kuvata lainkaan hieman alle puolessa (49%) uutisaineiston kokonaismäärästä. Se, että tekijöitä tai tekijöiden kuvausta ei esiinny uutisoinnissa johtuu siitä, että tällöin tekijöistä ei ole havaintoja tai lainkaan tietoa.

6.2.1 Tekijät humalaisina ja tuntomerkein

TAULUKKO 3. Tekijöiden kuvausten (n=22) jakauma humalaisiin ja tuntomerkkeihin.

Tekijöitä kuvataan uutisessa (n=22)	KPL	%
Humalaisia	12	57 %
Tuntomerkkejä	10	43 %
YHTEENSÄ	21	100 %

Taulukko 3 kertoo puolestaan, että vastaanottokeskuksiin tehtyjen iskujen tekijöitä kuvataan uutisaineistossa kahdella tapaa. Enimmäkseen iskujen tekijöistä tuodaan ilmi, onko tekijä

ollut humalassa (57%). Toisekseen uutisaineiston tulkinnan perusteella tekijöitä kuvataan humalaisuuden lisäksi tuntomerkein (43%).

Humalaisuus ja tuntomerkit esitetään faktapohjaisesti neutraaleina tekijöinä. Tekijöiden kuvaukseen näyttäisi liittyvän ajatus neutraalista, faktapohjaisen uutisen sisällöntuottamisesta. Luostarisen (2002, 24) mukaan modernin ajan käsitys objektiivisesta ja faktapohjaisesta journalismista, on jättänyt pysyvän jäljen journalismiin siitä huolimatta, että valloilla on myös näkemys toimittajien vallasta käsitellä uutisen rakennetta. Aineistossa esiintyvien tekijöiden kuvaus uutisoinnissa neutraalisti ja faktojen muodossa, voisi olla käytännön esimerkki Louwn (2005, 3-4) journalismin todellisuuskäsityksestä empiristisenä, eli siis todellisen todellisuuden kuvaajana.

Tekijöiden kuvauksesta humalaisina ja tuntomerkein seuraa median vallan sekä toiseuden suhteen kaksi seurausta. Humalaisuuden esiintyminen tekijän kuvauksena voi viestiä, faktapohjaisen esityksen lisäksi, toimittajien keskuudessa syntyneestä kehyksestä, jota sovelletaan samankaltaisissa yhteyksissä (Karvonen 2000, 8). Toisaalta, faktapohjaisen kuvauksen myötä, tekijöiden kuvaus jää pintapuoliseksi. Tällä tavalla tekijät liitetään osaksi ”meitä”, toisin sanoen kyseenalaistamatonta ryhmää, jonka toimintaa ei syvemmin analysoida (Kivikuru 2002).

Seuraavaksi esitän muutamien aineistoesimerkkien kautta, millä tavalla humalaiset tekijät aineistossa esitetään. Useassa uutisessa tekijä esitellään humalaisena, mutta samaan aikaan humala toimii myös motiivina. Aineiston analyysin perusteella voi sanoa, että humalalla on roolinsa kummassakin teemassa, siksi esitän sen molemmissa teemoissa. Tekijöiden kuvauksen tuloksena on, että uutisoinnissa käsitellään tekijän humalaisuutta ja tuntomerkkejä.

Kalevan uutinen 23.11.2015 käsittelee oululaiseen vastaanottokeskukseen tehtyä, tosin sittemmin epäonnistunutta, tuhopolton yritystä. Aineistoesimerkistä käy ilmi, että humalalla selitetään sitä, miksi tekijät eivät osaa kertoa teolleen syytä. Uutinen toimii kuitenkin samaan aikaan tekijöiden kuvauksena, siitä, että he ovat olleet humalassa.

”Tekijät eivät osanneet kertoa järkevää selitystä teolleen. Erityistä maahanmuuttovastaisuutta ei heidän kertomanaan ole ilmennyt. Osa tekijöistä on ollut varsin vahvassa humalassa” Kaleva 23.11.2015

Helsingin Sanomien uutisessa 19.12.2015 käsitellään niitä vastaanottokeskuksiin tehtyjä iskuja, jotka olivat siihen mennessä iskuista vakavimpia. Uutisessa tuodaan haastattelun kautta ilmi, että iskut ovat pääosin humalaisten häiriköintiä ilta- ja yöaikaan.

”Suuri osa tilanteista on pääosin humalaista häiriköintiä ilta- ja yöaikaan.” Helsingin Sanomat 19.12.2015

Kalevan 10.12.2015 uutisessa käsitellään sitä, että liikehdintä vastaanottokeskusten lähellä on lisääntynyt. Uutisessa pohditaan liikehännän syitä. Maahanmuuttovastaisuus mainitaan yhtenä taustavaikuttimena, mutta lopuksi uutisessa summataan, että tekijät ovat usein alkoholinvaikutuksen alaisia. Yhdessä uutisessa mainitaan kahteen kertaan alkoholin osuus. Tämän kaltainen humalan ja alkoholin tuominen esiin näyttää toimivan teon taustavaikuttimia ja itse teon vakavuutta lieventävinä seikkoina.

”Kiinniotetut ovat olleet suomalaisia nuorehkoja miehiä ja taustalla on usein ollut alkoholin käyttöä ” Kaleva 10.12.2015.

”Tyypillisintä on, että miesporukalla, alkoholin voimalla, on lähdetty autolla ajelemaan vastaanottokeskusten pihaan häiriköimään. Sitten on mahdollisesti heitetty esineitä, kuten kiviä kohti seinää” Kaleva 10.12.2015

Yhtä lailla tekijöiden kuvaus tuntomerkkien perusteella on hyvin faktapohjaista, totuuden todellista kuvausta (Loun 2005). Heidät kuvataan, mikäli mahdollista, tuntomerkkien perusteella: Kuinka pitkä tekijä on, minkä sukupuolen edustaja on kyseessä, minkälaiset vaatteet hänellä tai heillä on ollut yllään, onko muita tunnistettavia merkkejä kuten esimerkiksi tatuointia tai päähinettä ja minkä ikäinen henkilö on kyseessä.

Seuraavassa aineistoesimerkin uutisessa käsitellään Imatran vastaanottokeskukseen kohti heitettyä savupommia ja poliisi pyytää uutisessa havaintoja asiaan liittyvistä neljästä henkilöstä.

”Poliisi pyytää havaintoja asiaan mahdollisesti liittyvistä neljästä henkilöstä, jotka liikkuvat beigen värisellä tai viininpunaisella henkilöautolla. Poliisin saamien tietojen mukaan auto olisi Ford Mondeo -merkkinen. Osalla autossa olleista oli yllään pilottitakki ja barettityyliset päähineet” Kaleva 22.11.2015

Toisessa esimerkkiuutisessa käsitellään Kaivannon vastaanottokeskuksen edessä olleella bussipysäkillä tapahtunutta pahoinpitelyä. Turvapaikanhakija oli mennyt tiistai-iltana ulos puhumaan puhelimeen. Lähistöllä olleesta autosta nousi kolme miestä, jotka pahoinpitelivät turvapaikanhakijan.

”Epäilty 1: Noin 175 cm pitkä mies, musta pipo ja musta vyötärölle ulottuva takki. Epäilty 2: Noin 185 cm pitkä, päällään musta pipo. Musta reiden yläosaan ylettyvä takki, harmaat kengät.” Aamulehti 18.11.2015

6.3 Motiivit iskujen takana

Tämän teeman tarkoituksena on tuoda esiin, käsiteltiinkö vastaanottokeskuksiin tehtyjen iskujen uutisoinnissa tekijöiden motiiveita ja jos käsiteltiin, minkälaisia motiiveita uutisoinnista löytyi?

6.3.1 Valtamedia vaikenee motiiveista

TAULUKKO 4. Jakauma tekijöiden motiiveista uutisaineistossa (n=43).

Uutisaineisto (n=43)	KPL	%
Teon motiivia ei käsitellä	27	63 %
Teon motiivi käsitellään	16	37 %
YHTEENSÄ	43	100 %

Taulukosta neljä nähdään, ettei tekojen motiiveita käsitellä yli puolessa tapauksista (63%). Vastaanottokeskuksiin tehtyjen iskujen tekojen motiiveita käsitellään ainoastaan 37 % tapauksista. Tämä on ensimmäinen esiteltävä tulos.

Tuloksesta voi päätellä, että valtamedia jollain tavalla vaikenee tekojen motiiveista. Median päätösvalta tuoda ja toisaalta olla tuomatta aiheita esiin, on yksi käytännön esimerkki median vallasta. Kyseessä on aiheen asettaminen julkisuuteen (agenda setting), mikä tarkoittaa sitä, että jotkin aiheet pääsevät julkisuuteen ja saavat huomiota ja toiset puolestaan ei (McComps & Shawn 1972, 180). Seppänen ja Väliverronen (2012, 185) toteavat myös, että yksi median suurin valta on sen vaikeneminen. On siis tärkeä pohtia uutista lukiessa, että mistä siinä ei kerrota. Osassa uutisaineiston uutisista tuodaan kuitenkin esiin tekoon liittyviä mahdollisia motiiveita ja niistä kerron seuraavissa kappaleissa.

6.4 Kahdenlaisia motiiveita

TAULUKKO 5. Motiivien (n=16) jakauma päähänpistoihin ja uhan sekä vastustamisen teemaan.

Motiivit (n=16)	KPL
Motiivina päähänpisto	9
Motiivina uhka ja vastustus	7

Taulukosta 5 selviää, että lopulta tekojen motiiveiksi (n=16) hahmottui kaksi kategoriaa. Eniten motiiveita (n=9) kuvattiin päähänpistoina ja humalaisten päähänpistoina. Toiseksi eniten motiiveiksi (n=7) kuvattiin kantasuomalaisten kokemaa uhan ja vastustamisen tunnetta, mitä turvapaikanhakijoiden saapuminen ja vastaanottokeskusten perustaminen aiheutti.

6.4.1 Humalaisten päähänpistot

Aineiston analyysin perusteella voi päätellä, että motiivit puettiin suurimmaksi osaksi uutisoinnissa päähänpistoina. On mahdollista, että päähänpistoina syntyi, samalla tavalla kuin aikaisemmassa tuloksessa tekijän kuvaamisena humalaisena, toimittajien keskuudessa tapa kehystää juttu. On kuitenkin hyvä muistaa, että median valta on tässäkin kohdassa tärkeässä roolissa, sillä riittävästi toistettuna, päähänpistoina voi muodostua tapahtuman virallinen tulkinta (Kivikuru 2002). Tällöin on puolestaan vaarana, että päähänpisto toimii koko tekoa, vastaanottokeskukseen tehtyä iskua, lieventävänä seikkana ja samalla kehyksenä, jonka kautta tapahtuman vakavuutta vähätellään.

Seuraavaksi tuon esiin aineistoesimerkein, millä tavalla päänäpistot ja humala ilmaistiin motiiveiksi.

Helsingin Sanomien uutisessa käsitellään vastaanottokeskukseen tehtyä iskuja, joka oli yksi vakavimmista, mitä syksyn 2015 aikana tapahtui. Isku tehtiin Kouvolassa sijaitsevaan Punaisen Ristin hätämajoituskeskukseen. Uutinen alkaa maininnalla siitä, että vastaanottokeskuksiin kohdistunut häirintä vaikuttaa humalaisten päänäpistolta. Uutisessa kerrotaan kuitenkin myös, että isku vastaanottokeskukseen on vakava asia ja, että siitä voi joutua vuodeksi vankilaan. Uutisen edetessä, päänäpisto ja humala tuodaan kuitenkin uudelleen esiin.

”Vastaanottokeskusten häirintä vaikuttaa humalaisten illan aikana saamilta päänäpistoilta” Helsingin Sanomat, kotimaa 19.12.2015

”Enemmän vaikuttaa yksittäisten henkilöiden tai muutaman henkilön ryhmien teoilta, jonkinlaisia päänäpistoja, joissa alkoholi on vaikuttanut asiaan” Helsingin Sanomat 19.12.2015

Aamulehden uutisessa tuodaan esiin, että vastaanottokeskusten lähetyvillä lisääntyi syksyn 2015 aikana liikehdintä. Uutisessa arvioidaan haastattelun kautta sitä, mistä liikehdintä voi johtua. Uutisessa mainitaan maahanmuuttovastaisuus taustavaikuttimena, mutta lopulta teko liitetään päänäpistoksi.

”Jokaisen olisi hyvä pitää mielessä, että hetken päänäpistosta voi koitua erittäin vakavat seuraukset ja rangaistukset” Aamulehti 10.12.2015

Helsingin Sanomien uutisessa puolestaan käsitellään sitä, että Ruotsissa on useita vastaanottokeskusten tuhopolttopäilyjä ja, että se voi olla odotettavissa myös Suomessa. Suomessa on uutisen mukaan merkkejä äärijärjestöjen järjestäytymisestä, mutta että toistaiseksi järjestäytyminen on vähäistä ja, että iskut vastaanottokeskuksiin on yksittäisten ihmisten päänäpistoja.

”Äärijärjestöt agitoivat erityisesti sosiaalisessa mediassa. Suomessa tapahtuneissa iskuissa tekijät ovat meidän tietomme mukaan kuitenkin toimineet itsenäisesti ja lähinnä päähänpistosta” Helsingin sanomat, 30.10.2015

Aamulehden uutisessa käsitellään Oulun Heikinharjun vastaanottokeskukseen tehtyä iskuja. Tässä uutisessa motiiviksi puetaan päähänpisto, mutta samassa uutisessa käy ilmi, että polttopullo oli etukäteen rakennettu kotona ja, että tekijät olivat humalassa. Polttopullon etukäteen rakentaminen kotona viittaa ainakin jonkin sortin valmistautumiseen ja tästä syystä päähänpistoa on hankala ymmärtää.

”Poliisin mukaan viisi Oulun seudulta olevaa 20-24 vuotiasta miestä sai päähänsä kokeilla polttopulloa, jonka yksi heistä oli valmistanut kotonaan. Erityistä maahanmuuttovastaisuutta ei heidän kertomanaan ole ilmennyt. Osa tekijöistä on ollut varsin vahvassa humalassa” Aamulehti, 23.11.2015

6.4.2 He uhkaavat, me vastustamme

Aineiston analyysin perusteella osa vastaanottokeskuksiin tehtyjen iskujen motiiveista puolestaan liitettiin turvapaikanhakijoiden saapumisen aiheuttamaan uhan ja vastustamisen tunteeseen. Osa tämän kategorian motiiveista perusteltiin sillä, että turvapaikanhakijoiden ympärillä käyty mediakeskustelu käsitteli turvapaikanhakijoiden mahdollisia rikoksia ja heidän luomaa uhan tunnetta ympäristössä. Osa vastustuksesta taas kiteytyi siihen, että vastaanottokeskuksia perustettiin varsin nopeasti ja joskus niin nopeasti, ettei esimerkiksi kuntalaisille ehditty järjestämään keskustelutilaisuutta. Joissakin tapauksissa vastustusta perusteltiin kulttuurin muutoksella.

Nämä tulokset viittaavat, että uutisoinnissa rakennettiin asetelma heistä (turvapaikanhakijat) jotka uhkaavat ja ”meistä” jotka vastustavat. Tulos tukee ajatusta siitä, että journalismissa turvapaikanhakijat ja maahanmuuttajat liitetään uutisoinnin yhteydessä usein negatiivisten asioiden yhteyteen kuten esimerkiksi rikollisuuden ja turvallisuushkien kasvuun, mikä syventää kuilua ”heidän” (jotka uhkaava) ja ”meidän” välillä (Wodak 2013; Niemi & Perälä 2018, 147). Tulos kertoo myös siitä millä tavalla osa kantaväestöstä reagoi turvapaikanhakijoihin ja, että maahanmuuton vastustaminen ei ole tiettyjen

radikaalioikeistolaisten ryhmien käsissä vaan maahanmuuttovastaiset asenteet elävät kantaväestön keskuudessa yhtä lailla.

Aamulehden uutisessa käsitellään vastaanottokeskuksen liepeillä lisääntynyttä liikehdintää. Tässä uutisessa esitellään molemmat aineistoni motiivit, päähänpistot ja nyt kuvailemani uhka ja vastustus. Tässä uutisessa poliisitarkastaja analysoi päähänpiston lisäksi, että viimeaikaiset uutisoinnit turvapaikanhakijoiden rikoksista ovat antaneet liikehdinnälle kimmoketta.

”Viimeaikaiset uutiset turvapaikanhakijoiden tekemistä rikoksista ovat antaneet kimmoketta uudelle liikehdinnälle vastaanottokeskusten liepeillä” 10.12.2015 Aamulehti

Helsingin Sanomien uutisessa tuodaan esiin, että Kouvolan Rekolan vastaanottokeskus on jatkuvan häirinnän kohteena ja, että tilanne Kouvolassa kiristyi erityisesti epäilyn raiskauksen yrityksen jälkeen. Jo aiemmin keskuksen seiniin oli piirrelty hakaristejä ja ihmisten ohittaessa keskusta, sitä kohti näyteltiin käsimerkkejä. Uutisessa pohditaan myös sitä, millä tavalla vastaanottokeskuksen häirintä vaikuttaa keskuksen turvapaikanhakijoihin, joilla on jo traumaattisia kokemuksia taustalla.

”Tilanne on pahentunut sen jälkeen, kun Kouvolassa tuli ennen joulua ilmi epäilty raiskauksen yritys, jonka tekijä oli uhrin mukaan ulkomaalainen mies. Poliisi on saanut yhteydenottoja myös paikallisilta asukkailta. ” Helsingin sanomat, 30.12.2015

Toisia motiiveita perusteltiin puolestaan kulttuurin muutoksella tai sillä, että vastaanottokeskuksen perustaminen herätti kunnan asukkaissa vastustusta. Seuraava Helsingin Sanomien uutinen koskee Lammin vastaanottokeskukseen tehtyä iskua, jota Hämeenlinnan kaupungin johto paheksuu. Uutisessa muistellaan samaan aikaan, että vuonna 2009 Lammille perustetun vastaanottokeskuksen perustamisen ympärillä oli kuohuilua turvapaikanhakijoista ja rikollisuuden yhteydestä. Tämän jälkeen kerrotaan siitä, että Lammi on perinteinen hämäläinen pitäjä, jossa tapahtui iso kulttuurinen muutos.

”Lammihan on perinteinen hämäläinen pitäjä, jossa tapahtui iso kulttuurin muutos” Helsingin sanomat 7.10.2015

Helsingin Sanomien uutisessa kerrotaan Vääksyssä sijaitsevasta entisestä hotellista, joka syksyllä 2015 muutettiin vastaanottokeskukseksi. Muutostöiden ohessa tuleva vastaanottokeskus yritettiin polttaa. Turvapaikanhakijat eivät ehtineet saapua keskukseen. Vastaanottokeskuksen perustaminen aiheutti siis kuntalaisissa runsaasti vastustusta ja se konkretisoitui tuhopolton yrityksellä.

”Kaikkiaan 350 turvapaikanhakijan tulo Vääksyn ainoaan hotelliin on herättänyt vastustusta. Kaksituhatta kuntalaista allekirjoitti keskusta vastustavan adressin”

Helsingin sanomat, 19.12.2015

6.5 Maahanmuuttovastaisuudesta vaietaan

Viimeisen teeman avulla selvitettiin, liitettiinkö uutisointia vastaanottokeskuksiin tehdyistä iskuista maahanmuuttovastaisuuteen.

TAULUKKO 6. Uutisaineiston (n=43) maahanmuuttovastaisuus kontekstina

Uutisaineiston (n=43) maahanmuuttovastaisuus kontekstina	KPL	%
Uutisessa ei tuoda ilmi maahanmuuttovastaisuutta	34	79 %
Uutinen kontekstualisoidaan maahanmuuttovastaisuuteen	6	14 %
Maahanmuuttovastaisuus suljetaan pois	3	7 %
YHTEENSÄ	43	100 %

Taulukosta kuusi selviää, ettei valtaosaa (79 %) uutisista yhdistetä maahanmuuttovastaisuuteen. Maahanmuuttovastaisuus kontekstualisoidaan murto-osassa uutisista (14%). Kolmessa uutisessa (7%) maahanmuuttovastaisuuden mahdollisuus suljetaan kokonaan pois.

Uutisen yhteiskunnallisen taustayhteyden tutkiminen on median vallan kannalta merkityksellistä erityisesti kahden asian takia. Vastaanottokeskukseen tehty isku on symbolinen ele, joka viestii maahanmuuttovastaisuudesta. Kuten olen tuonut esiin, maahanmuuttovastaisuus ja erityisesti islamvastaisuus nousi ilmiöksi 2000-luvun puolella ja erityisesti vuonna 2015 maahanmuuttovastainen liikehdintä oli aktiivista. (Paaso 2012;

Brunila 2015; Sisäministeriö 2017.) Tämän lisäksi uutismedia pystyy mediaesitysten kehystämisen avulla liittämään aiheita järkeviin kokonaisuuksiin ja tuomaan esiin syy-seuraussuhteita (Karvonen 2000, 78; Seppänen & Väliverronen 2012, 185). Yhteiskunnallisen taustayhteyden esiin tuominen toteuttaisi myös median yhteiskunnallisia tehtäviä (McNair 2003; Nieminen & Pantti 2009).

Median ja maahanmuuttovastaisuuden suhde on hanakala, sillä mikäli media ei nosta esiin maahanmuuttovastaisuutta, syytetään mediaa hyväksymisestä. Ja taas toisaalta, mikäli mediassa tuodaan esiin maahanmuuttovastaisuus eikä sitä problematisoida, mediaa syytetään ksenofobisen ilmapiirin ylläpidosta. (Wodak 2013; Ellinas 2018.) Ilman kontekstia vastaanottokeskuksiin tehdyt iskut jäävät kuitenkin irralliseksi tapahtumasarjaksi, mikä osaltaan vähättelee tekoja.

Seuraavaksi tuon esiin, millä tavalla maahanmuuttovastaisuutta ei liitetä vastaanottokeskuksiin tehtyihin iskuihin. Tämän jälkeen tuon aineistoesimerkein esiin millä tavoin maahanmuuttovastaisuus toisaalta liitetään vastaanottokeskuksiin tehtyihin iskuihin ja viimeiseksi, millä tavalla maahanmuuttovastaisuus suljetaan pois.

Ne uutiset (79%), joissa ei tuoda esiin maahanmuuttovastaisuutta, tarkoittaa sellaisia uutisia, joissa kerrotaan mitä on tapahtunut, missä on tapahtunut, milloin on tapahtunut, miten isku tapahtui ja loukkaantuiko esimerkiksi ketään, mutta uutisoitavan asian taustayhteyttä ei tuoda esiin, eli ei kerrota miksi tapahtuu. Uutisaineistosta on löydettävissä, että osassa aineistoa iskut vastaanottokeskukseen liitetään muihin vastaanottokeskuksiin tehtyihin iskuihin. Tällöin uutisessa tuodaan esiin, että syksyn 2015 aikana on tapahtunut muitakin vastaanottokeskuksiin tehtyjä iskuja. Tämä lisää ikään kuin uutisen draaman kaarta ja sensaatiomaisuutta. Edellä mainittu seikka ei kuitenkaan ole varsinaisessa tuloksessa mukana, sillä se ei liity kartoittamaani maahanmuuttovastaiseen taustayhteyteen. Haluan kuitenkin tuoda tämän esiin, sillä tätä tietoa vasten tutkielmaani koskevia uutismedioita ei voi täysin syyttää siitä, etteikö uutisointia iskuista liitettäisi johonkin tulkinnalliseen yhteyteen. Se ettei valtaosassa aineiston uutisissa (79%) tuoda esiin taustayhteyttä viestii siitä, että uutisoinnissa jää usein vastaamatta erityisesti kysymyspatterin, (mitä-, missä-, milloin-, miksi-, miten- ja kuka) jonka tarkoituksena on ohjata uutisen perusrakennetta, kysymykseen miksi (Sanomalehtien liitto 2018).

Vastaanottokeskuksiin kohdistuneiden iskujen maahanmuuttovastaisuuden taustayhteyden liittäminen uutisaineistossa tapahtui puolestaan viranomaisten puheiden kautta. Esimerkkiuutisessa tuodaan ilmi, että iskujen taustalta löytyy maahanmuuttovastaista ajattelua.

”Xuskoo, että iskujen taustavaikuttimena on ollut maahanmuuttovastainen ajattelu” Kaleva 10.12.2015

Maahanmuuttovastaisuus suljetaan pois puolestaan esimerkiksi silloin, kun tekijät (kiinni jäädessään) ovat kieltäneet maahanmuuttovastaisuuden teon motiiviksi. Esimerkkiuutisessa viiden hengen ryhmä oli valmistanut polttopullon etukäteen kotona ja sen jälkeen ryhmä oli tehnyt Oulun Heikinharjun vastaanottokeskukseen iskun. Tekoa tehdessään ja kiinni jäädessään tekijät olivat olleet vahvassa humalassa, mutta samalla tuoneet ilmi, ettei teon taustalla ollut maahanmuuttovastaisuutta. Tästä syystä maahanmuuttovastaisuus suljetaan pois ja teon motiiviksi puetaan päänäpistö. Tähän tulokseen saattaa vaikuttaa se, että tekijöiden kiinni jäämisen yhteydessä tekijä tai tekijät ovat kieltäneet maahanmuuttovastaisuuden. Maahanmuuttovastaisuuden kieltäminen voi olla tekijöiltä taktinen teko, sillä rikoksen tekijän rasistinen motiivi merkitsee normaalia ankarampaa rangaistusta. Rasistisena rikoksena voidaan pitää rikosta, joka on tehty rasistisesta taustavaikuttimesta ja se voi olla esimerkiksi pahoinpitely, vahingonteko tai tuhotyö. (Hannula, 2011.)

”Tekijät eivät ole osanneet kertoa järkevää selitystä teolleen. Erityistä maahanmuuttovastaisuutta ei heidän kertomanaan ole ilmennyt.” Aamulehti 23.11.2015

6.6 Tulosten yhteenveto

Tässä kappaleessa saatan tutkielmani tulokset yhteen ja tiivistän tulosten tulkintaa. Tämän tutkielman tutkimuskysymyksenä oli: Miten Helsingin Sanomat, Aamulehti ja Kaleva uutisoivat syksyllä 2015 vastaanottokeskuksiin tehdyistä iskuista ja mitä uutisointi kertoo median vallasta ja toiseuden rakentumisesta?

Median vallan puolelta mediatutkijat (Väliaverron 1997; Karvonen 2002; Seppänen & Väliaverron 2012) ovat ilmaisseet, että median tapa vaieta, kehystää uutinen ja asettaa uutinen julkisuuteen ovat sen tärkeimmät vallan välineet. Kivikuru ja Raittila (2002; 2000a; 2000b) lisäävät tähän, että median vallan käytön muoto on myös toiseuden rakentuminen. Toiseuden rakentumisen mekanismit tulevat mediaesityksissä ilmi, kun esimerkiksi tarkastellaan tekstien puhujarakennetta, millä tavalla tekstissä kohdennetaan asioita, käytetään lähteitä ja mitä asioita toistetaan (emt.).

Mitä uutisoinnista vastaanottokeskuksiin kohdistuneista iskuista sitten paljastui median vallan ja toiseuden näkökulmista? Aineiston sanomalehtimedia määritteli vastaanottokeskuksiin kohdistuneiden iskujen uutisoinnin luonnetta pukemalla iskujen motiivit humalaisten päänäpistöiksi, kehystämällä iskujen tekijät humalaisiksi ja vaikenemalla maahanmuuttovastaisuudesta. Uutisoinnissa tuotettiin tulkintaa meistä ja heistä yksinäisen puhujarakenteen kautta sekä vahvistamalla iskujen tekijät osaksi meitä esittämällä heidät neutraalina kyseenalaistamattomana etujoukkona. Lisäksi toiseutta rakennettiin tuottamalla asetelma, jossa turvapaikanhakijat asetettiin uhaksi ja kantaväestö tämän uhan vastustajaksi.

Uutisaineiston puhujarakenteen analysointi toi esiin, että vastaanottokeskuksiin kohdistuneiden iskujen uutisoinnissa eniten ääneen pääsivät viranomaiset. Turvapaikanhakijat sekä tutkijat saivat ääntänsä kuuluviin kaikista vähiten. Puhujarakente oli siis varsin yksinäinen. Tulokseen saattaa vaikuttaa kielimuuri tai toimitukselliset kiireet, kuten esimerkiksi se, ettei tulkkia ehditty hankkimaan nopealla aikataululla. Tai se, että uutiset koskivat rikoksia ja tästä syystä esimerkiksi poliisien vahva läsnäolo on ymmärrettävää. Aineiston analyysin ja muiden tutkijoiden (Raittila 2000b; Saeed 2007; Wodak 2013; Niemi & Perälä 2018) tutkimuksien perusteella voi kuitenkin todeta, ettei käytännön selityksillä voi kattavasti selittää sitä, miksi turvapaikanhakijoita ei kuulu vastaanottokeskuksiin kohdistuneiden iskujen uutisoinnissa ollenkaan. Yksinäisen puhujarakenteen luominen muistuttaa esimerkillään ajatuksesta median vallasta valikoida journalistisissa teksteissä esiintyvät puhujat (Raittila 2000a; Luostarinen 2002). Yksinäisyys on ongelmallista myös siitä syystä, että se tuottaa tulkintaa ”meistä” ja ”heistä”. Turvapaikanhakijoiden jääminen täysin mykiksi, heitä koskevassa uutisoinnissa, on vahvasti toiseutta rakentava mekanismi (Raittila 2000b). Yksinäisyyden myötä tulkinnat uutisoitavasta asiasta, kuten esimerkiksi vastaanottokeskuksiin tehdyistä iskuista päätyvät

myös tällä tavalla olemaan valtaväestön tuottamia (Niemi & Perälä 2018). Raittilan (2000b) mukaan lehdistön keskeinen rakenteellista vierautta ylläpitävä ja toiseuttava piirre on, ettei maahanmuuttajat ja nyt tutkielmani huomioon ottaen, turvapaikanhakijat, saa ääntänsä kuuluviin.

Vastaanottokeskuksiin tehtyjen iskujen tekijöistä tuotiin esiin, onko tekijä ollut humalassa ja mikäli iskun tekijöistä on havainto, heidän tuntomerkkinsä. Tämän kaltaisten ominaisuuksien esittäminen neutraaleina faktoina, voi tulkita liittyvän uutisjournalismille tyypilliseen faktakeskeiseen todellisuuden jäljentämiseen, joka on ollut aina tärkeä journalistin työtä ohjaava elementti. (Luostarinen 2002, 25). Samaan aikaan on kuitenkin hyvä ymmärtää, että uutiset ja niiden sisältö ovat myös journalistin valikoimia ja muokkaamia näkökulmia todellisuudesta (Luostarinen 2002, 27). Toisin sanoen se, että tekijöistä kerrottiin humalaisuus ja tuntomerkit eikä esimerkiksi tekijöiden muita taustoja, viestii tehdystä valinnasta. Humalaisuuden ja tuntomerkkien toistuminen uutisoinnissa voi kertoa todellisuuden faktakeskeisen jäljentämisen sekä journalistisen valinnan lisäksi myös siitä, että ”humalaisen ihmisen tekemästä iskusta vastaanottokeskukseen” muodostui eräänlainen diskursiivinen kehys toimittajien keskuudessa. Kehyistäminen on tapa jäsentää yksittäisiä tapahtumia kokonaisuuteen (Väliveronen 1997, 186). Se on myös toimittajan käytännön työkalu organisoida uutiseen liittyviä asioita sovittamalla siihen nopeasti ja rutiininomaisesti olemassa olevia kehyksiä. Kehyistäminen hyvä puoli on se, että se auttaa toimittajaa mahdollisesti suoriutumaan nopeasti työstään, mutta ongelmalliseksi kehystämisen tekee se, että kehystämisen myötä uutisen luonne määrittyy tietynlaiseksi. (Karvonen 2000, 8). Toiseuden näkökulmasta tarkisteltaessa, tekijöiden esittäminen faktapohjaisesti, vahvistaa tekijöitä osaksi ”meitä”, eli toisin sanoen osaksi ryhmää, jolla on valta määrittää valtasuhteita ja joiden toimintaa tai ominaisuuksia ei kyseenalaisteta tai analysoida uutisoinnissa tarkemmin (Kivikuru 2002, 58). Kivikuru (2002, 57) tuo myös esiin, että kohdennusten ja toistojen myötä paitsi tuotetaan toiseutta, myös rakennetaan käsityksiä siitä mikä on sallittua. Uutisaineiston kuvaus tekijöistä tukee mielikuvaa siitä, kuinka tavallista ja hyväksyttävää on, että suomalainen juo itsensä humalaan ja käyttäytyy aggressiivisesti ja jopa maahanmuuttovastaisesti.

Yli puolessa aineiston uutisista (63%) ei käsitellä vastaanottokeskuksiin tehtyjen iskujen mahdollisia motiiveita lainkaan. Tuloksesta voi päätellä, että aineiston lehdistö vaikenee motiiveista. Seppäsen ja Väliverosen (2012, 185) mukaan median yksi suurimmista

valloista on median valta vaieta. Näkökulmaa median vallasta vaieta voi tulkita median kehystämisen ja julkisuustilana olemisen kautta. Vaikenemiseen vaikuttaa ensiksikin se, millä tavalla uutinen päätetään kehystää, mistä näkökulmasta ja kenen kertomana (Väliverronen 1997, 186). Teoreettisemmassa mielessä journalismia voi pitää julkisuustilana, jossa käsitellään asioita avoimesti ja joka kuuluu kaikille, luoden samalla yhteisöllisyyttä. Luostarinen (2002, 24) tuo kuitenkin esiin, että julkisuustilaan, jota journalismi tuottaa, vaikuttaa se, mitä pidetään tärkeänä ja mitä ei. Asiat eivät siis ole keskenään tasa-arvoisia ja siksi uutista lukiessa on tärkeää pohtia samalla, mitä niissä ei kerrota ja miksi. Lopulta aineiston analyysin perusteella motiiveista muodostui kaksi teemaa, ”päähänpistot” sekä ”he uhkaavat, me vastustamme” kategoria.

Vastaanottokeskuksiin tehtyjen iskujen pukeminen useassa uutisessa päähänpistoiksi voi myös samalla tavalla, kuin aikaisemmin esitetty tulos tekijöiden kehystämisenä humalaisina, viestiä toimittajien keskuudessa syntyneestä diskursiivisesta kehyksestä. Median valta on myös tässä suhteessa tärkeässä roolissa, sillä se voi vahvistaa tai heikentää ihmisten mielikuvia tapahtumista (Niemi & Perälä 2018, 149). Päähänpiston diskurssi toistui uutisaineistossa siinä määrin, että tuloksesta voi tulkita päähänpistoista syntyneen yksi osa iskujen virallisesta tulkinnasta. Yhdellä mediaesityksellä ei vielä rakenneta kuvaa teoista ”päähänpistoina”, vaan kysymys on asioista, jotka toistuvat uutisoinnissa systemaattisesti (Kivikuru 2002, 57).

Vastaanottokeskuksiin tehtyjen iskujen motiiveita käsiteltiin suorasanaisemmin motiivien viimeisessä teemassa ”He uhkaavat, me vastustamme”. Osa vastaanottokeskukseen tehtyjen iskujen motiiveista liitettiin uutisoinnissa kansalaisten kokemaan uhan tunteeseen, jota turvapaikanhakijoiden tulo aiheutti, koska turvapaikanhakijoiden ympärillä käyty mediakeskustelu oli käsitellyt rikollisuutta. Osa motiiveista selitettiin kulttuurin muutoksella ja viimeiseksi uutisoinnissa esitettyihin motiiveihin liitettiin kansalaisten vastustamisen tunne. Suurin vastustusta aiheuttava tekijä oli vastaanottokeskusten perustamiset kuntaan. On totta, että kuntiin perustettiin vuonna 2015 vastaanottokeskuksia hyvin nopealla aikataululla, ja joskus jopa niin nopeasti, ettei siitä ehditty keskustelemaan kuntalaisten kanssa (Maahanmuuttovirasto 2015a). Tähän tulokseen saattaa siis osittain vaikuttaa kuntalaisten närkästyminen huonosta asiainkäsittelystä. Kuten analyysissä tuotiin esiin, journalismia on kritisoitu siitä, että se korostaa ja liioittelee maahanmuuton kielteisiä vaikutuksia lisäten uutisoinnin yhteyteen uhkakuvia taloudellisesta taakasta ja rikollisuuden,

turvallisuusriskien ja kulttuurillisten uhkien lisääntymistä. Edellä mainittu esimerkki on ongelmallista siitä syystä, että se lisää tulkintaa ”meistä”, joiden hyvinvointi, turvallisuus ja kulttuuri ovat uhattuina ja ”heistä”, jotka uhkaavat ”meitä”. (Kivikuru 2002; Saeed 2007; Wodak 2013; Ellinas 2018; Niemi & Perälä 2018). Tuloksesta voi tätä vasten päätellä, että turvapaikanhakijoiden ja kantaväestön välille luotiin asetelma heistä, jotka uhkaavat ja meistä, jotka vastustavat.

Viimeiseksi uutisaineiston analyysin perusteella nousi esiin, ettei valtaosaa (79%) uutisista liitetty yhteiskunnalliseen yhteyteen ja tämän tutkielman kontekstissa, maahanmuuttovastaisuuteen. Tuloksesta voi tulkita, että motiivien lisäksi, uutisoinnissa vaiettiin maahanmuuttovastaisesta taustayhteydestä. Maahanmuuttovastaisen taustayhteyden etsiminen uutisaineistosta oli oleellista työni kannalta muutaman seikan takia. Ensiksikin, kuten aikaisemmin toin esiin, maahanmuuttovastaisuus kasvoi 2000-luvun ensikymmenyksellä ja erityisesti liikehdintä lisääntyi vuonna 2015. 2000-luvun maahanmuuttovastaisen liikehdinnän erityispiirre on islamofobia, eli islamvastaisuus. Vastaanottokeskuksiin tehdyt iskut koskettavat maahanmuuttovastaisista teemaa läheisesti. Toisekseen vastaanottokeskuksiin tehtyjen iskujen liittäminen yhteiskunnalliseen kontekstiin toteuttaisi median tehtäviä sitoa tapahtumia kokonaisuuksiin, tuoda esiin yhteiskunnallisia syy-seuraussuhteita sekä tarjota riittävästi tietoa mielipiteen muodostamiseen (McNair 2003; Nieminen & Pantti 2009, 17). Joissakin uutisissa vastaanottokeskuksiin tehdyt iskut liitettiin muihin vastaanottokeskuksiin tehtyihin iskuihin, tuomalla esiin, että vuoden 2015 syksyllä tapahtui useita vastaanottokeskuksiin tehtyjä iskuja. Tietyissä mielessä uutinen siis liitettiin johonkin kokonaisuuteen, mutta ne kehystettiin tällä tavalla vain osaksi muita iskuja. Iskun liittäminen osaksi muita vastaanottokeskuksiin tehtyjä iskuja lisäsi uutisen ”draaman kaarta” tai uutisen sensaatiomaisuutta, mutta asioiden vakavampi analysointi ja kehystäminen laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin jäi vähäiseksi. Kun iskuja ei liitetä yhteiskunnalliseen kontekstiin sen syvällisemmin, ne jäävät helposti yksittäiseksi tapahtumailmiöksi. Ilman laajempaa kontekstia, uutiselta jää myös vastaamatta sen perusrakennetta ohjaavaan kysymykseen ”miksi”.

Tulokset yhteisesti kertovat siitä, että maahanmuuttovastaisuudesta vaiettiin uutisoinnissa kokonaisvaltaisesti. Maahanmuuttovastaisuutta ei tuotu esiin uutisoinnissa, kun uutisoinnissa käsiteltiin iskujen tekijöitä, vastaanottokeskuksiin tehtyjen iskujen mahdollisia

motiiveita tai kun uutisaineistosta etsittiin uutisen laajempaa kontekstia. Uhan ja vastustamisen teeman kautta selvisi, että turvapaikanhakijoihin kohdistuu kielteisiä ajatuksia siinä määrin, että ne voivat eskaloitua konkreettisiksi teoiksi. Kokonaisuutta tarkisteltaessa näyttää kuitenkin siltä, että valtamedia arastelee tulkita ja tuoda esiin maahanmuuttovastaisuutta.

Nämä tulokset yhteisesti vahvistavat käsitystä myös siitä, että viimeisen vuosikymmenen aikana isommaksi kasvanut maahanmuuttovastainen ilmiö ei kosketa enää pelkästään tiettyjä radikaalioikeistolaisia ryhmiä, vaan pelot ja ennakkoasenteet elävät valtaväestön keskuudessa. Valtaväestön voi osaltaan sanoa aktivoituneen osoittamaan mieltä jopa siinä määrin, että kuten aikaisemmin olen jo esittänyt, toiminta voi äityä väkivaltaiseksi. Aineiston analyysin perusteella voi sanoa, että tekijät olivat yksittäisiä siinä mielessä, ettei iskujen taustalta löytynyt virallista maahanmuuttovastaista ryhmää. Tekijät saattoivatkin tehdä teon yksin, mutta heitä ei voi pitää irrallisina maahanmuuttovastaisista taustayhteyksistään. Yhteiskunnallinen liike on kollektiivista toimintaa (Tarrow 1998, 2011; Rasimus 2006). Liiketeorian näkökulmasta ajateltuna vastaanottokeskukseen tehneen yksittäisen iskun tekijää ei siis välttämättä voi pitää osana maahanmuuttovastaista yhteiskunnallista liikehdintää. Mutta toisaalta, yksinäisen suden teorian näkökulmasta, vastaanottokeskukseen tehdyn iskun tekijän voisi katsoa olevan osa maahanmuuttovastaista liikehdintää, sillä yksinäinen susi on voinut vähintään inspiroitua jonkin ryhmän ideologiasta (Pantucci ym. 2015). Kysymys on siitä, millä tavalla ja millä kriteerein ihminen nähdään osaksi kollektiivista. Tutkielmassani kytkin vastaanottokeskuksiin kohdistuneiden iskujen tekijät osaksi islamofobista maahanmuuttovastaista yhteiskunnallista liikettä, joka elää monella eri tasolla ja joiden osat medioituneessa yhteiskunnassa paitsi myötävaikuttavat toisiinsa, myös nitovat heitä yhteen.

Lopuksi on syytä pohtia myös hieman vastaanottokeskuksiin tehtyjen iskujen suhdetta mediaan ja maahanmuuttovastaiseen liikehdintään. On mahdollista, että yleinen islamvastaisuus sekä perinteinen että sosiaalinen media yhdessä vaikuttivat siihen, miksi juuri vastaanottokeskuksiin tehtiin iskuja. Kuten Koopmans ja Olzak (2004) toivat esiin, julkisella diskurssilla on yhteys siihen, miksi toiset ryhmät kohtaavat radikaalioikeiston puolelta enemmän väkivaltaa kuin toiset. Vastaanottokeskuksiin tehtyjen iskujen tekijät saattoivat kopioida tekonsa ja samalla saada tietoa isomman yleisön reaktioista (emt.). Uutisointi saattoi myös vaikuttaa siihen, miksi vastaanottokeskuksiin tehtyjä iskuja tapahtui

lyhyen ajan sisällä useita, sillä median on osoitettu yllyttävän aktivisteja (Ellinas 2018, 3; Rydgren 2018, 9). Valtamedian vaikeneminen maahanmuuttovastaisuudesta voisi tulkita auttavan maahanmuuttovastaista liikehdintää, sillä vaikenemalla uutismedia osoittaa hyväksyntää. Maahanmuuttovastaisuudesta vaikenemisen ja esimerkiksi iskujen tulkittamisen päähänpistoksi voi myös tulkita legitimoivan vastaanottokeskuksiin tehtyjä iskuja, koska aineiston uutismediat eivät vaatineet tekijöitä tilille tai vastuuseen. (Ellinas 2018; Wodak 2013.) Toisaalta täytyy pitää mielessä Wodakin (2013) huomio median hankalasta asemasta. Mikäli media huomioi maahanmuuttovastaisia aiheita paljon, syytetään mediaa usein ksenofobisen ilmapiirin ylläpidosta ja mikäli media ei huomio, syytetään mediaa hyväksymisestä (emt).

Mikä sitten avuksi? Median vallan ja toiseuden näkökulmista katsottuna journalistien olisi syytä muistaa uutisoidessaan yhteiskuntaan liittyvistä asioista, median yhteiskunnalliset tehtävät, kuten esimerkiksi uutisoinnin moninaisuuden tukeminen ja asioiden kattava läpikäynti. Asetelmaa voisi purkaa uutisoinnissa kertomalla yleisölle riittävästi esimerkiksi tietoa pakolaisuuden syistä, tuoda esille pakolaisuuden tilastoja ja käsittelemällä avoimesti virheellisiä faktoja ja tulkintoja (Wodak 2013). Tämän lisäksi moninaisuuden tukemista ja toiseuden ehkäisemistä voisi toteuttaa tavalla, jonka Raittilakin ehdotti 2000-luvun alkutaipaleella. Journalistisissa teksteissä olisi syytä keskittyä edistämään dialogia, mikä tarkoittaisi sitä, että ryhmät pääsisivät tasaisemmin teksteissä ääneen (emt.).

7 LOPUKSI

Tässä kappaleessa arvioin tutkielmaani ja esitän jatkotutkimussuuntia. Ensimmäiseksi kuitenkin kertaan vielä tutkielmani tavoitteen. Tavoitteenani oli selvittää lehdistön valtaa määrittää syksyllä 2015 vastaanottokeskuksiin kohdistuneiden iskujen uutisoinnin luonnetta sekä tutkia millä tavalla uutisoinnissa tuotetaan toiseutta.

Tutkielman tulokset vahvistavat pitkälti aikaisemmissa tutkimuksissa saatuja tuloksia median vallasta muokata uutisen luonnetta ja niistä mekanismeista, jotka uutisoinnissa tuottavat toiseutta. Edellä mainittua tietoa vasten tutkielman onnistumisena voi pitää, että (kappaleen alussa esitetty) tutkielman tavoite saavutettiin. Vaikka tutkielma ei välttämättä tulosten valossa tuo teoreettiseen keskusteluun uusia löydöksiä median vallasta tai toiseuden rakentumisen mekanismeista, niin tutkielman tulosten voi nähdä vahvistavan (aikaisempien tutkimuksien rinnalla) teoreettisia käsityksiä median vallasta ja toiseuden rakentumisesta. Tutkielmaa taustoittavan osuuden voisi puolestaan nähdä dokumentoivan jopa jotain historiallista. Työssä dokumentoidaan ja kootaan vuoden 2015 tapahtumia, joka oli monella tavalla merkittävä vuosi niin politiikan kuin turvapaikanhakijoiden näkökulmista katsottuina.

Median vallan kannalta tutkielmani tulokset vahvistavat mediatutkijoiden havaintoja vaikenemisen, kehystämisen ja toisaalta kehystämättömyyden sekä julkisuuteen asettamisen roolin merkittävästä vaikutuksesta uutisointiin (Luostarinen 2002; Saeed 2007; Seppänen & Väliverronen 2012). Tekijöiden kehystäminen humalaisiksi ja vastaanottokeskuksiin tehtyjen iskujen motiivien kehystäminen päähänpistoiksi ja toisaalta maahanmuuttovastaisuudesta hiljentymisen vaikuttivat paljon siihen, minkälainen kokonaiskuva tehdyistä iskuista rakentui uutisoinnin kautta.

Tulokset toiseuden mekanismeista vahvistivat myös aikaisempia tuloksia toiseuden rakentumisesta journalistisissa teksteissä (Raittila 2000a; Kivikuru 2002; Wodak 2013; Niemi & Perälä 2018). Turvapaikanhakijoita liitettiin uutisoinnissa negatiivisten asioiden yhteyteen siinä mielessä, että uutisoinnissa luotiin asetelma, jossa turvapaikanhakijat asetettiin uhaksi ja kantaväestö tämän uhan vastustajaksi. Kuntaan saapuvien turvapaikanhakijoiden pelättiin lisäävän rikollisuutta ja yleisen uhan tunnetta. Kantaväestö puolestaan asemoitiin uutisoinnissa vastustajan asemaan. Uutisoinnissa vahvistettiin

vastaanottokeskuksiin tehtyjen iskujen tekijöitä osaksi ”meitä” esittämällä heidät neutraalina kyseenalaistamattomana etujoukkona. Edellä esitettyjen tulosten lisäksi, turvapaikanhakijoiden äänettömyys uutisoinnissa, vahvisti aikaisempia tutkimuksia journalististen tekstien rakenteellisesta toiseuden mekanismista.

Tulosten esittämisen yhteydessä toin esiin käytännön seikkoja, jotka voivat mahdollisesti vaikuttaa tuloksiin. Turvapaikanhakijoiden äänettömyyteen saattoi vaikuttaa toimitukselliset kiireet, kuten esimerkiksi, ettei tulkkia ehditä saamaan juttumatkalle mukaan. Tekstien kehystäminen, uutisen luonteen määrittymisestä huolimatta, toimii myös tärkeänä työkaluna ja apuna kiireeseen sekä helpottaa journalistin työtä. Kuntalaisten vastustus turvapaikanhakijoita ja vastaanottokeskuksia kohti voi osittain selittyä myös kiireestä ja huonosta asiainkäsittelystä, sillä vastaanottokeskuksia perustettiin hyvin nopealla aikataululla eikä kuntalaisia aina ehditty kuulemaan. Maahanmuuttovastaisuuden vähäinen esiintyminen aineistossa voi puolestaan jollain tavalla selittyä aiheen arkaluontoisuuden ja teon rikosoikeudellisuuden luonteen takia.

Tuloksiin vaikuttavista käytännön seikoista huolimatta, uskon, että tutkielmassa havaitut uutisen luonnetta muokkaavat ja toiseutta tuottavat mekanismit ovat luotettavia välineitä sekä arvioimaan, että kertomaan minkälaista vastaanottokeskuksiin kohdistuneiden iskujen uutisointi lopulta oli. Tulokset muodostuivat yhdessä teorian sekä valitun metodin kanssa. Tutkielmassa esiin tulleet uutisoinnin ongelmakohdat nousivat teoreettisesti merkityksellisiksi, kun havaitsin niiden toistuvan koko aineistossa. Yksittäinen päähänpisto tai iskun tekijän esittäminen humalaisena ei vielä tarkoita mitään. Esitetyn asian luonne syventyy ja muuttuu teoreettisessa mielessä mielenkiintoiseksi, kun jokin toistuu riittävästi.

Vuoden 2015 aikana tapahtui paljon asioita liittyen maahanmuuttoon ja turvapaikanhakijoihin esimerkiksi politiikassa, yhteiskunnallisissa liikkeissä ja sosiaalisessa mediassa. Tämä tutkielma käsitteli yhtä ilmiötä sijoittuen vuoteen 2015, jolloin tapahtui runsaasti muitakin tutkimuksellisesti mielenkiintoisia asioita. Vuotta 2015 voi siis kutsua tapahtumarikkaaksi vuodeksi ja uutisointia turvapaikanhakijoista oli runsaasti. Tutkielmani puutteena voi tätä vasten pitää aineistoni ja aiheeni kapea-alaisuutta. On mahdollista, että aineistoni antaa vinoutuneen kuvan vuoden 2015 turvapaikanhakijoiden uutisoinnista, sillä tutkielmassa keskitytään vain vastaanottokeskuksiin tehtyjen iskujen uutisointiin. Tutkielmani tulokset yhdessä Niemen ja Perälän (2018) tuloksien kanssa vuoden 2015

turvapaikkahakijatilanteen uutisoinnista saattavat tuoda valtamediasta esiin synkän ja epärealistisen puolen. Kuva vuoden 2015 uutisoinnista voisi olla ainakin osittain erilainen, mikäli tutkimuskysymys ja aineisto olisi laajempi. Esimerkiksi tapa millä valtamedia käsitteli vuoden 2015 osalta kansalaisten sekä järjestöjen osallistumista ja valtavaa avun antamista niin kunnille kuin suoraan turvapaikanhakijoillekin, voisi antaa positiivisemmän ja valoisamman kuvan.

Tämän tutkielman puutteena voi myös pitää, ettei teoreettinen viitekehys median vallasta ja toiseudesta sekä käytössä ollut uutisaineisto taipuneet selvittämään vielä syvällisemmin miksi uutisoinnissa esimerkiksi päädyttiin selittämään motiiveita päänäpistoina tai tekijöitä humalaisina, ja miksi esimerkiksi turvapaikanhakijat eivät saaneet ääntänsä kuuluviin. Toisin sanoen miksi media siis päätyi käyttämään toiseutta tuottavia mekanismeja ja miksi media päätyi esimerkiksi kehystämään uutisoinnin tavalla, jolla sen teki. Saadakseen vastauksen näihin, tutkimuksessa pitäisi käsitellä niitä asioita, jotka vaikuttavat mediaan sekä jopa mahdollisesti haastatella toimittajia.

Jatkotutkimuksien kannalta turvapaikanhakijoiden ja uutisoinnin toiseuttamisen lisäselvittäminen vuoden 2015 osalta voisi siis antaa tarkemman tiedon siitä, minkälaista uutisointi oli. Toisaalta olisi myös kiinnostavaa syventää tutkimuksia kielen kehityksen ja rasismien normalisoinnin suuntaan. Millä tavalla niin epävirallisen liikehdinnän kuin poliittisten puolueiden kasvanut maahanmuuttovastaisuus ja erityisesti islamvastaisuus on normalisoinut kielen käyttöä ja miten se puolestaan näkyy esimerkiksi journalistisissa teksteissä.

LÄHTEET

Abedi, Amir (2004): *Anti-Political Establishment Parties - A comparative analysis*. Lontoo ja New York: Routledge.

Ampuja, Marko, Koivisto Juha ja Väliverronen Esa (2014): *Medioituminen: Iskusana, Analyyttinen työkalu vai uusi paradigma?* *Media & Viestintä* 37: 2, 22-37.

Andersson, Li, Brunila Mikael ja Koivulaakso Dan (2012): *Äärioikeisto Suomessa*. Helsinki: Intokustannus.

Benedict, Anderson (1983): *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. Lontoo: Verso

Brunila, Mikael (Liberolehti 23.10.2015): *Polttopullo, valkoinen viitta ja ihmismuuri*. Saatavilla <<http://liberolehti.fi/polttopullo-valkoinen-viitta-ja-ihmismuuri/>>, luettu 1.11.2018

Bourdieu, Pierre (1989): *Social Space and Symbolic Power*. *Sociological Theory*, 7(1), 14-25.

Camus, Jean-Yves & Lebourg Nicolas (2017): *The Far-Right Politics in Europe*. Kääntänyt englanniksi Jane Marie Todd. Lontoo: Belknap Press: An Imprint of Harvard University Press.

Couldry, Nick (2000): *The Place of Media Power: Pilgrims and Witnesses of the Media Age (Comedia)*. Lontoo: Routledge.

Della Porta, Donatella & Diani, Mario (1999): *Social movements: An introduction*. Oxford: Blackwell.

Ellinas, Antonis (2018): *Media and The Radical Right*. Teoksessa Rydgren, Jens (toim.): *The Oxford handbook of the radical right*. New York: Oxford University Press.

Eurostat (2015): *Asylum applicants and first instance decisions on asylum applications: 2014*. Saatavilla <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum_quarterly_report>, Luettu 16.02.2016

Fairclough, Norman (1997): *Miten media puhuu*. Suomentaneet Virpi Blom & Kaarina Hazard. Tampere: Vastapaino

Fennema, Meindert (2005): *Populist Parties of the Right*. Teoksessa Rydgren Jens (toim.): *Movements of Exclusion. Radical Right-Wing Populism in the Western World*. New York: Nova Science Publishers Inc.

Finlex 2017: *Terrorosmirikoksista*. Rikoslaki 34a. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L34a>, 1.11.2018

Fingeroos, Outi (2008): Kirja-arvio: Klassinen tulkinta modernista nationalismista. Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry. Elore vol. 15, 1/2008. Saatavilla <http://www.elore.fi/arkisto/1_08/fin_b_1_08.pdf>, Luettu 16.9.2018

Fleischer, Rasmus (2011): Understanding the ideological split of the Radical Right. Teoksessa Deland Mats, Michael Minkenberg ja Christin Mays (toim.): In the Tracks of Breivik. Far Right Networks In Northern and Eastern Europe. Lit Verlag, Wien, 53-71.

Frontex (2015): 540 000 Migrants arrived on Greek islands in the first 10 months of 2015. Saatavilla <<http://frontex.europa.eu/news/540-000-migrants-arrived-on-greek-islands-in-the-first-10-months-of-2015-4uH4FJ>> Luettu 10.02.2016.

Global Terrorism Database (2018): Search the Database: Finland. University of Maryland. National Consortium of the Study of Terrorism and Responses to Terrorism. Saatavilla <<https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?search=finland&sa.x=0&sa.y=0>> Luettu 1.11.2018

Hahto, Kaisa (Aamulehti 21.09.2016): Suomen kansallismieliset piirit ovat pienet – Katso millaiset yhteydet ryhmillä on. Saatavilla <<https://www.aamulehti.fi/kotimaa/suomen-kansallismieliset-piirit-ovat-pienet-katso-millaiset-yhteydet-ryhmilla-on-23938708>>, Luettu 11.5.2018

Hannula, Ilari (2011): Rasistiset rikokset lainsäädännössä. Saatavilla <<https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste32011/rasistisetrikoksetlainsaadannossa.html>>, luettu 28.9.2018

Heisbourg, François (2015): The Strategic Implications of the Syrian Refugee Crisis. Survival. Global Politics and Strategy 57, 7-20. Saatavilla <<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00396338.2015.1116144?scroll=top&needAccess=true>>, Luettu 16.9.2018

Hirsjärvi, Sirkka, Remes Pirkko ja Sajavaara Paula (2007): Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Horsti, Karina (2015): Techno-cultural opportunities: the anti-immigration movement in the Finnish mediascape. Patterns of Prejudice 49 (4), 343-366. doi:10.1080/0031322X.2015.1074371

Hockenos, Paul (2010): Central Europe's Right-Wing Populism. Teoksessa: The Nation: Vol. 290 (20), 18-21.

Human Rights Watch (2015): Hungary: New Border Regime Threatens Asylum Seekers. Saatavilla <<https://www.hrw.org/news/2015/09/19/hungary-new-border-regime-threatens-asylum-seekers>>, Luettu 19.9.2015

Ignazi, Piero (2006): The silent counter-revolution. Hypotheses on the emergence of extreme right-wing parties in Europe. European Journal of Political Research 22:3, 3-34.

Jalonen, Jussi (2011): Puolikuun pelko, muslimvastaiset ääriliikkeet Euroopassa ja Suomessa. Teoksessa Anssi Kullberg (toim.): Suomi, Terrorismi, Supo: Koira, joka ei haukkunut. Miksi ja miten Suomi on välttynyt terroristisen toiminnan leviämiseltä? Helsinki:

WSOY

Jokinen, Thomas (2011): Ääriliikkeet Suomessa 1990- ja 2000-luvuilla. Teoksessa Anssi Kullberg (toim.): Suomi, Terrorismi, Supo: Koira, joka ei haukkunut. Miksi ja miten Suomi on välttynyt terroristisen toiminnan leviämiseltä? Helsinki: WSOY

Karvonen, Erkki (2000): Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen. Media & Viestintä 23 (2), 78-84. Saatavilla <<https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/61529>>, luettu 1.4.2018

Kaukonen, Hertta-Mari (Seura 04.10.2018): Uusnatsien Vastarintaliike kiellettiin - perustivat jo tilalle uudet yhdistykset. Saatavilla <https://seura.fi/asiat/ajankohtaista/uusnatsien-vastarintaliike-kiellettiin-perustivat-jo-tilalle-uudet-yhdistykset/?shared=1816195-86fb4a2b-500&fbclid=IwAR1tmKvKiXZwe_h9pD4bni7Rr83dqMmcwXP3o5xrDxIuY6ttehseU6kqow4>, Luettu 04.11.2018

Kettunen, Katriina & Kröger, Tanja (Yle 26.6.2017): Poliisi purkaa Suomi Ensin mielenosoituksen Helsingin Rautatientorilla – syynä vaara ihmisten turvallisuudelle. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-9690546>>, Luettu 25.2.2018

Keskinen Suvi, Ratas Anna ja Tuori Salla (2009): En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino

Kivikuru, Ullamaija (2002): Toiseus mediassa. Teoksessa Nordenstreng, Kaarle & Ari Heinonen (toim.): Mediaetiikan kipupisteet. Tiedotusopin laitos. Julkaisuja C 35, 55–60. Tampere: Tampereen yliopisto.

Konttinen, Esa & Peltokoski, Jukka (2010): Liikkeet liikkeessä. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali. Jyväskylän yliopisto. Saatavilla <<http://kans.jyu.fi/tutkimuksia/kirja/liikekirja2.pdf>>, Luettu, 4.9.2018

Koopmans Ruud & Olzak Susan (2004): Discursive Opportunities and the Evolution of Right-Wing Violence in Germany. American Journal of Sociology, 110:1, 198-230.

Kuula, Arja (2006): Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Könönen, Jukka (2015): Muuttoliikkeiden hallinta ja hallitsemattomuus: Huomioita rajojen ja liikkumisen suhteista Euroopassa. Tiede & Edistys 40 (2015) 4, 333-347.

Louw, Eric (2005): The Media and Political Process. Lontoo: SAGE Publications.

Luostarinen, Heikki (2002): Moneksi muuntuva journalismi. Teoksessa: Perko, Touko, Raimo Salokangas & Heikki Luostarinen (toim.): Median varjossa. Jyväskylän yliopisto: Mediainstituutti.

Löytty, Olli (2005a): Toiseus: Kuinka tutkia kohtaamisia ja valtaa. Teoksessa: Anna Rastas, Laura Huttunen ja Olli Löytty (toim.): Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Tampere: Vastapaino. 161-189.

Löytty, Olli (2005b): Rajanylityksiä. Tutkimusreittejä toiseuden tuolle puolen. Gaudeamus, Helsinki.

Maahanmuuttovirasto (2015b): Maahanmuuttovirastoon perustettiin Dublin-asioiden tietokeskus. Tiedote 05.08.2015. Saatavilla: <https://migri.fi/artikkeli/-/asset_publisher/maahanmuuttovirastoon-perustettiin-dublin-asioiden-tietokeskus>, Luettu 27.1.2016

Mattlar, Markus (2009): Protesti, Vitsi vai Äärioikeiston nousu? Tony Halmeen vaalivoitto ja radikaali oikeistopopulismi suomalaisessa politiikan journalismissa. Jyväskylän yliopisto Media Audit Finland (2018): LT ja JT tarkastustilastot 2017. Saatavilla <http://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2018/06/LTtilasto2017-1.pdf>, Luettu 16.9.2018.

Mäntymaa, Eero (Yle 14.08.2017): Sinen tulevaisuus avaa maahanmuuttolinjaansa: ”Meillä ei voi toimia, jos on tuomio kiihotuksesta kansanryhmää vastaan”. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-9774409>>, Luettu 02.03.2018.

McCombs, Maxwell E & Shaw, Donald L. (1972): The Agenda-Setting Function of Mass Media. *The Public Opinion Quarterly* 36: 176-187

McNair, Brian (2003): An Introduction to political communication. 3 painos Lontoo, New York: Routledge.

McNair, Brian (1998): *The Sociology of Journalism*. Lontoo: Arnold.

McQuail, Denis (2013): *Journalism and Society*. SAGE: Los Angeles.

Niemi, Mari K. & Houni, Topi (2018): Viettelevä, vastakkainasettelevä, vihainen: Kuinka populismi haastaa journalismia? Teoksessa: Niemi, Mari K, Topi Houni ja Jani Kokko (toim.): *Media & Populismi -Työkaluja kriittiseen journalismiin*. Tampere: Vastapaino.

Niemi, Mari K. & Perälä, Annu (2018): Keiden ääni kuului, keiden ”kriisistä” puhuttiin: ylen journalistiset valinnat turvapaikanhakijoita käsittelevissä ohjelmissä. Teoksessa: Niemi, Mari K, Topi Houni ja Jani Kokko (toim.): *Media & Populismi -Työkaluja kriittiseen journalismiin*. Tampere: Vastapaino.

Nieminen, Jiri (2011): Kolmannen aallon oikeistoradikalismien sukupuolittunut kannatus: poliittinen tyyli ja nuoret miehet. *Politiikka-Lehti* 53(4).

Nieminen, Hannu & Pantti, Mervi (2009): *Media Markkinoilla: Johdatus joukkoviestintään ja sen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Nikunen, Kaarina (2017): Media, monimuotoisuus ja digitaalinen ympäristö. Tieteessä tapahtuu 35:5, 27-30. Saatavilla <<https://journal.fi/tt/article/view/65828/26629>>, Luettu 3.4.2018.

Niemeläinen, Jussi (Helsingin Sanomat 18.12.2015): Pakolaisten määrä uuteen ennätykseen 2015 – miljoonan Eurooppaan tulleen raja ylittynee. Saatavilla <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002873585.html>, Luettu 15.9.2015.

Paaso, Maria (2012): Vastajihad: Anders Behring Breivikin manifesti “2083: Eurooppalainen itsenäisyysjulistus” esimerkkinä vastajihadistisesta tekstistä. Tutkimusraportti 1/2012. Suojelupoliisi Saatavilla <http://docplayer.fi/3424357-Vastajihad-maria-paaso-tutkimusraportti-1-2012.html>, Luettu 24.2.2016.

Patentti- ja rekisterihallitus: Yhdistysnetti. Hae yhdistysten tietoja ja osta ote ja säännöt. Saatavilla <<http://yhdistysrekisteri.prh.fi/etusivu.htx>>, Luettu 2.2.2018.

Paloheimo, Heikki (2012): Populistiset puolueet tulivat jäädäkseen. Jäähyväisluento, Tampereen yliopisto, 21.09.2012. Saatavilla. <http://aikalainen.uta.fi/2012/09/21/populistiset-puolueet-tulivat-jaadakseen/>, Luettu 04.02.2016.

Pantucci, Raffaello, Clare Ellis ja Lorien Chaplais (2015): Lone-Actor Terrorism. Literature Review. The Royal United Services Institute: Lontoo. Saatavilla <<https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/publications/research/20160105LoneActorTerrorismLiteratureReviewRUSI.pdf>>, Luettu 3.6.2016.

Partanen Tommi (2017): Asiantuntijalausunto pohjoismaisesta vastarintaliikkeestä. Suojelupoliisi. Dnro 89/2017. Helsinki.

Pietiläinen, Jari (Helsingin uutiset 04.10.2018): Tällä nimellä Suomen uusnatsit nyt toimivat – rekisteröivät itselleen uuden yhdistyksen jo kesken lakkautusoikeudenkäynnin. Saatavilla <<https://www.helsingin uutiset.fi/artikkeli/709064-talla-nimella-suomen-uusnatsit-nyt-toimivat-rekisteroivat-itselleen-uuden>>, Luettu 04.11.2018

Pohjanpalo, Olli (Helsingin Sanomat, 16.10.2017): Sininen tulevaisuus sai 5000 kannattajakorttia kokoon -Halla-Aho: Perussuomalaiset aikovat käydä läpi kortit, erottaminen puolueesta uhkaa allekirjoittajia. Saatavilla <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005410695.html>>, Luettu 10.05.2018.

Poliisiammattikorkeakoulu (2017): Tietoon tulleen viharikollisuuden määrä tasaantui. Tiedote, 24.10.2017. Saatavilla <https://www.poliisi.fi/tietoa_poliisista/tiedotteet/1/1/tietoon_tulleen_viharikollisuuden_m_aara_tasaantui_64810>, Luettu 10.05.2018

Puuronen, Vesa (2001): Valkoisen vallan lähettiläät: rasismien arki ja arjen rasismi. Tampere: Vastapaino

Puuronen, Vesa (2011): Rasistinen Suomi. Helsinki: Gaudeamus

Rahkonen, Juho (2010): Satumaan tango soi taas. Mikä selittää perussuomalaisten rakettimaista nousua? Yhteiskuntapolitiikka 75:5. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuslaitos. Saatavilla <<https://www.julkari.fi/handle/10024/100799>>, Luettu 19.02.2016

Raittila, Pentti & Kuttilainen, Tommi (2000a): Rasismi ja etnisyys Suomen sanomalehdissä syksyllä 1999. Tampere: Tampereen yliopisto

Raittila, Pentti (2000b): Toiseuden tuottamisesta etnisyyttä koskevissa sanomalehtikirjoituksissa. Pohdintoja sisällön erittelyn mahdollisuuksista ja rajoista. *Media & Viestintä* 23(4). Saatavilla <<https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/61515>>, Luettu 30.10.2017

Raittila, Pentti (2005): Auttaako uutisen dialogisuus toiseuden poistamisessa? Teoksessa Raittila, Pentti (toim.): *Etnisyyttä, Rasismia ja Dialogia Sanomalehdissä ja Internetissä*. Tiedotusopin laitos: Tampereen yliopisto

Rajat Kiinni (Facebook): Rajat Kiinni! -Kansanliike. Saatavilla <<https://www.facebook.com/groups/rajat.kiinni.kansanliike/about/>>, Luettu 2.11.2018

Rasmus, Ari (2006): *Uudet Liikkeet. Radikaali kansalaisaktivismi 1990-luvun Suomessa*. Tampereen yliopisto. Saatavilla <<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67650/951-44-6758-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>, Luettu 20.09.2018

Rauta, Jenita (2017): *Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2016*. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu. <Saatavilla http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/134374/POLAMK_katsauksia_12_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, Luettu 24.10.2017.

Rydgren, Jens (2005): Is extreme right-wing populism contagious? Explaining the emergence of a new party family. *European Journal of Political Research* 44: 413–437. Blackwell: Oxford. Saatavilla <<http://jensrydgren.com/Is%20extreme%20right-wing%20populism.pdf>>, Luettu 25.03.2016.

Rydgren, Jens (2018): *The Radical Right: An Introduction*. Teoksessa: Rydgren, Jens (toim.): *The Oxford handbook of the radical right*. New York: Oxford University Press.

Saaristo, Kimmo & Jokinen, Kimmo (2004): *Sosiologia*. Helsinki: WSOY

Saeed, Amir (2007): *Media, Racism and Islamophobia: The representation of Islam and Muslims in the Media*. *Sociology Compass* 2007, vol. 1 (2), 443-462.

Sakki, Inari & Pettersson, Katarina (2015): Discursive constructions of otherness in populist radical right political blogs. *European Journal of Social Psychology*, vol. 46:2, 156-170.

Sanomalehtien Liitto (2018): *Lehtikurssi*. Saatavilla <https://www.sanomalehdet.fi/_file/download/inline/3191c684-71c5-4108-96e6-eb38a5bcc552/lehtikurssi_.pdf>, luettu 16.9.2018.

Shulgina, Elena (Kaleva 17.03.2004): Pietarista tullut ykköspaikka Venäjän skineille. Saatavilla. <<http://www.kaleva.fi/uutiset/ulkomaat/pietarista-tullut-ykkospaikka-venajan-skinelle/365435/>> luettu 11.5.2018.

Seppänen, Timo (Yle 19.03.2016): Kasvokkain: Tommi Kotonen ymmärtää, miksi Soldiers of Odin valtaa alaa –”Aluksi tarvitaan vain Facebook -ryhmä”. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-8752622>> luettu, Luettu 25.10.2017.

Seppänen, Janne & Väliverronen, Esa (2012): *Mediayhteiskunta*. Vastapaino, Tampere.

Sisäministeriö (2017): Väkivaltaisen extremismien tilannekatsaus 1/2017. Sisäministeriön julkaisu 3/2017. Helsinki. Saatavilla http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79235/03%202017_Vakivaltaisen%20ekstremismin%20tk%201_2017.pdf, Luettu 31.10.2018.

Suomen Sisu (verkkosivut): Suomen Sisu, peruskirja. Saatavilla <https://www.suomensisu.fi/periaatteet/suomen-sisun-peruskirja/>, Luettu 5.11.2018

Suomen Punainen Risti (2015): Turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten vastaanotto. Kysymyksiä ja vastauksia pakolaisuudesta. Saatavilla <https://www.punainenristi.fi/tutustu-punaiseen-ristiin/tyomme-suomessa/turvapaikanhakijoiden-pakolaisten-vastaanotto/kysymyksia-0>, Luettu 28.1.2016.

Suomen Pakolaisapu (2018a): Pakolaisuus: Sanasto. Saatavilla <https://pakolaisapu.fi/pakolaisuus/sanasto/>, Luettu 21.1.2016.

Suomen Pakolaisapu (2018b): Pakolaisuus: Pakolaisuus Suomessa. Saatavilla <http://pakolaisapu.fi/pakolaisuus/pakolaisuus-suomessa/>, Luettu 21.1.2016.

Soldiers Of Odin (verkkosivut 2018): Tuen osoitus PVL:lle. Tiedote 02.10.2018. Saatavilla <https://soldiersofodin.fi/2018/10/02/tuen-osoitus-pvllle/>, Luettu 30.10.2018.

Strømme, Øyvind (2013): Äärioikeisto, vastajihadismi ja terrorismi Euroopassa. Suomentaja, Heikki Eskelinen. Tammi.

Suomen Kansa Ensin (2018): Mikä on Suomen Kansa Ensin? Saatavilla <https://suomenkansaensin.fi/>, Luettu 25.9.2018.

Tarrow, Sidney (1998): Power in movement: social movements and contentious politics. Toinen painos. Cambridge: Cambridge University Press.

Tarrow, Sidney (2011): Power in movement: social movements and contentious politics. Kolmas, päivitetty painos. Cambridge: Cambridge University Press.

Tihveräinen, Tero (2015): Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2015. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu. Saatavilla: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/116581/Katsauksia_10.pdf?sequence=1, Luettu 02.02.2017.

Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi (2009): Laadullinen Tutkimus Ja Sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

UNHCR (2015): Puoliväliraportti: Mid Year Trends. Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisjärjestö (YK). Saatavilla <http://www.unhcr.org/56701b969.html>, Luettu 27.1.2015.

University Of Twente (2017): Agenda Setting Theory. The creation of what the public thinks is important Saatavilla: https://www.utwente.nl/en/bms/communication-theories/sorted-by-cluster/Mass%20Media/Agenda-Setting_Theory/, Luettu 31.10.2018.

Vastarintaliike (2018a): Vastarintaliike: Tavoitteistamme lyhyesti. Saatavilla <<https://www.vastarinta.com/vastarintaliike/tavoitteistamme-lyhyesti/>>, Luettu 2.11.2018.

Vastarintaliike (2018b): Vastamedia. Saatavilla <<https://www.vastarinta.com/tag/vastamedia/>>, Luettu 2.11.2018.

Väliverronen, Esa (2011): Journalismi murroksessa. Helsinki: Gaudeamus.

Väliverronen, Esa (1997): Mediat ympäristöpolitiikan areenana. Liiketaloudellinen aikakauskirja 46: 2, 186-192.

Wallius, Anniina (Yle 10.10.2017): Kansainvälinen tietokanta listaa Suomesta useita terroritekoja. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-9874610>>, Luettu 02.03.2018.

Wodak, Ruth (2013): 'Anything Goes' – The Haiderization of Europe. Teoksessa Wodak, Ruth, Majid KhosraviNik, Brigitte Mral (toim.): Right-Wing Populism in Europe. Politics and Discourses. Lontoo: Bloomsbury, 22-38.

KUVAAJAT

Kuva 1.

Maahanmuuttovirasto (2015a): Turvapaikanhakijat ja heille tehdyt päätökset 2012-2015. Tilastograafi. Teoksessa: Maahanmuuttoviraston myöntämät ensimmäiset oleskeluluvat ja Suomen kansalaisuuden saaneet 2015. Saatavilla osoitteessa https://migri.fi/documents/10197/5798793/64996_Tilastograafit_2015_valmis.pdf .Luettu 15.09.2018

Kuva 2.

Maahanmuuttovirasto (2015a): Vastaanottokeskuksen sijainnit ja asukkaat 2014 ja 2015. Tilastograafi Teoksessa: Maahanmuuttoviraston myöntämät ensimmäiset oleskeluluvat ja Suomen kansalaisuuden saaneet 2015. Saatavilla osoitteessa https://migri.fi/documents/10197/5798793/64996_Tilastograafit_2015_valmis.pdf .Luettu 15.09.2018